

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE
ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI
UYGULAMALARINA DÖNÜK KOŞULLARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Selma HALA

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

**ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME
HAKKI UYGULAMALARINA DÖNÜK KOŞULLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Selma SHALA

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara,2023

KABUL VE ONAY

Selma SHALA tarafından hazırlanan Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Uygulamalarına Dönük Koşulların Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma, 19 Ocak 2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Bülent YILMAZ (Başkan)

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ (Üye)

Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ (Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

10/02/2023

Selma SHALA

¹⁴Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof.Dr. Özgür KÜLCÜ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Selma SHALA

TEŞEKKÜR

Öncelikle beni destekleyen ve bu tezi bitirmeme yardımcı olan herkese teşekkür etmek istiyorum. Lisans, yüksek lisans ve tez çalışmamda bana verdiği destek ve gösterdiği güven için değerli hocam Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ'ye sonsuz teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Bu çalışmadaki görüşleri ve rehberliği bana her zaman çok yardımcı oldu.

Bu tezin nasıl geliştirileceği konusunda bana mümkün olan en iyi şekilde rehberlik eden hocalarım Sayın Prof. Dr. Bülent YILMAZ ve Sayın Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ'ye teşekkür etmek istiyorum. Tüm eleştirileri, önerileri ve katkıları için çok minnettarım.

Yine Bölümdeki tüm hocalarıma katkıları için teşekkür etmek istiyorum. Lisans ve yüksek lisans eğitimimde bana öğrettikleri, alanımızla ilgili aktardıkları ve gösterdikleri sevgi ile profesyonel yaklaşımları bu alandaki yolculuğuma devam etmem için bana ilham verdi.

Benim için en özel teşekkür canım ailem içindir. Anneme, babama ve kardeşime muazzam destekleri, bana verdikleri motivasyon, bunca zamandır bu zor süreçte bana gösterdikleri büyük sabır için teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca desteklerini ve mutluluklarını hep yanı başımda hissettiğim canım dedem ve anneanneme teşekkür etmek istiyorum. Hayatımdaki tüm başarılarım öncelikle ailemin sayesinde ve onlara adanmıştır. İyi ki varsınız.

ÖZET

SHALA, Selma. *Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Uygulamalarına Dönük Koşulların Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2023.

Bilgi edinme hakkı, Arnavutluk vatandaşlarının Anayasa tarafından tanınan temel haklarından biridir. Resmi defterde yer alan Bilgi Edinme Hakkına ilişkin en güncel kanun 18/09/2014 tarihi itibariyle yürürlüğe giren 119/2014 sayılı yasadır. Bilgi edinme hakkı, demokrasinin temel ihtiyaçlarından biridir ve herkese ayırım gözetilmeksizin verilmektedir. Bilgi edinme hakkı, bir devlette şeffaflığı ve hesap verebilirliği koruduğu ve dolayısıyla demokrasinin hedeflerinden birini desteklediği için bir demokraside esastır. Bu hak yasal olarak diğer insan hakları ve kişisel verilerin korunması gibi kanunlarla sınırlandırılmıştır. Bu araştırma, Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkının analitik olarak ele alınmasını, yerel kurumlarda uygulanmasını analiz etmeyi ve bilgi edinme hakkının koordinatörlerin görüşleri üzerinden sorunları ortaya çıkartmak ve çözüm önerilerinde bulunmayı amaçlamıştır. Bu çalışma, bilgi edinme hakkının durumu, bilgi edinme hakkı koordinatörlerin görüşlerini incelenmiştir. Bilgi edinme hakkı kanunu ve uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin bu araştırmaya 50 bilgi edinme hakkı koordinatörü görüşleri ile katılmıştır. Anket koordinatörlere e-posta yoluyla gönderilmiştir ve bu ankettten toplanan veriler incelenmiştir. Koordinatörlere bilgi edinme hakkı koordinatörü olarak ve çalıştıkları kurumdaki bilgi edinme yasası uygulama faaliyetleri hakkında görüş ve deneyimleri sorulmuştur. Toplanan veriler standart sapma, ki-kare değerleri, aritmetik ortalama, yüzde olarak işlenmiştir ve tablo şeklinde verilmiştir. Toplanan verilerin sonuçlarına dayanarak, uluslararası hukuka uygun bir yasal düzenleme olmasına rağmen, bilgi edinme hakkı yasasının uygulanmasında hala sorunlar olduğu hipotezi doğrulandı. Bilgi edinme hakkı koordinatörlerinin rolleri hakkında daha doğru eğitime ihtiyaçları vardır. Bu hakkın farkındalığını artırmak ve kamu otoritelerince daha uygun bir şekilde uygulanması için koşulların iyileştirilmesi amacıyla kanunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Arnavutluk'ta bilgi edinme sürecinde, ülkedeki sürece ilişkin etkin bir sistem ve koordinasyonun olmaması nedeniyle sorunlarla karşılaşmaktadır. Eşit derecede önemli bir diğer sorun da koordinatörlerin eğitilmemesi ve denetim süreçlerinin belirlenememesidir.

Anahtar Sözcükler

Bilgi Edinme Hakkı, İnsan Hakları Kanunları, Şeffaflık, Kamu otoriteleri, Kamu bilgileri, Bilgi Edinme Hakkı Koordinatörleri

ABSTRACT

SHALA, Selma. *Evaluation of the Conditions for the Right to Information Practices in Albania within the Framework of International Regulations*, Masters Thesis, Ankara, 2023.

The right to information is one of the fundamental rights of Albanian citizens recognized by the Constitution of Albania. The most up-to-date law regarding the Right to Information in the Constitution of Albania is the 119/2014 law, which entered into force as of 18/09/2014. The right to information is one of the basic needs of democracy and is given to everyone without discrimination. The right to information is essential in a democracy as it maintains transparency and accountability in a state and thus supports one of the goals of democracy. Other human rights laws, such as the protection of personal data, legally limit this right. This research aimed to analyze the right to information in Albania, to analyze its application in local institutions and to reveal the problems and propose solutions through the opinions of the coordinators of the right to information. In this study, the situation of the right to information in Albania and the views of the right-to-information coordinators were examined. Fifty information coordinators participated in this research on the problems encountered in the right-to-information law and its implementation. The questionnaire was sent to the coordinators via e-mail, and the data collected from this questionnaire were examined. The coordinators were asked about their opinions and experiences regarding their role and the implementation activities of the information law in the institution they work for. The collected data were processed as standard deviation, chi-square values, arithmetic mean, and percentage and presented in tabular form. Based on the collected data results, the hypothesis that although Albania's legal regulation is in accordance with international law, there are still problems in implementing the law on the right to information was confirmed. Right-to-information coordinators need more proper training on their roles. The law needs to be amended to raise awareness of this right and to improve the conditions for its more appropriate implementation by public authorities. Problems are encountered in the process of obtaining information in Albania due to the lack of an effective system and coordination regarding the process in the country. Equally important is the lack of training of coordinators and the inability to identify audit processes.

Keywords

Right to Information, Freedom to Information, Transparency, Public Authorities, Right to Information Coordinators

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMİ VE HİPOTEZİ	6
1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	7
1.4. KAYNAKLAR	9
2. BÖLÜM: ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE BİLGİ EDİNME HAKKINA DÖNÜK UYGULAMALAR	11
2.1. BİLGİNİN TANIMI VE NİTELİKLERİ	11
2.1.1. Bilgi Edinme Hakkı ve Kavramların.....	14
2.1.2. Şeffaflık İlkesi ve Avrupa Birliği Ombudsmanı.....	16
2.2. DÜNYADA BİLGİ EDİNME HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ	17
2.2.1. AB, ABD, Birleşmiş Milletler, UNESCO , Diğer Kurumlar.....	18
2.2.2. İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi.....	23
2.2.3. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi.....	24

2.2.4. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi.....	25
3. BÖLÜM: ARNAVUTLUK'UN TARİHSEL VE TOPLUMSAL DEĞİŞİMİ.....	27
3.1. Arnavutluk'un Tarihsel Ve Toplumsal Değişimi.....	27
3.1.1. İlk Dönemler, Ortaçağ ve Osmanlı Dönemi.....	27
3.1.2. XX. Yüzyıl Dönemi - Savaşlar ve Cumhuriyetin Kuruluşu.....	28
3.1.3. Yirminci Yüzyıl Dönemi – Komünizm.....	33
3.1.4. Yirminci Yüzyıl Dönemi- Demokrasi.....	35
3.1.5. Avrupa Birliği Süreci.....	37
3.2. ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI MEVZUATI.....	39
3.2.1. Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasası ve Devlet Sistemi.....	40
3.2.2. Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Tarihsel Gelişimi.....	42
3.2.2.1. 30.6.1999 Tarihli “Resmî belgelere erişim hakkı” 8503 sayılı Kanunu.....	42
3.2.2.2. 18.09.2014 Tarihli 119/2014 Sayılı “Bilgi Edinme Hakkı” Kanunu.....	44
3.2.2.3 Şeffaflık Programının Kapsamı ve Talep Olmadan Kamuya Açıklanan Bilgi Kategorileri	45
3.2.2.4 İstek ve Yanıtların Kaydı.....	50
3.2.2.5 Yasa Çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Koordinatörü.....	52
3.2.2.6 Bilgi Talep Süreci.....	53
3.2.2.7. Yasanın Kısıtlamaları.....	57
3.2.2.8 İdari İhlaller ve Yaptırımları ve Şikayet Süreci.....	58
3.3. ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI İLE İLİŞKİLİ DİĞER MEVZUAT UYGULAMALARI.....	59
3.3.1. 9887 Sayılı, “Kişisel Verilerin Korunması Hakkında” Kanunu.....	59
3.3.2. 146/2014 Sayılı “Kamuya Tebligat ve Danışma Hakkında Kanunu”.....	61
3.3.3. 8457 Sayılı, “Devlet sırrı” Olarak Sınıflandırılan Bilgiler Hakkında Kanunu.....	63
3.3.4. 33/2022 Sayılı “Açık Veriler ve Kamu Sektörü Bilgilerin Yeniden Kullanımı Hakkında” Kanunu.....	65
3.3.5. 152/2013 Sayılı, Devlet Memuru İçin Kanunu.....	66
3.4. ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKININ UYGULANMASI İLE İLGİLENEN KURUMLAR.....	68

3.4.1. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunmasından Sorumlu Komiser.....	70
3.4.2. Komiserin Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Uygulamaları.....	71
3.4.2.1. Şeffaflık Ve Hesap Verebilirlik.....	74
3.4.2.2. Yerel Özyönetim Modeli.....	75
3.4.2.3. Bilgi Edinme Hakkı Uygulanması İzleme.....	78
3.4.3. Komiserin Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Uygulamaları.....	84
3.4.4. Ombudsman- Halkın Avukatı.....	85
3.4.5. 8503 Sayılı Yasa Döneminde ve 119/2014 Sayılı Yasa Döneminde Ombudsmanın Rolü ve Uygulamaları.....	85
3.4.6. Anayasa Mahkemesi.....	87
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	88
ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI YASASININ UYGULAMA KOŞULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	
4.1. ARNAVUTLUK DEVLET MAKAMLARININ BİLGİ EDİNME HAKKINA İLİŞKİN UYGULAMALARI.....	88
4.2. DEMOGRAFİK BULGULAR.....	90
4.3.BİLGİ EDİNME HAKKI KOORDİNATÖRLERİ İLE YAPILAN ANKET SONUÇLARI.....	93
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	118
5.1. SONUÇ.....	118
5.2. ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA	129
EK-1: Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Koordinatörlere Yönelik Anketi.....	134
EK-2: Etik Kurul İzni.....	150
EK-3: Orijinallik Raporu.....	151
EK-4: Anketin Uygulandığı Kurum Listesi.....	152

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Şeffaflık endeksi ölçüm göstergeleri.....	79
Tablo 2. Şeffaflık indeksine göre puan dağılımı	81
Tablo 3. Anket katılımcıların kurumlardaki pozisyonları	90
Tablo 4. Koordinatörlerin ilgili kurumlardaki pozisyonlarına göre eğitim düzeyleri	91
Tablo 5. Kurumlarında koordinatör olarak görev süresi	92
Tablo 6. Koordinatörlerin görev alma yolu.....	93
Tablo 7. Bilgi talepleri sicilinin güncellenme sıklığına ilişkin bulgular	93
Tablo 8. Koordinatör görevi alımından alınan bilgi talep sayısı	94
Tablo 9. Katılımcıların çalıştıkları kurum türleri	94
Tablo 10. Bilgi taleplerini sağlamak ve karşılıklı değiştirmek için departmanlardaki, birimlerdeki veya şubelerdeki kilit kişilerin bir iletişim listesi oluşturma durumu	95
Tablo 11. Koordinatörlerin “Bilgi Edinme Hakkı” kanununun anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada yaşanan güçlükler çektikleri maddeler	96
Tablo 12. Koordinatörlerin vatandaşlardan gelen bilgi taleplerini incelemenin zor buldukları yönler	98
Tablo 13. Bilgi edinme hakkını ve ilgili kanunu ilk olarak nasıl öğrendikleri.....	98
Tablo 14. Koordinatörlerin bilgi edinme hakkı konusunda eğitim düzeyi.....	99
Tablo 15. Koordinatörlerin BEH eğitimi kimden alındıkları	100
Tablo 16. Bilgi edinme hakkı yasasının uygulanması ile ilgili olarak aldıkları eğitim hangi yönlere odaklandığı.....	101
Tablo 17. Eğitim alma yöntemi	102
Tablo 18. BEH eğitimin süresi	102
Tablo 19. Eğitimi tamamladıktan sonra özgüvende ve motivasyonda artışı.....	103
Tablo 20. BEH ile ilgili daha fazla eğitime duyulan ihtiyaç	103
Tablo 21. Bilgi edinme hakkı ve koordinatör rolü ile ilgili mevcut eğitimlerden haberdar olma durumu	104
Tablo 22. Bilgi vermeyi haksız yere reddetme durumunda cezaların farkında olması	104

Tablo 23. Haksız olarak bilgi vermeyi reddetme durumunda koordinatörlere verilen parasal değer cezasının adil olup olmadığını hakkında düşünceleri	104
Tablo 24. Bilgi Edinme Hakkı'nın ülkede uygulama koşullarının değerlendirilmesi.....	105
Tablo 25. Bilgi Edinme Hakkı'nın çalıştıkları kurumdaki durumunun değerlendirilmesi	105
Tablo 26. 2020-2021 yılları arasında kurumlarda vatandaşlardan gelen yaklaşık bilgi talep sayısı.....	106
Tablo 27. Kurumlarda önceki yıllara göre bilgi taleplerinde artış ya da düşüş yaşanması	106
Tablo 28. 2020-2021 döneminde kurumlarına gelen toplam bilgi talebi sayısına göre olumlu sonuçlanan taleplerin yüzdesel dağılımı	107
Tablo 29. 2020-2021 döneminde kurumlarına gelen toplam bilgi talebi sayısına göre olumsuz sonuçlanan taleplerin yüzdesel dağılımı.....	107
Tablo 30. Bilgi taleplerini reddetme sebep(ler)i (reddedilen talep varsa):.....	107
Tablo 31. Reddedilen / kısıtlanmış bir talebin incelenmesi için bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan talep vakaları olup olmadığı	108
Tablo 32. Vatandaşların bilgi taleplerini koordinatörlere iletmek için kullandıkları gönderme yöntemleri.....	109
Tablo 33. Kurumlarda yabancı uyruklulardan/kuruluşlardan bilgi talebi alınması.....	109
Tablo 34. Kurumun resmi internet sitesinde vatandaşların talebi olmadan resmi bilgileri ve belgelerin yayınlanması	110
Tablo 35. Kurumların resmi internet sitesinde vatandaşların talebi olmadan yayınlanan resmi bilgilerin türleri	111
Tablo 36. Şeffaflık ve bilgi edinme hakkı programı kurumun resmi internet sitesinde yayınlanma durumu.....	112
Tablo 37. Kurumların web sitesinde resmi bilgilerin yayınlanması ile ilgilenen kişilerin sayısı.....	112
Tablo 38. Bilgi talep ve şikayet kayıtlarını kurumların resmi adreslerinde yayınlanma durumu	113
Tablo 39. Kurumların resmi belgeleri dijitalleştirme durumu.....	113
Tablo 40. Vatandaşlar tarafından yapılan taleplerin analizi.....	114

Tablo 41. Koordinatörlerin Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı uygulamasında iyileştirme hakkında verdikleri öneriler	114
Tablo 42. Kurumlarda bilgi edinme hakkının doğru uygulanması konusunda ne tür iyileştirici tedbirler aldıkları.....	115
Tablo 43. Kurumdaki Görevi (Yönetici-Memur-Yürütücü/Koordinatör) ile Çalışma Süresi Arasındaki İlişki Durumunun İncelenmesi (Ki-kare analizi).....	116
Tablo 44. Kurumdaki Görevi (Yönetici-Memur-Yürütücü/Koordinatör) ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki durumunun İncelenmesi (Ki-kare analizi)	116
Tablo 45. BEH Genel Algısına Ait Betimsel İstatistikler	117

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Bilgi Edinme Hakkı Dünya Dağılımı.....	12
Şekil 2. Dünya Basın Özgürlüğünün Durumu.....	13
Şekil 3. Bilgi Edinme Hakkı Komiserin Şeffaflık Programı.....	46
Şekil 4. Talep olmaksızın kamuya açık bilgiler için şemaya göre yayınlanan bilgiler.....	49
Şekil 5. Talep kaydının örneği.....	51
Şekil 6. Bilgi talep formu.....	54
Şekil 7. Bilgi talep süreci.....	56
Şekil 8. Yerel yönetim kategorisinde yayınlanan koordinatörlerin verileri.....	72
Şekil 9. Portalın arama sayfası.....	73
Şekil 10. Bilgi talebinde bulunma sayfası.....	74
Şekil 11. Yerel özyönetim modelinde talep gerekmeden yayınlanması gereken bilgilerin 7 alanları.....	77
Şekil 12. Komiserin uyguladığı sistemin puanlama dağılımı.....	80
Şekil 13. Belediyelerin değerlendirme sonuçları trafik ışıkları şeklinde görselleştirilmesi	82
Şekil 14. Bilgi edinme hakkı ile ilgili önerilen bilgi talep sistem iş akışı.....	127

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AHK	Arnavutluk Helsinki Komitesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	Avrupa Komisyonu
AP	Avrupa Parlamentosu
BEH	Bilgi Edinme Hakkı
BEHİEK	Bilgi Edinme Hakkı İstek Elektronik Kaydı
BEHK	119/2014 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
BEHKVKK	Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BM	Birleşmiş Milletler
BT	Bilgi Teknolojisi
BYS	Belge Yönetim Sistemi
EHDS	Engellilerin Haklarına Dair Sözleşme
FOI	Freedom of Information
FOIA	Freedom of Information Act
KT	Karar Tarihi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

“ipsa scientia potestas est”

“bilginin kendisi güçtür”

Sir Francis Bacon-Meditationes Sacrae

(1597)

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu araştırma, Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkının analitik olarak ele almayı, yerel kurumlardaki uygulamaları analiz etmeyi ve bilgi edinme hakkı koordinatörlerinin yaklaşımları üzerinden sorunları ortaya çıkarmayı ve çözüm önerilerinde bulunmayı hedeflemektedir. Bilgi edinme hakkı, Arnavut vatandaşlarının Anayasa tarafından tanınan temel haklarından biridir. Resmi defterde yer alan Bilgi Edinme Hakkına ilişkin en güncel kanun 18/09/2014 tarihi itibariyle yürürlüğe giren 119/2014 sayılı yasadır. Bilgi edinme hakkı, demokrasinin temel ihtiyaçlarından biridir ve herkese ayırım gözetilmeksizin sağlanmaktadır. Bilgi edinme hakkı, şeffaflığı ve hesap verebilirliği koruduğu ve ayrıca demokrasiyi desteklediği için önemlidir. Bu hak yasal olarak diğer insan hakları ve kişisel verilerin korunması gibi kanunlarla sınırlandırılmıştır ve bu bilgi edinme hakkını mutlak olmayan bir hak haline getirmiştir. Bu nedenle, bu hakkı neyin kısıtladığına dair netlik yaratmak için bilgi edinme hakkını ayrıntılı olarak incelemek önemlidir. Anayasal düzenlemelerde vatandaşların bilgi edinme hakkına sahip olması durumunda devletin bilgi verme yükümlülüğü ve halkın seçtiği devlet organlarının açık ve şeffaf olması gerektiği belirtilmektedir (Methasani, t.y; aktaran Kalaja, 2017). Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiserliği, "Bilgi Edinme Hakkı" yasası, amacı kamu makamlarının karanlık köşelerini aydınlatmak olduğu için "Güneş Işığı Yasası" olarak da tanımlanmaktadır. Ancak araştırmalara göre Arnavutlukta kurumlardan resmî belge alma süreci çok uzun sürebilmektedir. Bu durum çeşitli tartışmalara neden olmaktadır (Matlija ve Dule, 2019). Avrupa Birliği ve diğer birçok uluslararası yapılar Arnavutlukta bu sorunlara dikkat çekmektedir. Bu durumda bilgi edinme hakkının devlet kurumları tarafından usulüne uygun uygulamanın önemi açıktır. Ayrıca bilgi edinme hakkı ifade özgürlüğü ile de ilişkilidir. Kişiler, istenen bilgi veya belgeyi edindikten sonra bu bilgileri açıklama hakkına sahip olması demokrasinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Azer, 2010). İfade

özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı ile yakından ilgili olan ve temel insan hakları arasında yer alan bir diğer kavram da bilgiye erişim özgürlüğüdür (Yükseli, 2008). Bilgiye erişim özgürlüğü, düşünce özgürlüğü ile çok yakından bağlantılıdır ve olmazsa olmazdır (Tonta ve Çelik, 1996; Yükseli, 2008). Bu kapsamda Türkiye’de belediyelerde bilgi edinme hakkına ilişkin kanunun uygulanmasına ilişkin yapılan çalışmanın sonuçları hiçbir belediyenin tüm şartları tam olarak uygulayamadığını göstermiştir (Emini ve Ayaz, 2018). Bu kapsamda koşulların her iki ülke için de benzerlik gösterdiği söylenebilir. Arnavut toplumunun ve devletin karşı karşıya olduğu büyük zorluğu, Avrupa Birliği ile bütünleşmenin ana hedefi olarak değerlendirerek, yüksek standartlarda iyi yönetim ve iyi iş idaresi oluşturma, uygulama ve sürdürme ihtiyacını belirlemeye çalışmak kaçınılmazdır (Baraku, 2012, s. 5). Avrupa Birliği tarafından ulaşılmaya hedeflenen bu standartlar, insan haklarına saygı ilkesine dayanmaktadır. Bu durum, temel bir insan hakkı, iyi yönetim hakkı, bilgi ve resmî belgelere erişim hakkını tanımlayarak daha da ileri düzeyde tanımlanabilir.

Herhangi bir toplumda bilginin bir değer olarak rolü son derece önemlidir. Amerikalı sosyolog Daniel Bell’e göre, “her toplum bir bilgi toplumdur” ve post-endüstriyel toplumlar, bilim, teknoloji ve iş organizasyonu arasındaki bağların güçlendirilmesi ile karakterize edilir. Bilgi toplumunda insanların gelişimi, yeni teknolojiler ve yeni iletişim yolları aracılığıyla bilgiye ulaşma olanaklarının da artmasına neden olmaktadır. Ünlü Fransız sosyolog Alain Touraine, “sanayi sonrası toplum bir bilgi toplumu iken, bilgi ve iletişim teknolojisi sosyal yaşamın tüm alanlarına yayılır” şeklinde ifade etmektedir (Bell,2007; aktaran Baraku, 2012, s. 12). Günümüzde bilginin varlığının çok önemli olduğu bir bilgi toplumunda yaşadığımızı göstermektedir.

Bu çalışmada 5 farklı bölümde ayrılmıştır. İlk bölümde çalışmanın konusu, araştırmanın odaklandığı yönler, hangi yöntem ve kaynakların kullanıldığı ve bu tezin amacı açıklanmaktadır. İkinci bölüm, Avrupa Birliği ve dünyada bilgi hakkının gelişimin ve mevzuat uygulanmasına odaklanmaktadır. Arnavutluk’ta geçerli olarak onaylanan yabancı mevzuatın yanı sıra ülkeye uyarlanmış diğer yasal düzenlemeler de verilmiştir. Üçüncü bölümde, Arnavut devletin tarihsel ve sosyal gelişimi, ülkede bilgi edinme hakkının ortaya çıkması, bu hak ile ilişkin mevzuatı ve diğer ilgili yasaların üzerinden durulmuştur. Son iki

bölüm, toplanan verilerin analizi, bilgi edinme hakkı koordinatörlere uygulanan anketin sonuçları ve ülkede bilgi edinme hakkı yasanın uygulanmasının iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunmaya odaklanmıştır.

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Günümüzde bilgi yaşamın her alanına nüfuz etmektedir. Bir disiplin olarak bilgi yaşadığımız çağa adını vermiştir. Bilgi günümüzde sadece terimsel anlamıyla değil doğru bilgi kavramıyla ahlaki bir yaklaşıma, güvenilir bilgi kavramıyla hukuki bir terime dönüşmüştür. Tarih boyunca insan hakları bilgiye erişim ile de ilişkilendirilerek insanlığın toplumsal dönüşümünde önemli yere sahip olmuştur. Günümüzde insan hakları, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli düzenlemelerle korunmaktadır. Genel olarak insan hakları, birbirini tamamlayan veya sınırlayan, ancak tüm insanlara sunulan haklar olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede bilgi edinme hakkı temel bir insan hakkı olarak, herhangi bir ayırım gözetmeksizin vatandaşların gizliliği olmayan içeriğe erişim hakkı olarak tanımlanabilir. Tüm dünyada olduğu gibi Arnavutluk'ta da çeşitli kurumlarda yer alan bilgiye erişime dönük baştan Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere bir dizi destekleyici mevzuat yer almaktadır. Ayrıca günümüzde Arnavutluk bilgi edinme hakkı için yasal güvenceye sahip seçkin ülkeler arasında yer almaktadır.

Arnavutluk Cumhuriyeti ilk olarak 1999 yılında çıkarılan yasa ile bilgi edinme hakkı yolculuğuna başlamıştır. Ancak 1999'da çıkarılan ilk yasal düzenleme ülkede geniş çaplı bir uygulama olanağı bulamamış ve bu nedenle çok geniş çaplı başarılı şansı olamamıştır. Çıkarılan ilk yasal düzenleme olan 8503 sayılı Kanun da yer alan "Resmî belgelerde bilgi alma hakkı" başlıklı madde ile bilgi alma hakkı ilk kez tanınmıştır. Kanunun amacı sadece bilgi edinme hakkını tanımlamak olmamıştır. Kanunla, vatandaşlara devletin uygulamaları hakkında bilgi edinme hakkı da sağlanmıştır. Ayrıca devlete ait süreçlerin şeffaf bir şekilde izlenmesi imkanını da vermiştir. Yasaya göre, herkes devlet organlarının faaliyetlerini izleme olanağına sahiptir. Yine devler organlarının işlerini yasal düzenlemelerde belirlendiği gibi yürütüp yürütmediklerinin izlenmesi de çıkarılan düzenleme ile takip edebilmek mümkün olmuştur. Ancak süreç içerisinde ilk düzenlemenin sınırlılıkları ve değişen koşullar göz

önüne alınarak 2014 yılında yeni bir yasal düzenleme geliştirilmiştir. Geliştirilen 119/2014 sayılı yeni yasal düzenleme, aynı zamanda Avrupa birliğinin bilgi edinme hakkı ile ilgili müktebasatıyla da uyumludur¹.

Yeni düzenleme toplumda rahatsızlık uyandıran yolsuzluğu bir ölçüde azaltmayı, devlet hizmetlerinde şeffaflığın artmasını, devlet-vatandaş ilişkilerini güçlendirmeyi ve demokrasinin bir ilkesi olarak halkın ülkenin işleyişine daha fazla dahil edilmesini hedeflemiştir. Devletin sağlıklı bir demokratik yapıyı geliştirebilmesi için, devlete bağlı kurumsal yapıların ve mekanizmaların da düzgün işleyişe sahip olması gerekir. Ancak tüm bunların gerçekleşebilmesi için vatandaş ile devlet arasında sağlıklı iletişim kanallarının olması gerekir. Ancak böylece vatandaşlar hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi savunmada aktif bir rol oynayabilirler. Vatandaşlar demokratik bir sistemde önemli bir role sahiptir. Vatandaşlar seçimler yoluyla atadıkları vekiller vasıtasıyla dolaylı olarak ülke yönetiminde süreçleri yönlendirebilirler. Dolayısıyla bu gerçeğe dayalı olarak bir ülkenin hükümeti faaliyetleri, bütçesi ve harcamaları gibi çeşitli bilgilerden haberdar olma hakkına sahip olurlar ve tüm bunlar bilgilendirilme hakkı ile sağlanır.

Bilgi edinme hakkı ya da başka bir deyişle bilgi edinme özgürlüğü, 21. Yüzyılda yaşayan insanların ihtiyaçlarından biridir. Bir vatandaşın en önemli haklarından biri kamuya açık bilgilere ve belgelere erişimdir. Devlet kurumları, açıkça belirlenmiş yasal süreler içinde istenilen bilgiyi sağlamak zorundadır. Bilgi özgürlüğü ve bilgiye erişim, diğer insan ihtiyaçları ve haklarıyla birlikte yasal olarak bağlayıcıdır ve dünya çapında yasa ve yönetmeliklerle korunur. İsveç, 1766 yılında onaylanan Basın Özgürlüğü Yasası ile dünyanın eski bilgi edinme özgürlüğü yasasına sahip olan ülkedir. Dünyanın geri kalanı durum biraz daha farklı görünmektedir. Çoğu ülkenin bilgi edinme yasasına uyum sağlamasının uzun zaman aldığı ve gelişmelerin çoğunun son 30 yılda, özellikle 90'ların ortaları ve 2000'lerin başlarında gerçekleştiği görülmektedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. Maddesi kişisel görüş ifade etme ve haber alma özgürlüğü ile ilgili en çok bilinen maddedir. Benzer

¹ Yeni kanun no. 119/2014 sayılı Kanun, 18.09.2014 tarihinde Meclis'te milletvekillerinin tüm oylarıyla kabul edildi. Bir ay sonra yasa resmi gazetede yayınlandı ve 2 Kasım 2014'te yasa resmen yürürlüğe girdi. Bu kanun, 8503 sayılı birinci kanunu resmen yürürlükten kaldırmıştır.

bir uygulama, AB GDPR'nin 15. Maddesinde görünebilir. Çoğu AB ülkesi, yasalarını GDPR'ye göre yeniden düzenlemiştir, ancak hassas bilgilere erişimi sınırlayan bazı değişiklikler de bulunmaktadır. AB'nin bu hakkı ve yasayı uyguladığı görülse de Avrupa kıtasının geri kalan ülkeler için aynı şeyi söylemek zordur. Bilgi edinme hakkı temel insan haklarından biridir ve bu nedenle AB üyeliği sürecinde ve sonrasında da büyük önem taşımaktadır. Avrupa Birliği'ne dahil olmak isteyen devletlerin AB'nin standartlarına, yani *acquis communautaire*'ye uyum sağlamaları önemlidir, çünkü bir üye olan devlet başarısız olursa, hem bu ülkelerdeki insan hakları hem de diğer AB üye devletleri için zararlı sonuçlar getirebilir (Nizzo, 2001). Arnavutluk *acquis communautaire*'nin bölümlerinin tamamlama sürecindedir ve AB'nin yasalarına uyum sağlama çalışmaları devam etmektedir.

Bilgi Edinme Kanunu'nun (BEH) gelişimi kadar, vatandaşların bu yasal çerçevede hakları konusunda yeterince bilgilendirilmeleri de önemlidir. Yasal düzenlemelerin değişen şartlar çerçevesinde sürekli olarak gözden geçirilmesi ve yenilenmesi önemli bir ihtiyaç olarak her zaman gündemde olmalıdır. Aynı derecede önemli bir diğer husus ise, devletin, vatandaşların bilgi taleplerinin gerekçelerini sorgulamadan, istenen bilgileri (gizli bilgi değilse) doğru biçimde ve doğru zamanda sağlamasıdır. Yine devletin çeşitli organlarında yürütülen iş süreçlerinin şeffaflığı konusunda zaman zaman direnç gösterilmesi söz konusu olabilmektedir. Bazı devlet kurumlarındaki çalışanlar da bilgi taleplerini fazla bir iş yükü olarak görebilir ve yapılan bilgi talepleri zamanında yerine getirme konusunda yeterli özen göstermeyebilir.

Arnavutluk'ta yürürlükte olan yasa, kurum veya devlet idaresi tarafından gizli olarak sınıflandırılan bilgi veya kişisel verilerin talepte bulunan vatandaşa verilmeyeceğini belirten kısıtlamalara sahiptir. Bu nedenle yasa, bilgi edinme hakkını bir ölçüde kısıtlamaktadır. Devlet çalışanları da 'gizli bilgi'yi gerekçe göstererek gelen talepleri geri çevirebilmektedir. Bu durumda kişilerin ve kurumların mahremiyeti ile vatandaşların bilgiye erişim hakkı arasındaki ince çizgiyi belirlemek daha da önemli hale gelmektedir. Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı temel bir insan hakkıdır ve ayrıca vatandaşların, medyanın ve kuruluşların hükümet faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesinin bir aracıdır. Bu hak, ülkede sıklıkla tartışılan bir konudur, özellikle yerli ve yabancı kuruluşlardan. Ancak vatandaşlar tarafından

mümkün olduğunca farkında olması ve bu yasanın uygulamasında iyileştirmeler olması için daha da fazla dikkat edilmesi gerekmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMİ VE HİPOTEZİ

Batı Balkanlar'daki çoğu ülkede, yasaları Avrupa mevzuatına göre eşit olsa da, fiili uygulamaları sorunludur ve bir dereceye kadar risk altındadır. Yasalar bazen ülkelerin siyasi gündemleriyle çatışır. Bazı ülkelerde kişisel görüş ifade etme özgürlüğü ve haber alma özgürlüğü önemli ölçüde hafife alınmıştır. Bu yasalara ve haklara ilişkin kamuoyu bilinci, AB ülkelerindeki rakamlarla karşılaştırıldığında nispeten düşüktür. Arnavutluk'a bakıldığında yıllar içinde gelişmeler yaşandığı söylenebilir. Açık veri sitelerinin sayısının artması, yeni sistemlerin oluşturulması ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları bu gelişmelerden bazılarıdır. Etkili bir mevzuatın oluşturulma amacıyla uzun bir hukuki sürecin ardından ve Bilgi Edinme ve Kişisel Verilerin Korunması Komisyonu'nun kurulmasından mevcut durumun analiz edilmesi, sorunların tespit edilmesi, iyileştirme önerilerine yer açılması ve yeni politikalar oluşturulması gerekmektedir. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri (bundan sonra Komiser olarak anılacaktır) tarafından Bilgi Edinme Hakkı (BEH) yasasının ve maddelerinin uygulanmasının analiz edilmesinin amacı, kanunun sorunlarının tespitini ve tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm ve öneriler sunmaktır. Bu tez, 1999 yılında ilk kanunun oluşturulmasından itibaren 2014 yılındaki hukuk reformuna ve 2022 yılının mevcut durumuna kadar bilgi edinme hakkına ilişkin kanunun incelenmesi konusunu ele almaktadır.

Araştırma problemleri şunlardır;

- Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı yasal olarak nasıl düzenlenmektedir ve uluslararası standartlarla nasıl desteklenmiştir?
- Arnavut mevzuatında bilgi edinme hakkına nasıl bir rol biçilmekte ve ülkedeki kamu makamları tarafından nasıl uygulanmaktadır?
- Bilgi edinme hakkı ile kişisel bilgi ve özel hayatı koruma hakları arasındaki bağlantı ve denge nedir?

- Bilgi edinme hakkı koordinatörlerinin BEH uygulamasındaki mevcut durumu nedir ve kanundaki rollerine eğilimi nasıldır?

Araştırmanın hipotezi; “Arnavutluk’ta Bilgi Edinme Hakkından yararlanma süreçlerinde; uluslararası hukuka uygun bir yasal düzenleme olmasına karşın, ülkede sürece ilişkin etkin bir sistemin ve koordinasyonun olmaması, koordinatörlerin eğitim eksikliği ve denetim süreçlerinin tanımlanmamasından ötürü sorunlar yaşanmaktadır” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmada Arnavutluk’ta temel bir insan hakkı olan ve aynı zamanda bilgi ve belge alanında çok önemli bir hak olan bilgi edinme hakkı ile ilgili kavramlara yer verilmiştir. Araştırma, BEH’i insan hakkı, mevzuat, belge yönetimi, bir bilgi kavramı ve içerik sistemi olarak ele almaktadır. Çalışmada iki konuya odaklanmıştır. Birinci konu Bilgi Edinme Hakkı Kanununun diğer ulusal ve uluslararası kanunlarla ilişkisinin incelenmesidir. İkincisi ise bu kanunun bilgi edinme hakkı kurumları ve koordinatörleri tarafından uygulanmasının incelenmesine odaklanmıştır. Birinci konunun incelenmesi için bilgi edinme hakkıyı doğrudan düzenlemiş olan ve yürürlükten çıkarılan 8503 sayılı kanunu ve mevcut BEH yasası olan 119/2014 sayılı kanunu incelenerek bilgi edinme hakkının hangi koşullarda sınırlandırıldığı veya desteklendiği hukuki açıdan ele alınmıştır. Bu çalışmada kullanılan yöntem betimleme yöntemidir. Parampreet , Yellapu, & Stoltzfus’a (2018) göre betimleme yöntemi, bir örneklem veya popülasyondaki değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlayarak verileri düzenli bir şekilde özetler. Araştırmada bilgi edinme hakkı ile ilgili kanunlar, raporlar, literatürler, resmi kurumların internet siteleri ve diğer çalışmalar incelenmiştir.

Anket, 157 kamu ve kamu faaliyeti olan özel kuruluşun ulusal düzeyde bilgi edinme hakkı koordinatörlerine iletilmiştir. Anketin uygulandığı kurum adları Ek 2 bölümünde erişilebilir. Anket verileri 31 Ocak 2022 - 31 Mart 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket 44 sorudan ve iki bölümden oluşmaktadır. Anket Google Forms platform aracılığıyla koordinatörlerin e-posta adreslerinde gönderilmiştir. Koordinatörlerin e-posta adreslerine şeffaflık programı kapsamında kurumlar tarafından sağlanan koordinatör bilgileri bölümünden ulaşılmıştır.

Bilgi edinme hakkı ile ilgili olarak kendilerine ulaşılabilecek bir e-posta adresi olmayan koordinatörlere, e-posta adresi aktif olmayan veya izin verilmeyen koordinatörlere anket uygulanmamıştır. Şeffaflık programı olmayan, koordinatör ve koordinatör bilgileri veya bir resmî web sitesine sahip olmayan kurumlar anket kapsamına alınmamıştır. Anket toplam 50 koordinatör tarafından yanıtlanmıştır. Anketin uygulanma sürecinde ilgili kurumlarla ve resmî olarak atanmış koordinatörlerle iletişime geçilmiştir.

Anketin iki bölümü aşağı açıklanmıştır;

- Birinci Bölüm: Demografik bilgiler ve koordinatörlerin deneyimleri ve rolleri hakkındaki görüşleri hakkında sorular,
- İkinci bölüm: Kurumlarında bilgi edinme hakkı ile ilgili deneyimleri konusunda bilgiler. Bilgi edinme talepleri ve bilgi edinme hakkına ilişkin yasal düzenlemelere yönelik olarak sorular yöneltilmiştir.

Koordinatörlerin yanıtlarından toplanan veriler SPSS’de işlenmiştir. Koordinatörlerin yanıtlarından toplanan verilerle 3 farklı açıdan sonuca varılması amaçlanmıştır;

- Resmi kurumlarda sunulan bilgi edinme hakkı yönetiminin durumu nasıldır?
- Koordinatörlerin yasa uygulamaları nasıl bir durumdadır?
- Koordinatörlerin yasa ve iyileştirilmesine ilişkin görüşleri ve önerileri nelerdir?

Katılımcıların yanıtları SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Koordinatörlerin yanıtları tablo şeklinde sunulmuştur ve yanıtlanmıştır. Ayrıca veriler ve elde edilen sonuçlar aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde ile gösterilmiştir. Anket, Arnavutluk’ta yasanın yürütülmesi ve uygulanmasında önemli bir role sahip olan bilgi edinme hakkı koordinatörlerinin mevcut görüş ve durumlarına ilişkin bir genel bakış sunmayı amaçlamaktadır. Anket aynı zamanda koordinatörlerin yasa ve maddelerine ilişkin farkındalıklarını da vurgulamayı amaçlamıştır.

1.4. KAYNAKLAR

Bu tez çalışması sırasında konuyla ilgili bilgilere ulaşmak için çeşitli kaynaklar kullanılmıştır. Kullanılan kaynaklar uluslararası ve yerli kaynaklardır. Araştırma için kullanılan veri tabanları ve kaynaklar aşağıda listelenmiştir;

- Hukuk Veri Tabanı
- HeinOnline
- Uluslararası Kurum Veri Tabanları
- Council Of Europe
- Google Scholar
- ProQuest Dissertations and Theses
- Qendra e Botimeve Zyrtare- <https://qbz.gov.al/>
- Pyetshtetin- <https://www.pyetshtetin.al/>
- DergiPark
- OSCE- www.osce.org
- BEH Komiseri - <https://www.idp.al/>
- ScienceDirect
- JSTOR
- Yok Tez Merkezi

Çalışmayı gerçekleştirmek için yapılan araştırmaların önemli bir kısmı Google ve Google Scholar arama motorlarında gerçekleştirilmiştir. Konu ile ilgili materyal ve verilere ulaşmak için aşağıda tablo olarak verilen Arnavutça, Türkçe ve İngilizce kelime ve terimler kullanılmıştır;

Bilgi Edinme Hakkı	Freedom to Information	E drejta per informim
İnsan Hakları	Human Rights	Te drejtat e njeriut
Bilgi Edinme Hakkı Koordinatörleri	Access to Information Coordinators	Koordinatorët per te drejtën e informimit
Bilgi Hukuku	Information Law	Legjislacioni i informacionit
Hükümet şeffaflığı	Government Transparency	Transparenca ne qeverisje
BEH Komiseri	Access to Information Commissioner	Komisioneri per te drejtën e informimit dhe mbrojtjen e te dhënave personale
Kişisel Verilerin Korunması	Personal Data Protection	Mbrojtja e te dhënave personale
Avrupa Birliği'nde bilgi edinme hakkı	Freedom to Information in European Law	E drejta per informim ne Bashkimin Europian
Kamu yönetiminde bilgi ve belge yönetimi	Information and Records Management in Public Administration	Menaxhimi i informacionit dhe dokumentave ne administraten publike
İfade Özgürlüğü	Freedom of Speech	Liria e shprehjes
Düşünce Özgürlüğü	Freedom of Thought	Liria e mendimit

Tez, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan “Tez Yazım Yönergesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Örnek Tez Şablonu (2019)” formatına uygun hazırlanmıştır.

2. BÖLÜM

ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE BİLGİ EDİNME HAKKINA DÖNÜK UYGULAMALAR

2.1. BİLGİNİN TANIMI VE NİTELİKLERİ

Bilgi, bugünkü yaşamın en önemli faktörlerden biridir. Modern toplumdaki bilginin gücü muazzamdır ve çok etkilidir. Bilgi, alıcının anlayabileceği bir biçimde şekillendirilmiş ve alıcının mevcut veya gelecekteki eylemi veya kararı için gerçek veya algılanan değere sahip verileri ifade etmektedir (Davis ve Olson, 1985). Çağımızda bilgi, sanat, kültür, politika, teknoloji ve genel olarak yaşam gibi birçok gelişim alanını etkilemektedir. Günümüzde bilgi, yaşamının gelişiminin temel dinamiğidir ve kamu kurumlarının entelektüel sermayesi olarak bilinmektedir (Külcü, 2018, s.13). Yaşanan bilgi patlaması hayal edilemez düzeyde bilgi yığınlarının yaşamımızın her aşamasını çevrelemesine yol açmaktadır. Bu bilgiler ham bilgiler, işlenmiş bilgiler, doğru bilgiler veya doğru olmayan bilgiler gibi çeşitli türlerde olabilmektedir. Ancak insanlar için en önemli şey doğru ve zamanında bilgiye sahip olabilmektir.

Bilginin kalitesini belirleyen özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1. Güvenilirlik: Bilgiler güvenilir ve doğrulanabilir olmalıdır.
2. Alaka-ilişki: Bilgilerin alıcı için güncel ve anlamlı olması gerekir.
3. Tarafsız: Önyargı, sahip olunması gereken bilginin bütünlüğünü yok eder.
4. Doğruluk: Bilgide herhangi bir hata veya yanıltıcı olmamalıdır.
5. Tamlık: Bağlamı olması için bilgilerin eksiksiz olması gerekir.
6. Erişilebilirlik: Bilgileri bir bütün olarak tanımladığı için bilgilere hedeflenen alıcı tarafından erişilebilir olmalıdır.

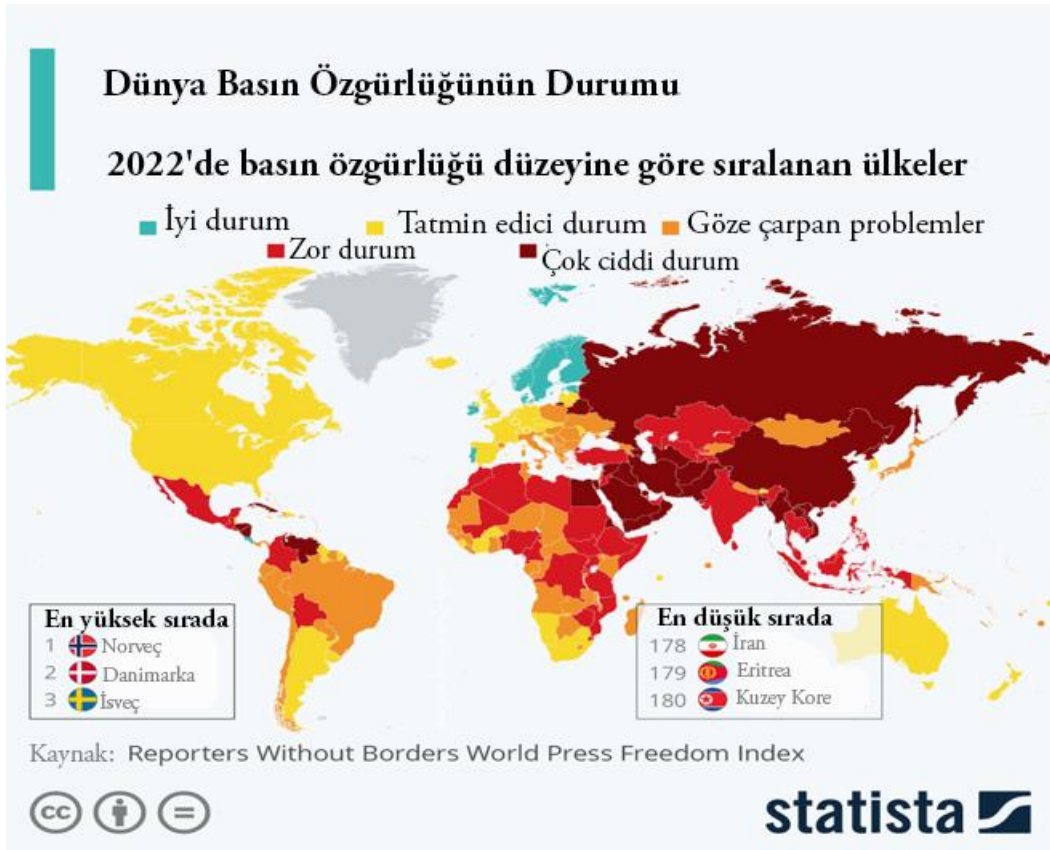
Bilgi teknolojilerin gelişimi, bilginin daha kolay işlenmesini, dzenlenmesini, korunmasını, dağıtılmasını ve erişilmesini sağlamıştır. Artık bilgi her yerde ve farklı şekilde bulunabilir. şuanda insanların yaşadığı çağ bilgi çağı olarak bilinir. İnsanlar her gün çok büyük miktarda veri üretir ve bilgiyi artık kolayca sosyal medya ve internet aracılıyla paylaşabilirler. Fakat bu kadar fazla ve yaygın bilgilerin hepsinin doğru ve gerçek bilgi olduğunu ifade etmez.

Bilgiye serbest ve ücretsiz erişim, yolsuzluğun önlenmesinde çok önemli bir rol oynar. Bu nedenle bir ülkenin yolsuzlukla ilgili sorunları, bilgi edinme özgürlüğü düzeyiyle yakından ilişkilidir. Toplumlarda daha önceki zamanlarda yolsuzluk bir sorun olarak görülmüyordu, ancak demokrasinin ve seçimlerin halkın eline geçmesiyle yolsuzluk sorununun farkındalığı arttı (Berksoy ve Yıldırım, 2017, s. 3). Bilgi edinme hakkıyla ilgili mevzuatın temel amacı, kamu makamlarının faaliyetlerini mümkün olduğunca şeffaf hale getirmek ve herhangi bir talep gerekmeden kamu yararına olan bilgileri vatandaşlara erişimine sunmalarını sağlamaktır. AB ülkeleri ile dünyanın geri kalanı BEH uygulama açısından fark oldukça fazla olmasına rağmen, aradaki farkı kapatılmaya çalışılmaktadır. AB dışındaki çoğu ülke, şekil 1’de görüldüğü gibi, son yirmi yılda Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu’nun kendi versiyonunu benimsemiştir.

şekil 1. Bilgi Edinme Hakkı Dünya Dağılımı. Kaynak: Freedominfo.org (2022). Tablo İngilizceden Türkçe’ye uyarlanmıştır.

Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasasına sahip olan ülkelerin dağılımı daha çok 20. ve 21. Yüzyüllerinde görülmektedir. 18.yüzyılda BEH yasasına sahip tek ülke İsveçti BEH hakkının “patlaması” ise yaşadığımız yüzyılında görülmektedir. Arnavutluk BEH yasasını 90’lı yıllarda benimseyen ülkelerden biridir, bu nedenle eski asır grubunda dahildir. Haritada da görüldüğü gibi halen bilgi edinme hakkını düzenleyen bir kanuna sahip olmayan ülkeler var. BEH benimsemiş ülkelerden bazıları, bilgi edinme özgürlüğü ile aynı kanunda yer alan diğer haklar konusunda da sorunlar yaşamaktadır.

Şekil 2. Dünya Basın Özgürlüğünün Durumu. Kaynak: Reporters Without Borders World Press Freedom Index (2022). Tablo İngilizceden Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Şekil 2’de, haklar konusunda kötü durumda olan bazı ülkelerin kısa bir süre önce Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasasını kabul ettikleri görülmektedir. Şekilde gösterildiği gibi, çok az sayıda ülke BEH uygulamasında başarılıdır. Diğer Balkan ülkeleriyle benzer bir durumda olan Arnavutluk’un bu konuda göze çarpan sorunların var olduğu gösterilmektedir.

2.1.1. Bilgi Edinme Hakkı ve Kavramları

İnsan haklarını anlamak için öncelikle insan nedir ve hakkın ne olduğunu açıklamak önemlidir. İnsanın ne olduğuna dair pek çok tanım vardır. İnsan tanımına insan hakları açısından bakıldığında insan, hak sahibi olarak tanımlanabilir, hak ise bir insanın gerekçeli yetkisidir (Orend, 2002). İnsan haklarının açık ve neredeyse evrensel olduğu, genellikle yasal düzenlemelerde tanımlandığı bilinmektedir. İnsan hakları uluslararası ve evrensel olarak kabul edilir, ancak insan haklarının ne olduğu konusunda gerçekte bir anlaşma yoktur, çünkü araştırmacılar ve insanlar onlara göre farklı insan hakları tanımlarına sahiptir (Dembour, 2010, s. 2). Literatürde bilgi edinme hakkı ve bilgi edinme özgürlüğü kavramlarının kullanımları yer almaktadır. İsimlerinden de anlaşılacağı gibi biri “hak” tabiriyle, diğeri ise “özgürlük” tabiriyle kullanılmaktadır. Terimsel olarak Arnavutluk’ta devlet bilgilerine erişim söz konusu olduğunda kullanılan tek terim “hak”tır, özgürlük terimi ifade özgürlüğü teriminde geçmektedir.

Bilgi edinme hakkı, bireylere, ülke yönetiminin yürüttüğü faaliyet ve işlerle ilgili olarak devletten bilgi ve belge talep etme olanağı tanır (Öztemiz ve Yılmaz, 2015). Bilgi hakkının uzun bir geçmişi vardır, ancak dünyadaki farkındalığı 90’lı yıllardan sonra önemli ölçüde artmıştır. Bireylerin hükümetlerinin bilgi ve belgelerine erişme ve bunları inceleme hakkından tarihte pek çok kez bahsedilmiştir. M.Ö. 330 yılında devlet belgelerinin korunması ve erişimi vatandaşlara bilme hakkı fırsatı verdiğini belirtmişti Eskin, ve yaklaşık 1500 yıl sonra James Madison, halka açık bilgi vermeyen bir hükümeti bir trajediyle karşılaştırmıştı (Regalia, 2015). Bilgi edinme hakkı ile ilgili birçok terim ve kavram bulunmaktadır. Bu kavramlar genellikle bilgi veya belge isteme hakkı, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, iletişim özgürlüğü, bilgilendirilme özgürlüğü, (bireyin) kişisel bilgilere erişim özgürlüğü, devlete hesap sorma özgürlüğü gibi insan hakları ve özgürlükleriyle ilgili kavramlardır. Ayrıca demokrasi ile ilgili kavramları örneğin şeffaflık, devlet hesap verebilirliği, yasa tasarıları üzerinde istişare ve kamuoyu duyurusu gibi diğer terimler de bulunmaktadır. Bilgi edinme hakkı, demokraside karar alma sürecinde çok önemli bir haktır çünkü toplum hükümetlerinden bilgi ve gerçeği aramaları ve alması için bir imkandır (Emerson, 1976)

.Şeffaflığı, açık yönetimi ve hesap verebilirliği koruyan yasaların çoğu “sunshine laws”, yani devletin faaliyetlerine ışık tutan yasalar olarak bilinir.

Bilgi edinme hakkı ve ifade özgürlüğü sadece kavramsal olarak değil, aynı zamanda yasal olarak da ilişkilidir. Dünyada bilgi edinme hakkı özel kanunlarla desteklenir ama bazı uluslararası mahkemelerde veya düzenlemelerde ifade özgürlüğünün bir parçası olarak yorumlanmaktadır (Mendel ve UNESCO, 2008). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve AİHS gibi insan haklarının korunmasında önemli rol oynayan birçok yabancı düzenlemede bu durum görülmektedir. İfade özgürlüğü, neredeyse bilgi edinme hakkının temelidir ve bir konu hakkında bilgi sahibi olmadan ifade etmek zor olduğundan her ikisi de birbiri için eşit derecede önemlidir (Mart, 2003).

Bilgi edinme hakkı ile ilgili bir diğer terim de bilgi(lendirme) verme sorumludur. Bilgilendirme yükümlülüğü veya sorumluluğuna genellikle şu durumlarda rastlanır:

- İdari (vatandaşları bilgilendirme görevi),
- Tıp-hastane (hastaları bilgilendirme zorunluluğu),
- Hukukta (sanıkları, müvekkileri bilgilendirme yükümlülüğü)
- Sosyal konular (ebeveynlerin çocuklarının okuldaki durumu hakkında özellikle istismar, şiddet, problem durumlarında bilgilendirilmesi),
- Kişisel verilerin işlenmesi (aydınlatma)

Bilgi verme sorumluluğu, şeffaflık ve kişisel verilerle yakından ilgilidir. Bilgilendirme yükümlülüğü veya bilgi edinme hakkı, veri sorumlusunun kişilerin verilerin kullanımı hakkında bilgilendirme konusunda şeffaf olmalarını gerektirir (Cradock, Stalla-Bourdillon, & Millard, 2017).Kişilerin kişisel verileri toplanıp işlendiğinde, kişilerin bu konuda bilgilendirilme ve erişim hakkı bulunmaktadır.

Bilgi edinme hakkının, bir ülkenin toplum ve sosyal yaşamında işlevleri ve etkileri vardır. Temel bir insan hakkı olarak, bir ülkenin siyasi hayatında önemli bir yer tutar. Ayrıca bilgi

edinme hakkı medya, bilgi merkezleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar için büyük önem taşımaktadır.

Bilgi edinme hakkının işlevleri ve etkileri:

- Bir ülkenin ekonomik kalkınması
- devlet-vatandaş ilişkisi
- hükümete ilişkin yurttaş kamuoyunun oluşumu
- hesap verebilirliği ve şeffaflığı teşvik etmek
- vatandaşların hükümetlerine olan güvenini güçlendirmek
- vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını artırmak
- ifade ve düşünce özgürlüğünün desteklenmesi
- ve ayrıca medyanın bilgiye erişmesine yardımcı olan yasal bir hak

2.1.2 Şeffaflık İlkesi ve Avrupa Birliği Ombudsmanı

Hesap verebilirlik, yasal prosedürlere uygun olarak yapılan işlemlerden kamu görevlilerinin sorumluluğudur. Şeffaflık ilkesi, Avrupa Birliği kurumlarının elinde bulunan resmi belgelere erişimi, karar verme süreçleri hakkında bilgilendirmeyi ve Avrupa vatandaşlarına kararlarının gerekçelerini sunmayı gerektirir. Bilgi edinme hakkı ile ilgilenen Avrupa Ombudsmanı, bilgiye erişim hakkının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlar. Avrupa Ombudsmanı, Strazburg'daki Václav Havel binasında bulunan bir AB ombudsmanıdır. Her sene BEH konuları ile ilgili raporlar hazırlanmaktadır. Bu kurum vatandaşlardan gelen şikayetleri kabul eder ve bunları esas olarak şeffaflık temelinde, kurumların şeffaflığı, verilen sözleşmeler, sertifikalar, tahsilat raporları gibi çeşitli açılardan inceler. Arnavutluk'ta şeffaflık ile ilgili yapılan çalışmaları de bulunmaktadır. Avrupa Birliği, bilgiye erişimle ilgili ulusal yasaları uyumlaştırma yetkisine sahip değildir ve yalnızca Avrupa kurumları tarafından tutulan belgelere erişimle ilgilidir. Ayrıca Ombudsman'da Arnavutluk'tan söz edilen davalar Avrupa Birliği'ne ait belgelere yöneliktir. Bu belgelerin türleri ve içerikleri genellikle raporlardır. Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Komisyon belgelerine halkın erişimine ilişkin 30 Mayıs 2001 tarihli ve 1049/2001 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü bulunmaktadır. Bu düzenleme AB'nin üç ana kurumunun (Avrupa Parlamentosu, Konsey

ve Komisyon) kararlarını ve belgelerini kapsamasına rağmen diğer birçok AB kurumunda da esas alınmaktadır.

2.2 DÜNYADA BİLGİ EDİNME HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Dünyada bilgi edinme hakkını yasal olarak düzenleyen ilk ülke İsveç'tir. İsveç, 2 Aralık 1766 tarihinde Basın Özgürlüğü Yasası'nı kabul etti. Bu aynı zamanda basın özgürlüğünü garanti eden ilk yasadır. Ancak yasa özellikle kamuya açık belgelere erişim hakkına düzenlemiştir. Bu yasal düzenleme 15 fıkradan oluşmuş ve basın özgürlüğü, yayın ilkeleri, bunların istisnaları ve sınırlamaları üzerinde durmuştur (Nordin, 2017). Pek çok akademisyen, bu yasanın amacı olarak, basın özgürlüğünden çok, belgelere erişim özgürlüğünü görmektedir. Erişim izni verilen resmi belge türleri, kamu makamları tarafından üretilen belgeler, meclis belgeleri ve mahkeme işlemleridir. Bu kanunda devlet sırrı ve ticari sır gibi yayımlanmasına izin verilmeyen bilgilere ilişkin kısıtlamaları bulunmaktadır. Bu yasa, bugünün mevzuatı için bir ölçüt niteliğindedir, çünkü birçok maddeleri hala yürürlüktedir. Günümüzde ortak noktalar, herhangi bir belgeye (kısıtlama hariç) erişebilme, bilginin neden gerekli olduğunu açıklamadan talepte bulunabilme, belgenin bir kopyasını alabilme, alınan kopya için ödeme yapılabilmesidir.

Dünyada, özellikle 1990'lı ve 2000'li yılların başında bilgi edinme hakkına özel önem verilmiştir. 28 Eylül 2002 tarihinde Bulgaristan'ın Sofya kentinde, bilgi özgürlüğü temalı uluslararası bir toplantı düzenlenmiştir. O tarihten bu yana 28 Eylül, Uluslararası Bilgi Edinme Günü veya Resmi Belgelere Erişim Hakkı Günü olarak kutlanmaktadır. Bu özel gün farkındalık yaratmaya ve bu hakkın geliştirilmesi için çalışmaya hizmet etmektedir.

İnsan hakları bir çok anayasa tarafından güvence altına alınmıştır. Anayasa, bilgi edinme hakkının yanı sıra kişisel verilerin korunması, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü gibi hususları özel kanunlarla düzenlemektedir. Bu diğer haklar genellikle birbirleri ile bağlantılıdır dolayısıyla bazen aynı yasa içerisinde yer alabilirler. Ancak, ülkelerdeki sosyal ve diğer koşulların sürekli gelişim gösterdiği koşullarda, bu düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve değişen koşullara uygun yeni düzenlemeler yapılması gerekli hale gelebilir.

Kanunların tamamen yeniden düzenlenmesinin gerekli görüldüğü durumlarda da olabilmektedir. Tarihsel olarak hem Arnavutluk'ta hem de dünyada bilgi edinme hakkı ve kişisel veri hakkı konusunda benzer süreçler izlenmiştir. Dünyanın pek çok ülkesinde bu iki hakkı garantiye almak ve korumak için ortak veya ayrı çalışmalar yürütülmüştür. Bilgi edinme hakkı sürecini yönetmek için koordinatörlerin veya komisyon üyelerinin atanması, çoğu durumda ulusal veya uluslararası düzenlemelerin gerektirdiği şekilde gerekli kabul edilir. Ancak çoğu durumda bilgiye erişim ve mahremiyet konusunda önemli sorunlar ve çekişmeler yaşanabilmektedir.

Bu kapsamda bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunması konusunda ortak düzenlemeleri olan ülkelerden iki örnek verilmiştir:

1. Kanada, 1982'de kabul edilen ve hem iki hakların korunmasını hem de eşzamanlı olarak bir arada bulunmalarını sağlayan C-43 sayılı yasa tasarısı ile iki hakla ilgili ortak mevzuat açısından en tanınmış ülkelerden biridir.
2. Zimbabve, 2002 yılında iki hakla ilgili ortak yasayı kabul etmiştir. Bilgi ve mahremiyet hakkının yanı sıra kitle iletişim araçlarını da düzenlemektedir. Dolayısıyla aslında bir yasa içinde üç işlev barındırmaktadır. Bu üç işlevi bir komiser bunları düzenlemektedir. Kitle iletişim araçları bağlamında bu durum ifade özgürlüğünün kısıtlanması açısından oldukça tartışmalı görülmektedir. Belirlenen komiser ile birlikte Bilgiye Erişim ve Mahremiyetin Korunması Yasası mevzuatının, bir yasa içinde üç işlevi düzenlemeye çalıştığını ve çoğu zaman birbirleriyle örtüşebileceğini göstermektedir.

2.2.1. AB, ABD, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, UNESCO , DİĞER KURUMLAR

Bilgi edinme hakkı, birçok uluslararası kuruluş ve ülke tarafından tanınan temel bir insan hakkıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi edinme hakkı ayrı bir kanunla düzenlenmiştir. 1966 yılında imzalanan Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası (FOIA), Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi edinme hakkını düzenleyen yasadır. FOIA, 1966'dan beri uzun

süredir yürürlüktedir ve dolayısıyla gelişmelerin biraz gerisinde kaldığını söylemek mümkündür. Ancak düzenleme içerisinde kısmi iyileştirmeler zaman zaman yapılmıştır. Yasaya, 1996 yılında elektronik formatlarda bilginin sağlanmasını ve erişimini tanımlayan önemli bir revizyon yapılmıştır. FOIA, ABD vatandaşlarına hükümeti tarafından tutulan bilgi ve verileri talep etme hakkı sağlamaktadır. Diğer uluslararası mevzuatta olduğu gibi ABD’de de yasa, vatandaşlara talep ettikleri bilgileri sağlaması gereken Beyaz Saray, federal yürütme organları, federal mahkemeler gibi devlet kurumlarını içermektedir. Ancak FOIA’nin sınırlamaları olduğu için elbette tüm talep edinen bilgiler verilmemektedir.

Kanun, aşağıda sıralanan ve kanunda öngörülen 9 istisnayı (kısıltmaları) içermektedir;

1. İç mevzuatın sağladığı kriterlere göre sınıflandırılan bilgiler. Yasaya göre, bu bilgiler ulusal savunma ve dış politika nedenleriyle gizli olarak sınıflandırılmaktadır.
2. Bu kısıtlama, yalnızca bir federal kurumun iç personel kuralları ve uygulamaları ile ilgili bilgilerle ilgilidir.
3. Diğer yasalar tarafından ifşa edilmesi yasaklanan bilgilere erişimi kısıtlar. Bu istisna, verilen tüzüklerde bazı hususların belirli kriterlere göre kamuya gizli tutulduğunun belirtildiği birkaç noktaya bölünmüştür.
4. Hükümet dışından elde edilen ticari sırları ve finansal bilgileri içerir. Ayrıcalıklı veya gizli olan ticari bilgileri ifade eder.
5. Genellikle avukat-müvekkil olarak ayrıcalığa sahip olan süreç bilgileri gibi danışma bilgileri.
6. Bireylerin tıbbi kayıtları. Bu istisna, bu bilgilere erişimin gizliliği açıkça ihlal edeceği durumlarda bireylerin kişisel tıbbi verilerini korumayı amaçlamaktadır.
7. Kişileri yargılama sürecine, soruşturma süreçlerine müdahale ettiği ve bireyin mahremiyetini ihlal ettiği durumlarda bilgileri korur. Ayrıca ulusal güvenlik istihbarat bilgilerini, gizli devlet verilerini ve diğer kişilerin can veya fiziksel güvenliğinin tehlikeye girebileceği durumları da içerir.
8. Finansal kurumların sorumlu kurumu tarafından hazırlanan inceleme, işletme veya durum raporlarında yer alan bilgileri korur.

9. Jeolojik ve jeofizik bilgi ve verileri korur. Kuyu haritaları da bu kategoriye dahildir, ancak bu bilgi sınırlamanın sınırları açıkça tanımlanmamıştır ve tüm kuyu türlerini kapsayıp kapsamadığı belirtilmemiştir (FOIA Guide, 2004).

Kişisel tıbbi veriler, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en tartışmalı konulardan biridir. Mevzuat, bağlam dışında kullanılabilmesi için bireylerin bu kişisel bilgilerini korumayı amaçlamaktadır. Hastalık veya genetik gibi tıbbi bilgiler ayrımcılık, okullarda ve işyerlerinde zorbalık ve günlük yaşamın önündeki diğer engeller gibi olumsuz amaçlar için kullanılabilir. Bu nedenle, bu tür bilgileri diğer yasaların maddeleri ve hükümlerine göre sınırlamak önemlidir. Bu bilgileri genellikle bireylerin ya da kurumların kişisel verileridir ve başkaları tarafından erişilmemesi gerekir.

Birleşmiş Milletler (BM) de bilgi özgürlüğünün önemini kabul etmiştir. 1948'de BM, bu hakla ilgili en önemli belgelerden biri olan insan hakları Evrensel Beyannamesini kabul etmişti. BM, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi diğer bilgi edinme özgürlüğü düzenlemelerini de benimsemiştir.

UNESCO, Arnavutluk'un yanı sıra dünya çapında bilgi özgürlüğünün teşvik edilmesinde de önemli bir rol oynamıştır. UNESCO, 16 Kasım 1945'te kurulmuş bir Birleşmiş Milletler kuruluşudur. 1993 yılında Yükseköğretim Elemanlarının Statüsüne İlişkin Öneri statüsünü onaylamıştır. Bu öneri, yükseköğretimin öğretim kadrosuna bilimsel araştırma sonuçlarını yayınlama hakkını yönetir ve eserlerini özgürce yayınlamalarını sağlar. UNESCO, bilgi edinme hakkını, ifade ve eğitim hakkı ile daha fazla ilişkilendirir. Kuruluş, farklı ülkelerdeki eğitim ve bilgi ile ilgili birçok proje ve çalışmayı desteklemekte ve finanse etmektedir. 2005 yılında İfade Özgürlüğü ve Medya Bildirgesini kabul etmiştir. 2012 yılında çok dilliliğin ve siber uzaya evrensel erişimin teşvik edilmesine ilişkin öneriyi onaylamıştır. Arnavutluk, uzun süredir UNESCO üyesidir. Kasım 1946'da Arnavut devleti bu kuruluşa üye olma arzusunu resmen dile getirmişti ve 12 yıl sonra ekim 1958'de resmi tam teşekküllü UNESCO üyesi

olmuştur. UNESCO dipnotta açıklamaları yer alan projeleri² ve bu kapsamda desteği sayesinde hem Arnavutluk'ta hem de dünyada bilgiye ve diğer gerekli eğitim araçlarına erişimi artırmayı amaçlamıştır.

Engellilerin Haklarına Dair Sözleşme³ (EHDS), 2006 yılında kabul edilen ve engellilerin haklarının korunmasını ve ülkelerin çeşitli programlarına dahil edilmesini amaçlayan bir sözleşmedir. Arnavutluk bu sözleşmeyi 2012 yılında onayladı. Bu sözleşme insani, siyasi, kültürel, ekonomik ve bilgiye erişim hakları düzenlemektedir. Bu haklar engelli bireyler bağlamında verilmektedir. Sözleşmenin diğer amacı, diğer tüm insanlar gibi eşitliğin yanı sıra engellilerin günlük yaşama dahil olmalarını sağlamaktır. Bilgi edinme hakkı ile ilgili mevzuatlarda bu hakkın herhangi bir ayırım gözetmeksizin herkes için eşit olduğu vurgulanmaktadır. Ancak iki önemli şartı olarak eşitlik (equality) ve adalet (equity) göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunun sebebi ise herkesin aynı şartlara sahip olmamalarıdır. Hak herkes için eşittir, ancak sağlık koşulları ve diğer koşullar (örneğin özgürlük eksikliği ve mahkumlar üzerindeki diğer kısıtlamalar) gibi olasılıklar aynı olamaz. Bu nedenle bireylerin koşullarına ilişkin yasal düzenlemelerin ve farkındalığın uyarlanması gerekmektedir. Engelliler, teknolojiye erişimde (bilgi talepleri yerine getirmek için kurumun web sitelerini kullanılması), kurumun tesislerine fiziksel olarak erişimde zorluklar yaşayabilecekleri için bilgiye erişimde sorunlarla karşılaşabilmektedirler.

Kişiler ihtiyaçları olan bilgiye erişemezlerse, haklarını kullanamamış olurlar. Bilgi erişim hakkından yararlanamama düşünce ve ifade özgürlüğü gibi diğer haklardan da yararlanmayı kısıtlar. Bilgi edinme hakkı toplumsal uzlaşma ile karar verilmesi gereken koşulları içermektedir. Engellilerin bilgiye erişememesi, karar alma süreçlerine katılamamalarına, görüş ve önerilerini ifade edememelerine yol açacaktır.

² UNESCO'nun diğer çalışmalarından bazıları: "Medya eğitimi ve enformasyon göstergeleri için uluslararası çerçeve", "Medya eğitimi ve enformasyon için Üniversite Ağı" kurulması, "Medya eğitimi ve enformasyon için ulusal politikaların hazırlanmasına ilişkin kılavuzların" hazırlanması. Ayrıca Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı ile işbirliği içinde bir "Uluslararası medya ve bilgi eğitimi Merkezi" kurulması.

³ Sözleşmenin tamamına şu adresten erişilebilir:

https://www.un.org/disabilities/documents/convention/crpd_albanian.pdf

Engelliler için Bilgilendirme ve Halkla İstişare Hakkı ile ilgili yasal düzenlemeler;

119/2014 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasında; “*yayınlanan bilgilerin kolay anlaşılır ve ulaşılabilir formatlarda olması gerektiği*” belirtilmiştir.

Bakanlar Kurulu’nun 23.12.2015 tarih ve 1074⁴ sayılı “*Engellilere kamu hizmeti sağlanmasında iletişim ve altyapıdaki engellerin kaldırılmasına yönelik tedbirlerin belirlenmesi hakkında*” kararı.

Engellilerin haklarına ilişkin sözleşmenin 21. Maddesine göre bilgi ve fikir araştırma, tüm iletişim araçlarını kullanabilmeleri, düşünce ve ifade özgürlüğünden diğer bireylerle eşit şekilde yararlanabilmeleri için tedbir alınması gerekmektedir. Ayrıca onlara bu haklardan yararlanabilmek için uygun koşulların sağlanması gerekmektedir.

Bu kararda değinildiği gibi bilgilerin anlaşılması kolay olmalı ve doğru biçimde sağlanmalıdır. Engelliler için ise, bilgi formatları farklı biçimlerde olabilmektedir. Engellilik türüne bağlı olarak, bilgi veya belgenin biçimi büyük harflerle, Braille alfabesiyle, altyazılı veya basitleştirilmiş metinle yazılabilmektedir. Sözleşme, engelliliğin insan haklarına engel olmaması gerektiğini vurgulamıştır. Bu nedenle birçok kurum, engellilerle bilgilendirme ve halkla istişare konusunda çok sayıda kılavuz hazırlamıştır⁵.

Arnavutluk Engelli Hakları Komisyonu tarafından yürütülen bir araştırmada, Arnavutluk’taki engelliler topluluğunun bilgi edinme ve halkla istişare hakkı yasası hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır (ADFR, 2017). Bu, Arnavutluk'ta engelliler için bu temel hakların geliştirilmesi ve dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

⁴ Kararın tamamı bu adresten erişilebilir: <https://platforma-pak.al/wp-cobintent/uploads/2019/03/2.-VENDIM-Nr-1047-converted.pdf>

⁵Kılavuza Ekim 2022’de erişildi, bu aydan sonra siteden kaldırıldı. <https://nda.ie/nda-files/-Ask-Me-Guidelines-for-Effective-Consultation-with-People-with-Disabilities1.pdf>
İnternet Arşivinden erişilebilir: <https://web.archive.org/web/20221021000933/https://nda.ie/nda-files/-Ask-Me-Guidelines-for-Effective-Consultation-with-People-with-Disabilities1.pdf>

Bilgi edinme hakkı ile ilgili diğer uluslararası yasal düzenlemeler aşağıda verilmiştir:

- Avrupa Doğru İdari Davranış Yasası⁶. Bu yasa 6 Eylül 2001 tarihinde Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. Bu kanunun amacı, Avrupa Birliği İnsan Hakları Temel Yasanın daha ayrıntılı açıklamasıdır. Bu yasada iyi idare hakkı vurgulanmıştır, ancak, aynı zamanda bilgi edinme hakkına da yer verilmiştir.
- Avrupa Konseyi Resmi Belgelere Erişim Sözleşmesi 27.11.2008 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında kabul edilmiştir. Bu yasa, adli makamlar, yasama organları gibi meşru konulara bilgi sağlama yükümlülüğünü öngörmektedir. Kanun ayrıca kamu görevi olan veya kamu fonu alan gerçek veya tüzel kişileri de öngörmektedir. Bu tür yasal düzenlemeler yerel mevzuata uygun olarak öngörülmüştür.
- Avrupa Konseyi İfade ve Bilgi Özgürlüğü Bildirgesi, 1982. Bu yönetmelikte temel hak olarak bilgi edinme hakkına ve toplum ve gelişimi üzerindeki etkisine yer verilmiştir.

2.2.2. İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, bilgi edinme hakkını güvence altına alan uluslararası bir düzenlemedir. Bildirgede yer alan bilgi edinme hakkı ifade özgürlüğüne dahil edilmiştir ve her ikisi de temel insan haklarıdır. Aralarındaki bağlantıyı ise bilgi talep etme, bilgi alma ve bilgi paylaşma hakkına sahip olmaları oluşturmaktadır.

“Herkesin düşünce ve ifade özgürlüğü vardır; Bu hak, müdahale olmaksızın düşünce özgürlüğünün yanı sıra, sınırları ne olursa olsun, herhangi bir yolla bilgi ve fikir arama, alma ve duyurma özgürlüğünü içerir” (Genel Kurul tarafından kabul edilen ve ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 19. maddesi, 1948)

⁶ 27 maddelerin tamamı buradan erişilebilir: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/publication/tr/3510>

Evrensel Beyannamenin 19. Maddesinde yer alanlar özgürlükler:

- Bilgi edinme hakkı/özgürlüğü,
- İfade özgürlüğü
- Düşünme özgürlüğü
- Bilgi arama özgürlüğü
- Bilgi paylaşma özgürlüğü
- Bilgilendirme özgürlüğü

Arnavutluk, Evrensel Bildirge'yi, bilgi edinme hakkının sınırlı olmadığı, hiç kimsenin bu hakkı ırksal veya etnik farklılıklar temelinde inkar edemeyeceği anlamında uyarlamıştır. Arnavutluk'ta herkes herhangi bir ırk, milliyet, cinsiyet veya etnik köken ile ayırt edilmeden bilgi istemeye gelebilir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, uluslararası insan haklarını koruyan en önemli eylemlerden biridir. Bu kanun, bir mevzuat biçiminden çok bir beyan olmasına rağmen, büyük bir etkisi vardır. Bunun nedeni, Beyannamenin 19. Maddesi (Article 19!) ile bilgi edinme hakkını temel bir insan hakkı olarak ifade edilmesidir. Beyannamenin 19. Maddesinin içeriğinde insan özgürlüklerinin nasıl bir araya getirildiği açık bir şekilde yer verilmiştir. Düşünce, ifade ve bilgi özgürlüğünü bir araya getirilmesi, insanın hükümet konuları ve faaliyetleri hakkında bilgilendirilme hakkını da getirir. Böylece vatandaşlar bilgi ve resmi belge talep edebilir, gelişmeler ve yasa tasarıları hakkında bilgilendirilebilir ve görüşlerini özgürce ifade edebilirler. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi uluslararası bir antlaşma değildir. Bu nedenle ülkeleri bilgi edinme hakkı konusunda mecbur edemez, ancak temel insan haklarına sahip olmak için atıfta bulunulması gereken bir yön veya ideal oluşturur.

2.2.3. ULUSLARARASI MEDENİ VE SİYASİ HAKLAR SÖZLEŞMESİ

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi 16 Aralık 1966 tarihinde Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir ve 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma, İnsan Hakları Komisyonu'nun çalışmalarının bir sonucudur. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,

bir beyandır ancak bir kararın gücünde değildir. Bu nedenle bu uluslararası sözleşme, insan haklarını koruma gücüne sahip bir eylem olarak oluşturulmuştur. Bu anlaşmada bilgi edinme hakkı, diğer hakları içerdiği bir bölüme dahil edilmiştir. Anlaşmada ifade özgürlüğü hakkı, Evrensel Beyanname’de yer verilen madde numarası dahil benzenmektedir.

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 19. Maddesi:

1. Herkesin herhangi bir müdahale olmaksızın bir görüşe hakkı olmalıdır.
2. Herkesin ifade özgürlüğü hakkı vardır; Bu hak, sınırları ne olursa olsun, sözlü, yazılı, basılı veya sanatsal biçimde veya kendi seçtiği başka yollarla her türlü bilgi ve fikri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir hükümlerini kapsamaktadır.

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, bu insan haklarına sınırlar koyar. Haklar temel olmasına rağmen, anlaşma ayrıca yasalarla düzenlenmesi gereken kısıtlamaları da öngörmektedir. Bunun nedeni, sınırların öngörülebilir durumlarda gerekli olmasıdır. Bu sınırlar 19. Maddenin 3. bendinde belirtilmiştir: 3. bendin 2. paragrafında öngörülen özgürlüklerin kullanılması, özel görev ve sorumluluklar gerektirir. Sonuç olarak, kanunla açıkça belirlenmesi gereken ve gerekli olan (a) Başkalarının haklarına veya itibarına saygı duymak; (b) Milli güvenliğin, kamu düzeninin, sağlığın veya genel ahlakın korunması gibi bazı kısıtlamalara tabi olabilir. Arnavutluk mevzuatında ve Medeni Haklar Anlaşması’nda olduğu gibi, diğer hakları ihlal etmemesi gereken bilgi edinme hakkı üzerindeki kısıtlamalar vurgulanmaktadır. Devletin güvenliğini etkilediği, insanların mahremiyeti gibi kamu düzenini ve diğer hakları ihlal ettiği durumlarda bu hakların sınırlandırılması önemlidir.

2.2.4. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN 10. MADDESİ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), bilgi edinme hakkı ve genel olarak insan hakları ile ilgili en önemli belgelerden biridir. Bu sözleşme, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sine dayanmaktadır. Arnavutluk devleti bu sözleşmeyi 1996 yılında onaymıştı. Bu aynı zamanda Arnavutluk’ta bilgi edinme hakkı ile ilgili onaylanan uluslararası belgelerden birisi.

İfade özgürlüğünü 10. Madde şu şekilde belirtmektedir:

10. Madde

1. Herkesin ifade özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak, kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırları gözetmeksizin fikir ve bilgi edinme veya fikir verme özgürlüğünü içerir. Bu madde, devletlerin görsel-işitsel, televizyon veya sinema yayın şirketlerinin lisans almasını talep etmesini yasaklamamaktadır.
2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin 12 13 yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir (AİHS, 2015).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi, Evrensel Bildirgenin 19. Maddesinin daha ayrıntılı bir devamı niteliğindedir. Sözleşme, Evrensel Bildirgede yer alan insan hakları açısından daha bağlayıcıdır. Bu sözleşme, Avrupa devletlerinin hukuk sisteminin bir parçasıdır. İçeriği, onu onaylayan Avrupa ülkelerinin mahkemeleri için de bir zorunluluk arz etmektedir. Bu sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin insan haklarının korunması için önde gelen bir kurum olarak kurulmasını öngörmektedir. AİHS'nin 10. Maddesi, açıklamaya gerek kalmadan veya bilginin talep edildiği ülkenin vatandaşı olmadan herkese açık olarak bilgi edinme hakkını ifade etmektedir. Diğer önemli eylemlerin yanı sıra ve bu eylemde bu hak için sınırlamalar sağlanmıştır. Bu mevzuatta belirtilen sınırlamalar şunlardır;

- diğer insan haklarının korunması,
- kamu güvenliği,
- bilgiyi gizli tutma önemi
- halk sağlığını ve ahlakını korumak
- itibarın korunması

3. BÖLÜM

ARNAVUTLUK'UN TARİHSEL VE TOPLUMSAL DEĞİŞİMİ

3.1. ARNAVUTLUK'UN TARİHSEL VE TOPLUMSAL DEĞİŞİMİ

Arnavutluk, Güneydoğu Avrupa'da bulunan bağımsız bir ülkedir ve resmi dili Arnavutçadır. Arnavutluk yaklaşık 2.793.592 nüfusa sahiptir (Instat, 2022). Arnavutluk'ta insan haklarını ve dolayısıyla bilgi edinme hakkını daha iyi anlamak için Arnavut devletinin kuruluş tarihine değinmek gerekir. Arnavutluk tarihi erken dönemlerde başlar, komünizm rejimi ve demokrasinin kurulması gibi tarihi ve siyasi değişim aşamalarından geçer. Tüm bu olaylar ve dönemler Arnavutluk'ta sadece bilgi edinme hakkını değil, tüm insan haklarını etkilemektedir. Arnavut halkı, Avrupa kıtasındaki ilk halklardan biri olarak eski bir tarihe sahiptir. Bu ülkenin tarihi dört önemli döneme ayrılabilir; İliya, Orta Çağ, Osmanlı İmparatorluğu ve 20. Yüzyıl (Akademia e Shkencave e Shqipërisë, 2002). Arnavutluk, monarşi, uluslararası himaye, tek parti rejimi ve nihayetinde parlamenter bir cumhuriyet olarak tarihinde farklı yönetim şekillerinden geçmiştir.

3.1.1. İlk Dönemler, Ortaçağ ve Osmanlı Dönemi

Arnavutluk'un tarihi çok eski zamanlara dayanmaktadır. İliya döneminde Arnavutluk birçok kralı, Kraliçe Teuta'yı ve ayrıca Roma fethini geçti. Arnavut halkının Balkan bölgesinin ilk sakinlerinden biri olduğu düşünülmektedir. İliyalılar, günümüz Arnavutluk toprakları da dahil olmak üzere Batı Balkanlar'da yaşayan bir grup kabilelerdi. Bu kabileler MÖ 12. yüzyıldan MS üçüncü yüzyıla kadar bu topraklarda yaşamışlardır (Ceka, 2012). Arnavutluk topraklarında İliya yerleşimleri ve mezarlıklarında yapılan kazı ve araştırmalar önemli bilimsel veriler üretmiştir (Prendi, 1985, s. 84). MÖ dördüncü yüzyılda, Bardhyl Krallı, İliya krallığı birkaç diğer İliya kabilesini birleştirerek güçlü bir devlet kurmuştur. Bardhyl tarafından kurulan devlet, bugünkü Arnavutluk ve Kuzey Makedonya'nın çoğunu

yönetiyordu. Orta Çağ'da Arnavutluk, Bizans İmparatorluğu'nun bir parçasıydı. İliya döneminde Arnavutluk birçok kralı, Kraliçe Teuta'yı ve ayrıca Roma fethini geçti. Ortaçağ dönemi açısından bölgede sayısız savaş gören Arnavutluk, Arber Prenslığı'nin oluşumunu tarihi bir dönem olarak merkezde tutar.

Arnavutluk tarihinde yabancı devlet sistemlerinde uyum sağlamaya çalışmıştır. Bizans işgali altındaki Arnavutluk'ta insan haklarının daha çok mülkiyet hakları ile ilgili olarak görülmüştür. Mülkiyet hakkı, miras hakkıyla bağlantılı bir haktır. Miras hakkı, arazi mülkiyetinin tüm erkek çocuklara miras kaldığını söyleyen geleneksel bir haktır (Anamali & Prifti, 2002, s. 285). 15. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Balkan bölgesini fethetti ve dört yüzyıldan fazla bir süre Arnavutluk'u yönetti. Arnavutlar İslami kabul etmişti ve ülkenin toplumu ve kültürü Osmanlı kültüründen etkilenmişti (Kanushi, 2016). Tarihin bu kısmında da mülkiyetle ilgili bilgi ve belgeler bulunmaktadır. Osmanlı döneminde mülkler kadastro belgelerinde saklanmıştır ve Arnavutluk'taki mülklere ilişkin verileri içeren ilk belge "Sûret-i Defter-i Sancak-i Arnavid" olarak kabul edilmektedir (Anamali & Prifti, 2002, s. 327). Bu tür defterlerde ikametgah, etnik köken ve vergi tahsilatına ilişkin veriler tutulmuştur.

3.1.2. XX. Yüzyıl Dönemi - Savaşlar ve Cumhuriyetin Kuruluşu

Arnavut Bağımsız Devleti, 1912 yılında Cumhuriyet olan bir devlet olarak kurulmuştur. İlk parlamento, İsmail Qemali'nin geçici lider olarak seçildiği 1912 yılında Vlora Meclisi'nde oluşturulmuştur. Bağımsızlık ilanının ve bir hükümetin kurulmasının ardından, İkinci Dünya Savaşı'nın yakında başlaması ülkede yeni kurulan demokrasiyi tekrar tehlikeye düşürmüştür. Senato, Lushnja Ulusal Konseyi için 27 Mart 1920 - 20 Aralık 1920 tarihleri arasında toplanan senatonun halk tarafından seçilmesi, atanması ve görevden alınması arzusuna dayalı olarak yeniden daha biçimlendirilmiş bir hükümet kurmuştur. Bu seçimler, ilkeler ve haklar aslında parlamenter bir sistemin ilkeleridir. Bu konseyin ortaya çıkardığı en önemli sonuçlardan biri de o dönem için bir anayasa kanunu olarak tanımlanan Lushnja Tüzüğü olmuştur. Ulusal Konsey, ülkede özgür seçimler yapılması amacıyla 3 ay sonra dağıtılmıştır, ve böylece halk temsilcilerini oy kullanarak seçilmesine yol açmıştır. Mart 1921 seçimleri

başarılı bir şekilde yapılmıştır. Bu seçimler sonucunda 78 seçilmiş üyeden oluşan parlamento oluşturulmuş ve Arnavutluk devletinin ilk Anayasası hazırlanmıştır. Bir anayasa olarak kabul edilebilmesine rağmen, o zaman bir tüzük olarak adlandırılmıştır. Lushnja Tüzüğü Aralık 1922 yılında insan hakları, bilgi edinme hakkı ve iktidarda şeffaflık konusunda genişletilmiştir. Tüzükteki genişletilmesinin en önemli sonucu, mevcut düzenlemeye, parlamenter faaliyetin şeffaflığına yönelik yeni unsurlar eklenmesi yani demokratik niteliği arttıracak gelişmelerin eklenmesi olmuştur. Lushnja Tüzüğü'nde yer alan ve insan hakları ile bilgi edinme hakkını doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren bazı maddeleri aşağıda listelenmiş ve detaylandırılmıştır.

Genişletilen tüzüğün 29. Maddesi şunları belirtir:

“Parlamento toplantıları dünya çapında yapılmaktadır. Silahsız topluluk dışında, yönetmeliklere uygun olarak herkes katılabilir. Parlamento konuşmaları özel ciltlerde yayınlanır.”

Bu noktada da görüldüğü gibi, meclisin yaptığı görüşmelerin özel ciltler halinde yayınlanması, karar alma süreçlerinin demokratik ve halk için şeffaflığı sağlamak için meclisin de şeffaflık ilkesine bağlı hareket etmesi öngörülmüştür. Bu şeffaflığın yanı sıra bazı gerekli durumlarda, belirli sayıda milletvekilinin talebi üzerine gizli olarak toplantılar yapılmıştır.

Bölüm D - 82. Madde:

“Mahkemeler önündeki görüşmeler, dünya çapında yalnızca hakimlerin, dünya barışı ve ahlaki için kapıyı kapalı tutmayı uygun gördükleri durumlarda gerçekleşir.

Yargıçlar gizlice karar verir ve oy verirler, ancak verilen kararlar yüksek sesle ve herkese açık olarak telaffuz edilir. Her kararın gerekçelerini ve dayandığı kanun maddelerini tek tek içermesi gerekir.”

82. Madde vatandaşlara, kapalı duruşmalar hariç, mahkeme duruşmalarına katılma hakkını vermesinin yanında önemli devlet işlerinde vatandaşların da yer almasını sağlamaktadır. Ayrıca bu hakla birlikte devlet işlerinde şeffaflık ilkesi de gözetilmektedir. Bu maddede ayrıca hâkimlerin manevi menfaatler için kapalı duruşma yapılmasını isteyebilecekleri de belirtilmiştir. Bu noktanın devamında duruşmanın kapalı kapılar ardında olmasıyla birlikte verilen karar ve oyların gerekçelerinin yüksek sesle ve herkese açık olarak yapılacağı belirtilmiştir.

97. Madde:

“Her ne olursa olsun ve kime ait olursa olsun, başka bir kanun olmadıkça hiçbir hak yaratılamaz ve kaldırılamaz.”

Tüzüğün 97. Maddesi, insan haklarının korunmasına ilişkin en önemli maddelerden biri olarak kabul edilebilir. Bu durumda tüzükte yer alan her insan hakkı, kanunla korunmaktadır. Dolayısıyla bir hakkı yaratma veya silme yetkisi sadece hukuka ait olmasının yanında hiç kimse herhangi bir insan hakkı inkar edemez.

Tüzüğün üçüncü bölümü tamamen Arnavutluk'taki insan haklarına ayrılmıştır. Tüzük, birçok temel insan hakkı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Böylece Arnavut halkının adaletle ve kanunla yönetilen demokratik yaşamı garanti altına alınmıştır. Tüzükte kanunla sağlanan ve korunan insan hakları şunlardır:

112. Madde:

“Kişisel özgürlük garanti edilir. Hiç kimse özel hayatına, ailesine, meskenine veya yazışmasına keyfi olarak karışılmaz, şeref ve itibarına saldırıda bulunulamaz.”

Bu maddenin içinde barındırdığı konu, yine insan hakları için en temel konulardan biridir. En temel insan haklarını koruma altına almasının yanında bu madde tüzüğün demokratik

karakterini açıkça göstermektedir. Tüzüğün devamında özel hayata, kişisel özgürlüğü, aileye ve meskene dair bazı istisnaların gözetildiği de görülmektedir.

Madde 114:

“İfade ve basın özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Önleyici sansür yasaktır. Müsadere kanunla düzenlenir. Yalnızca Arnavut vatandaşları gazete yayınlayabilir.”

Tüzükte yer alan 114. Madde, bilgi edinme hakkıyla en yakından bağlantılı haklardan biri olan ifade ve basın özgürlüğü hakkını içermektedir. Bu hak kanunla güvence altına alınmıştır ve önleyici sansürü de yasaklamıştır. Ancak maddenin devamında gazete yayınlama hakkının sadece Arnavut vatandaşları ile sınırlı olduğu, dolayısıyla yabancı vatandaşların gazete yayımlamasının yasaklandığı da vurgulanmaktadır.

Tüzükte yer alan 117. Madde ile kişisel gizliliğin korunması hakkı gözetilmiştir:

“Posta gizliliği ihlal edilemez. Mektuplar hiçbir şekilde açılmaz.”

Günümüzde uygulanan ve çevrimiçi iletişimin bitmeyen yöntemlerinde bu noktada iletişim ve kişisel bilgilerin korunması hakkı korunmuştur. Günümüzde bu hak büyük bir önemle savunmakta ve o dönemde insanın şahsi mektuplarının hiçbir şekilde açılmayacağı vurgulanmaktadır.

124. Madde:

“Her biri veya birden fazla kişi, devletin kanunlarını korurken, yetkili makamlara yazılı veya sözlü olarak hitap etme hakkına sahiptir. Yetkililer, hızlı hareket etmek ve muhatap alınan kişiye yazılı olarak cevap vermek zorundadır.”

124. Madde ile bilgi edinme hakkının yasal kısmı, yani resmi makamlardan mektupla veya şahsen bilgi talep etme hakkı gözetilmiştir. Günümüzde yer alan bilgi edinme yasasına benzer şekilde, kamu kurumlarından bilgi talebinde bulunan vatandaşlara, yetkililer hızlı bir şekilde yazılı olarak cevap vermekle de yükümlüdür.

127. Madde:

“Bu statünün korunması tüm Arnavut halkının hakkı ve görevidir. Sivil veya askeri tüm devlet görevlileri, bu statüye aykırı eylemlerinden sorumludur ve sağladıkları ölçüde yürürlükteki yasalara göre, sağlamadıkları ölçüde görevi kötüye kullanma nedeniyle cezalandırılırlar. Seleflerinin emri onları bu sorumluluktan kurtarmaz.”

127. Maddede, devlet statünün korunmasının halkın görevi olduğu, görevliler ve çalışanların ise statüde öngörülen yasalara aykırı davranışlarından sorumlu olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bu madde, günümüzde yerel kurumlarda görevli memurlara verilen bilgi edinme hakkının korunması yükümlülüğüne benzemektedir. Aynı zamanda, bir vatandaşın bilgi edinme hakkını gerekçesiz olarak reddetmeleri ve kanuna aykırı hareket ederek bir kanunu ihlal etmeleri halinde, ilgili kanuna göre görevi kötüye kullanma gerekçesiyle cezalandırılacakları da 127. Maddede vurgulanmıştır. Bu yazıda dikkat çeken bir diğer vurgu ise, çalışanların müdürünün emrinin bile onları statüdeki kanunları koruma sorumluluğundan kurtarmadığının belirtildiği kısımdır. Günümüzde koordinatörlerin, şube veya kurum başkanının çeşitli nedenlerle bilgi vermemelerini emredebileceği için bilgi talebini red edebilecekleri durumlar bulunmaktadır. Koordinatörün görevleri, kanunda açıkça belirtilmiş olup, kurum başkanının talimatıyla dahi ihlal edilmemesi gereken sorumlulukları bulunmaktadır.

Tüzükte yapılan değişikliklerde, Arnavutluk’un zorlu bir siyasi ve ulusal süreçten sonra bile o dönem için çok önemli birçok kanuna sahip olduğu görülmektedir. Devletin şeffaflığının sağlanmasının yanında vatandaşlara bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunması gibi temel haklar sunulmuştur. Arnavutluk’un temel insan haklarına dayalı yasaları içeren bir

tüzüğünün olmasına rağmen ülkedeki siyasi durum istikrarlı değildir. Çok sık olarak parlamentonun, meclisin veya konseyin düştüğü durumların yaşanmasının yanında ülkede siyasi partilerin de varlığı görülmez. Başlangıçta meclis başkanı olan Ahmet Zogu, daha sonra 1928 yılında 58 milletvekilinden oluşan Anayasa Meclisi kararıyla Arnavutluk Kralı ilan edilir. Bu ilanla birlikte artık Arnavutluk, kraliyet ailesinden miras alınabilecek demokratik bir parlamenter krallıktır. Aynı yıl, Arnavut mevzuatında medeni kanun, ceza kanunu ve ticaret kanunu gibi birçok olumlu gelişmeler olmuştur. Bu değişiklikler, Arnavutluk'ta reformist bir niteliğe sahiptir. Bu reformist hareketler, 1937 yılında Arnavutluk, İtalyan işgaline uğraması ile sarsılır. Bu işgal sırasında Kral Zogu, Arnavutluk'u lidersiz bırakarak Arnavutluk'u terk etmiştir. Kral Zogu yerine İtalyan Kralı Victor Emmanuel III gelmiştir. İtalyan Kralı Victor Emmanuel III, Arnavutluk'ta anayasal monarşi sistemini benimsemiştir. Ülkede yaşanan hükümet türündeki değişiklik, devlet statüsünde değişikliklere neden olur. Bu durum, Arnavutluk'un Almanya tarafından işgal edildiği 1943 yılına kadar devam eder.

3.1.3. Yirminci Yüzyıl Dönemi – Komünizm

Yirminci yüzyılda Arnavutluk siyaset ve insan hakları açısından bir kez daha köklü değişikliklerle karşı karşıya kalmıştır. Arnavutluk 29 Kasım 1944'te özgürlüğe kavuştu ve ardından o zamanki kurtuluş hareketi tarafından bir konsey oluşturulmuştu. Bu kez çok üyeli, 243 kişilik bir meclis toplanır. Toplanan meclis, parlamentoya aykırı görünen bir sistemi benimsemiştir. Zog Krallın ülkeye girişi yasaklanmıştı. 1945 yılında yaşanan düzen değişikliği ile insan hakkına yeni bir temel hak eklenmiştir. Savaşın sona ermesinden sonra yapılan yeni seçimlerde, kadınlara ilk kez oy kullanmaya hakkı tanınmıştır. Halka verilen yeni haklar, Arnavutluk için kısmî nitelikte bir yenilik sağlamıştır. Seçilmiş konsey, 1946 yılında Arnavut Bağımsız Devleti adından Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti adına değişikliğe gider ve artık ülkeye komünist sisteme geçmiştir. Arnavutluk'taki rejim 1976 yılında Arnavut Sosyal Devleti Anayasası'nı kabul etmişti. Yeni sistemde alınan tüm kanunlar ve kararlar, demokratik seçimlere değil, komünist yönetimin ilkelerine göre

alınmıştır. Ülkede komünist dönem, daha çok insan haklarının ihlal edildiği bir dönem olarak adlandırılmaktadır.

Arnavut Sosyal Devleti Anayasası'nın 5. Maddesi aşağıdaki gibidir:

“İşçi sınıfı, kooperatif köylülük ve diğer işçiler, gücü doğrudan olduğu kadar temsili organlar aracılığıyla da kullanırlar. Temsili organlar Halk Meclisi ve Halk Konseyleridir.”

Anayasada bulunan bu hak güvence altına alınmış bir hak değildir. Bunun nedeni ise ülkede tek parti olması ve özgür seçimlerin yapılmamasından kaynaklı çoğulculuk fiilen mevcut değildir.

9. Madde:

“Çalışanlar halka hizmet eder ve onlara karşı sorumludur, ayrıca üretimde doğrudan işlere katılırlar ve ayrıcalıklı bir katman yaratılmaması için işçiler ve kooperatiflerle adil bir oranda ödüllendirilirler.”

Bu madde, devlet memurlarının vatandaşa hizmet etme görevlerini düzenlemektedir. Günümüzde bu, anayasaya, idari kanuna veya diğer ilgili yasa ve yönetmeliklere göre memurların vatandaşlara hizmet etmesi gereken koordinatör rolüne benzemektedir. Aynı durum, memurlar olarak bilgi edinme konusunda vatandaşlara hizmet veren bilgi edinme hakkı koordinatörleri için de geçerlidir.

Madde 20

Tüm vatandaşlara ifade, basın, örgütlenme, toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü garanti altına alınmıştır.

Bu madde temel insan haklarından biri olan ifade ve basın özgürlüğünü düzenlemektedir.

Anayasa'nın⁷ II. Bölümü'nün yanı sıra diğer birçok maddede insan haklarına atıfta bulunmaktadır. Anayasa'nın 10, 11, 12. maddelerinde mülkiyet hakları kanunu düzenlenmekle birlikte kooperatifçilik sistemini de desteklemektedir. Anayasanın 3. Bölümü, ülke vatandaşlarının hakları ve görevlerini düzenlemiştir. 14-15-16. Maddeler eşitliği, din veya ırka karşı ayrımcılık yapılmamasını ve ayrıca ayırım gözetmeksizin özgürce oy kullanma hakkını sağlamıştır. 17. Madde kadınlara birey, eş veya anne olarak eşit haklar vermiştir.

23, 24, 25, 26 ve 27. maddeler özel hayatın korunması, mektupların gizliliği, mülkiyetin korunması, çalışma hakkı ve devlet memuru olma hakları düzenlemiştir. 30. madde telif hakkının yanı sıra bilimsel ve sanatsal çalışma yapma hakkını da korumuştur. 32. maddeye göre vatandaşların devlet makamlarına talep ve şikayette bulunma hakkı bulunuyordu. 33. maddede vatandaşlar, kendilerine haksızlık yaptıklarında yetkililere karşı mahkemelere şikayette bulunma hakkına sahipti. Kanunun birçok maddesinde (örneğin 40, 41, 44, 47, 50, 51, 53, 56, 57 ve 58), dönemin sosyalist ilkelerine ve ideolojisine dayanan anayasada halkın hakları farklı açılardan vurgulanmıştır. O zamanki anayasada ifade özgürlüğü, devlet ve onun çalışanlarına karşı şikayet hakkı gibi insan hakları düzenlenmişti. Anayasada düzenlenmiş olmasına rağmen, bu hakların uygulanması gerçekte anayasada yazılıdan farklıydı.

3.1.4. Yirminci Yüzyıl Dönemi- Demokrasi

İnsan hakları söz konusu olduğunda, demokrasi terimi sıklıkla anılır ve insanların haklarının yanı sıra ifade özgürlüklerini ve bilgi edinme haklarını da koruduğu için doğrudan insanların yaşamlarıyla ilgilidir. Demokrasi aynı zamanda bir ülkenin ekonomik, politik ve kültürel refahıyla da bağlantılıdır. Günümüzde demokrasi, kökleri eski Yunancada halk anlamına gelen “demos” ve yönetim anlamına gelen “kratos” kelimelerinin birleşiminden oluşan evrensel bir kelimedir. Bu söz birliğinin anlamı, halkın yönetimidir, yani halkın elindeki güçtür ve seçimlerle temsilcilerini seçen insanlar tarafından doğrudan uygulanır. Yani yasal olarak bir demokraside halk yöneticilerini seçer. Halk-hükümet ilişkisi ve uyumu, ülkenin

⁷ 1950 Arnavutluk Halk Cumhuriyet Anayasasının tamamı bu sayfada erişilebilir: <https://shtetiweb.org/wp-content/uploads/2015/10/Kushtetuta-e-Republikes-Popullore-te-Shqiperise-1950.pdf>

ekonomik, politik ve sosyal istikrarı ile ilişkilidir. Demokrasi liberal ve liberal olmayan şekilde iki türe ayrılır. Liberal demokraside odak insan haklarının korunması ve bireyin bağımsızlığıdır. Bu nedenle liberal demokrasi bireye odaklanırken liberal olmayan demokrasi bir bütün olarak topluma odaklanır. Demokrasinin temel unsurları arasında hukukun üstünlüğü, yani hukukun egemenliği, normlar, yasalar ve hukuk kuralları aracılığıyla toplumsal düzenin korunması yer alır. Bir demokraside temel dayanak katılım ve şeffaflıktır. Bunun nedeni ise yurttaşların her zaman kendi ülkelerindeki gelişmelerden haberdar olmasını ve karar alma sürecinin bir parçası olmasını sağlamadır. Çünkü yaşanan gelişmeler ve alınan kararlar, halkın refahını, kendilerinin ve ülkenin geleceğini etkiler. Kanun önünde herkes eşittir, kanun herkes için aynıdır ve herkesin hakları demokratik ilkelerle korunmaktadır. İnsan hakları ve özgürlükleri, ulusal düzeyde bir ülkenin anayasası ve uluslararası düzeyde İnsan Hakları Sözleşmesi gibi yasa ve sözleşmelerle yasal olarak korunmaktadır.

Demokraside herkese saygı duyulmalı, sözü dinlenilmeli ve her vatandaş, hükümet ve kamu kurumu kendi yasalarına göre hareket etmelidir. Bu ilke şeffaflığı gerekli kılar. Böylece vatandaşlar şeffaflık programları aracılığıyla kararlardan, bütçe harcamalarından, diğer ülkelerle ilişkilerden haberdar olurlar. Ancak hükümetler, bu gelişmeleri ve hareketleri yönetim ve karar alma süreçlerine dahil etmeyerek her zaman insanlarla paylaşmazlar. Bu, halkın yönetime ve karar alma süreçlerine katılımını sağlamayı da içeren hukuken “hukukun üstünlüğü” olarak bilinen haktır. Bu durum, halk ile hükümet arasındaki uyumu tehlikeye atmaktadır.

Demokrasi, halkın halk tarafından halk için yönetimidir. İktidar, seçim yoluyla temsilcilerini seçen, onları Parlamentoda temsil etme ve karar alma yetkisini ellerinde bırakan halkın elindedir. Demokrasi, insan yaşamının birçok yönüyle ilgili olsa da, ülkenin siyasi organizasyonu ve başta ifade, görüş ve bilgi özgürlüğü olmak üzere insan hak ve özgürlükleri ile ilgilidir. Demokrasi kavramında teoride veya başka bir şekilde insanlar kilit rol oynadığından, insanların ülkelerindeki gelişmeler hakkında sürekli bilgilendirilmeleri çok önemlidir.

1990 yılların başında, komünizmden sonra, Arnavutluk'un yönetiminde bir kez daha köklü bir değişiklik yaşanır. 1991 yılında ülkeye demokrasi geri döner ve parlamento kurulur. Yaklaşık 50 yıl sonra ilk kez ülkede özgür ve çoğul seçimler yapılır ve seçimler sonucunda demokratik bir sistemde yeni bir parlamento oluşturulur. Temel değişiklikler demokratik ilkelere dayalı yeni bir sistem oluşturmaya başlamıştı. Yıllardır üst üste yeni kanunların eklendiği yeni bir anayasa için çalışmalara başlanmıştı. 7 yıllık bir çalışmanın ardından 1998 yılında bir bütün olarak Cumhuriyet Anayasa kabul edilir. Bu kez anayasa, başta Avrupa olmak üzere uluslararası standartlara ve mevzuata dayalı olarak oluşturulmuştur. Günümüzde Arnavutluk, 140 milletvekilinden oluşan Arnavutluk Cumhuriyeti Meclisine sahiptir. Mecliste bilgi edinme hakkı ile ilgili geçmiş ve güncel gelişmeleri ve bu kanunla ilgili veya bu kanunu etkileyen diğer kanunları içeren kararlar alınmakta ve yeni kanunlar oluşturulmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, bir ülkenin demokrasisinin ilerlemesi ve halkın hükümetteki karar alma sürecine katılımı üzerinde büyük etkisi olan Arnavutluk'ta bilgi hakkının geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, vatandaşların özgür oyu ile seçilen hükümet üyeleri ve halk arasındaki işbirliğini artırmaya yardımcı olan bir mekanizmadır. Bu hak, aynı zamanda, insanlara hükümetin hareket ve eylemlerinden haberdar olma fırsatı sunan, yanlış eylemlerini gizleme fırsatı bırakmayan ve yolsuzlukla mücadele eden bir destektir. İki temel insan hakkı olan bilgi edinme hakkı ve ifade özgürlüğü, insanın bilgilendirilmesine ve insanın hükümetin yeniliklerini incelemesine ve görüşlerini ifade etmesine imkân sağlar.

3.1.5. Avrupa Birliği Süreci

Doğru mevzuat, insan yaşamının birçok yönünü etkileyen bir ülkenin gelişimi için büyük önem taşımaktadır. İyi bir yasanın formüle edilmesi ve uygulanmasının yanı sıra sürekli analiz edilmeye ve iyileştirilmelere ihtiyacı vardır. Arnavutluk'ta demokrasinin ortaya çıkmasından sonra Anayasa'ya dahil edilen yeni yasaların hazırlanmasında Avrupa

Birliği'nin mevzuatı ve yöntemleri referans alınmıştır. Avrupa Birliği, yardımcı olmak amacıyla mevzuat, yönetmelik ve kanunların hazırlanmasına yönelik farklı kılavuzlar hazırlamıştır. Avrupa Birliği tarafından desteklenen bu tür kılavuzlar daha önce 2000'li yılların başlarında hazırlanmış ancak bu kılavuzlar da revizyon ve iyileştirme aşamalarından geçer. Avrupa Birliği, yasaların hazırlanması için 2010 yılında yayınlanan “Mevzuat Taslağı Hazırlama El Kitabı” başlıklı bir el kitabı hazırlamıştır. El kitabında Arnavutluk'ta demokrasi döneminde çıkarılan yasaların yeterince etkili olmadığı ve bunun o dönemde iyi düşünülmemiş bir tasarının sonucu olduğu vurgulanmaktadır. 1990'lı yılların başında Arnavutluk'un yasaların hazırlanması için yeterince yüksek bir bütçesi bulunmuyordu. Bütçe önemli bir konudur çünkü yasaların iyi formüle edilmediği durumlarda ciddi sonuçlar doğurabilir. Yasanın gerektiği gibi uygulanmaması, yasanın maddelerinin farklı yorumlanmasına yol açan belirsiz boşluklar bırakılması, mevzuatın düşük etkililiği ve halk arasında memnuniyetsizliğe yol açması yaşanabilecek olumsuz sonuçların örnekleridir.

Arnavut devleti ayrıca kendi mevzuatı içinde, yasaların ve mevzuatın oluşturulmasına ve hazırlanmasına yönelik yasalar da barındırır. AB hazırladığı el kitaplarının ve projelerinin Arnavut devleti için yasaların formüle edilmesinde yol göstericidir ve Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine yardımcı olmaktadır. Arnavutluk'un AB'ne üye olması için bir dizi adım ve süreci izlemesi gerekir. Avrupa Birliği'nde insan haklarını ve özgürlüklerini koruyan bir mevzuat temeldir. Arnavutluk ve Avrupa Birliği, 19 Temmuz 2022 tarihinde AB üyeliği için müzakereleri resmen başlatmıştır. Müzakerelerin açılmasının ardından başarıyla tamamlanması gereken büyük süreçler ve değişimler başlamıştır.

Bu süreç, “*acquis communautaire*” ya da “*müktesebat*” dönemi olarak bilinir. Arnavutlar, Avrupa Birliği üyeliğini pozitif onayladıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan bir ankete göre, yaklaşık %97'si Avrupa Birliği'ne (Avrupa Parlamentosu, 2021) katılmaktan yanadır. Avrupa Birliği, temelinde insan haklarının önemini her zaman vurgulamaktadır. AB ile Arnavutluk arasındaki siyasi ilişkilerin ana noktaları arasında ülkedeki insan hakları ve demokrasi yer almaktadır. AB, demokrasinin başlangıcından bugüne kadar Arnavutluk'taki insan hakları gelişmelerini yakından takip etmektedir. Ayrıca AB, çeşitli projeler aracılığıyla insan hakları ve Arnavutluk'taki azınlıkların korunmasına ilişkin destek sağlamıştır. Avrupa

Birliği, ÷lkede insan haklarının savunulması için faaliyet gösteren kuruluşların, sivil birliklerin, STK'lerin çeşitli proje ve çalışmalarını finanse etmektedir. AB, çeşitli işbirliklerinin yanı sıra, ihlal vakalarına ilişkin veri toplayarak insan haklarıyla ilgili gelişmeleri de yakından takip etmektedir.

AB'nin yayınladığı 2021 raporunda Arnavutluk'un ilerleme gösterdiği söylenmekte ancak Arnavutluk'un Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün Küresel Yolsuzluk Barometresi'nde (2021) 27 sıralık büyük bir düşüş yaşadığı gerçeğinden de bahsedilmemektedir. Bu barometre, ÷lkedeki yolsuzluk düzeyine ilişkin kamuoyunun görüşünü ölçer. Yolsuzluk, Arnavut halkının demokrasi döneminden çok eski zamanlardan beri yaşadığı memnuniyetsizliğin ana nedenlerinden biridir. Daha önce de vurgulandığı gibi, kamuya açık belgelere ve bilgilere erişim, yolsuzlukla mücadele için temel bir araçtır. Bunun nedeni, Arnavut vatandaşlarının ihaleler, bütçeler, harcamalar, alınan kararlar vb. gibi hükümet faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Vatandaşlar hükümetin faaliyetleri hakkında bilgilendirildiğinde, yolsuzluk yapılma ihtimali daha düşüktür. Bu nedenle, hükümet şeffaflığı AB'deki ana koşullardan biri olarak kabul edilmektedir, ancak tek koşul da değildir.

3.2 ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI MEVZUATI

Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı mevzuatı bilgi edinme hakkıyla ilgili bir ana yasaya ve bir dizi diğer destekleyici veya kısıtlayıcı yasalara dayanmaktadır. Günümüzde dünya, ortak standartları olan yeni bir küreselleşmiş yasalar sistemine yönelmiştir (Baraku, 2013). Arnavutluk bilgi edinme hakkı için yabancı mevzuat ve uluslararası standartları temel alan bir iç mevzuat oluşturma amaçlamıştır. 119/2014 tarihli yeni yasa, ÷lkede bilgi edinme hakkına yenilik getirdi. Bu kanun iç mevzuattaki en iyi kanunlardan biri olarak kabul edilmektedir. Arnavutluk, bilgi edinme hakkı mevzuatı için RTI Rating'e göre dünyada 6. sırada yer almaktadır (RTI Rating, 2018). RTI Rating, Center for Law and Democracy'nin bilgi edinme hakkı için yasal çerçevenin gücünü ölçen bir araçtır. Access Info ve Center for Law and Democracy kuruluşlarının yaptığı sıralamaya göre bilgi edinme hakkı dünya sıralamasında Afganistan gibi ÷lkeler ilk sırayı alırken, Avusturya ve Almanya gibi ÷lkeler

son sırada yer almaktadır. Bu çok yüksek bir sıralama, ülkenin bilgi edinme kanununda dünyada 6. sırada olması, kanunun uygulamada gerçekten bu seviyede olup olmadığını sorgulanır hale getirmekte. 1999 tarihli 8503 sayılı birinci yasa, 2011 yılı sıralamasında 81. sırada yer almıştır. Yeni yasanın sıralamasıyla kıyaslandığında çok daha alt sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bu iki sonuç, mevcut yasanın birinci yasaya göre büyük bir gelişme gösterdiğini göstermektedir.

3.2.1. Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasası ve Devlet Sistemi

Arnavutluk'ta insan haklarının benimsenmesi yasal olarak Anayasa tarafından korunmaktadır. Anayasa, kurumları ve vatandaşları, içerdiği yasalara saygı göstermek, halkın haklarını güvence altına almak ve devletin işlevlerini düzenlemekle yükümlü kılar. Anayasa ayrıca ülkenin piyasa odaklı bir ekonomiye odaklanmasını ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlara entegrasyonunu da tanımlamaktadır (Kushtetuta e Shqipërisë, 1998). Anayasa, hiyerarşik yasal güç düzeyinde ülkedeki en yüksek yere sahiptir.

Arnavut devletinin işlevleri 3 farklı kategoriye ayrılır:

1. Yasama işlevi
2. Yargı işlevi
3. Yürütücü işlev

Ülkedeki Anayasa, önemli değişikliklerin yaşandığı çeşitli siyasi geçiş dönemlerinden geçmiştir, ancak her devlet organının devletin işlevleriyle ilgili olarak sahip olduğu yetkileri belirleme rolüne her zaman sahip olmuştur. Yasama işlevi, Arnavut vatandaşları tarafından seçilen 140 temsilciden oluşan ve tek olan meclisle doğrudan ilgilidir. Meclis sistemi tek odalıdır ve tarihsel olarak bu sisteme sahiptir, ülke tarihi boyunca sadece bir iki odalı meclis uygulamasına sahip olmuştur⁸. Bu uygulama, 1925 - 1928 yılları arasındaki Arnavutluk Cumhuriyeti döneminde, Temsilciler Meclisi ve Senato ülke tarihinde ilk ve son kez iki odanın olacaktır. O zaman Meclis Başkanı Ahmet Zogu'ydu ve 3 yıl sonra kral ilan edilerek

⁸ Meclisin tüm tarihi resmi web sitesinde verilmektedir ve bu bağlantıdan (<https://www.parlament.al/Kuvendi/Historiku>) okunabilir.

Arnavutluk'a Kraliyet ünvanı verildi ve sonuç olarak parlamento (bu durumda ve iki meclisi) dağılarak yerini monarşiye bırakacaktı.

Arnavutluk'ta hükümet, merkezi hükümet ve yerel yönetime bölünmüştür:

- Merkezi hükümet, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve çeşitli bakanlıklar dahil olmak üzere Arnavut hükümet kurumlarını içermektedir.
- Yerel yönetim belediyelerden ve valiliklerden oluşmaktadır. Yerel yönetim, çeşitli idari, sosyal ve kültürel hizmetler aracılığıyla halka en yakın yönetim olarak algılanmaktadır.

Arnavutluk Anayasası tarafından güvence altına alınan bilgi hakkına ilişkin yasal düzenlemeler ve maddeler:

1998'de onaylanan Arnavutluk Anayasası'nın 22. maddesi;

1. *İfade özgürlüğü garantilidir.*
2. *Basın, radyo ve televizyon özgürlüğü garantilidir.*
3. *İletişim araçlarının önceden sansürü yasaktır.*
4. *Kanun, radyo veya televizyon istasyonlarının işletilmesi için yetki verilmesini gerektirebilir.*

Önceki anayasalara benzer, bu Anayasada temel insan hakları düzenlenir.

Arnavutluk Anayasası'nın 23. maddesi;

1. *Haber alma hakkı garantili bir haktır.*
2. *Herkesin, devletin yürüttüğü faaliyetler ve devlette görev yapan görevliler hakkında resmi bilgi isteme hakkı vardır.*
3. *Her vatandaş, seçilmiş organların toplantılarına katılma hakkına sahiptir.*

Arnavutluk Anayasası'nın 56. maddesi;

Herkesin çevre hakkında bilgilendirilme hakkı vardır.

Çevre sorunları hakkında bilgi edinme hakkı, Arnavutluk'ta önemli bir haktır. Bu hak, Aarhus Sözleşmesi gibi yerli ve yabancı mevzuatla düzenlenir. Bu hak, ülkenin çevresini ve aynı zamanda vatandaşların sağlığını etkileyen çevresel bilgilerle ilgili olduğu için de büyük önem taşımaktadır. Arnavutluk, Aarhus Sözleşmesini 2000 yılında 8672 sayılı yasa ile onaylamıştır.

3.2.2. Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Tarihsel Gelişimi

Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı, ülkeye demokrasinin gelmesinden bu yana yolculuğa başladı. Bu hak, Anayasanın oluşturulmasına ilişkin tartışmalarda öngörülmüştür. 8503 sayılı bilgi edinme hakkına ilişkin ilk kanunu 1999 yılında kabul edilmiştir. Bu yasa yıllar sonra yerini yeni ve daha ayrıntılı bir yasaya bırakmıştı. 119/2014 sayılı Kanun, Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkını düzenleyen mevcut yasadır. Talep sayısı etkili bir şekilde yürütülen BEH yasası için önemli bir göstergedir (Asllani, 2016) ancak bu, talepleri kimin ve hangi bilgiler için yaptığını bağlı olabilir. Talep sayısı, kanunun başarısının bir ölçüsü olup, halkın bu hakka olan farkındalığını da gösterebilir. Ancak bu tartışmalıdır çünkü çoğu durumda talepler medya ve kuruluşlar tarafından yapılır. Vatandaşlar tarafından yapılan talepler genelde medya ve kuruluş tarafından yapılan taleplere göre çok daha düşük olabilir. Bu nedenle, halk için daha etkili ve farkındalık yaratan bir yasa olması amacıyla 8503 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmış ve 119/2014 sayılı yasa oluşturulmuştur.

3.2.2.1. 30.6.1999 Tarihli “Resmî belgelere erişim hakkı” 8503 sayılı Kanunu

8503 sayılı Kanun, Anayasa'nın formüle edilmesinden hemen sonra, Haziran 1999'da onaylanmıştır. Bu yasa, Anayasa'da güvence altına alınan haber alma hakkını koruyan ilk yasadır. Kanun, isimden belli olduğu gibi, işlev olarak, resmi belgelerden haberdar olma hakkını güvence altına almıştı. Uluslararası mevzuatta olduğu gibi, bu hak sınırlamalar içerdiğinden mutlak değildir. Yasa hangi kısıtlamaların dahil olduğunu belirtmemiştir.

1. Madde:

“Her kişi (gerçek veya tüzel, yerli veya yabancı), bu bilgileri isteme nedenlerini açıklamak zorunda kalmaksızın, kamuya açık bilgileri talep etme hakkına sahiptir.”

Bu maddede bilgi edinme hakkı düzenlenmiş olup, talep edilen bilgi için bir sebep aranmayan ancak herkese sunulan bir haktır. Yasanın ilk maddesi olarak yer almıştır ve yabancı mevzuata benzer bir madde.

2. Madde:

“Kanunda, resmi belge, resmi makamlarca düzenlenen veya saklanan ve kamu görevlerinin yerine getirilmesine ilişkin bilgileri içeren bir belgedir.”

3. Madde:

“Kamu makamı (herhangi bir devlet idaresi ve kamu kurumu organı), kanunda aksi belirtilmedikçe, talep edilen her türlü bilgiyi sağlamak zorundadır.”

“Daha önce bir kişiye verilmiş olan bilgi, daha sonra aynı bilgiyi talep eden başka bir kişiye hiçbir şekilde reddedilemez. Birinci kişi tarafından talep edilen bilgilerin kişisel verilerini içermesi durumunda bir istisna yapılır. Daha sonra bu bilgiler kişisel verilerin korunması esas alınarak başkasına verilmez (Nr.8503, 1999).”

Birinci maddede kanun, resmi belgeler hakkında bilgi edinme hakkını düzenlerken, ikinci madde ile kamu otoritesi, resmi belge, kamu ve kişi kavramlarının kanundaki tanımlarını vermektedir.

Kanunun 4. maddesi bu hakkın sınırlandırılmasından şu şekilde bahseder;

“...Resmi belgelerdeki bilgilerin kanunla sınırlandırıldığı durumlarda, talepte bulunan kişiye verilemez. Kamu otoritesi, bu bilgilerin sınıflandırılmış olduğunu ve bu nedenle temin edilemeyeceğini vatandaşa açıklamalıdır. Belgenin bir bölümünün sınıflandırılmış bilgi içermediği durumlarda, vatandaşa yanıt olarak sınıflandırılmamış bölüm sunulur....”

Madde 5

Vatandaşın önerisi

Sınıflandırma yetkisi olmayan Arnavutluk Cumhuriyeti vatandaşı veya yetkilisi, devletin kontrolü altındaki veya dışındaki belirli bilgilerin sınıflandırılması için gerekli değerlere sahip olduğunu düşündüğünde, bu bilgilerin sınıflandırılmasını ilgili kuruma önerir.

Bu kurum, bilgilerin sınıflandırılıp sınıflandırılmayacağına 10 gün içinde karar verir ve alınan kararı vatandaşa veya çalışana bildirir.

Bu noktada, vatandaşların sınıflandırılması için gerekli görebilecekleri belgelerin sınıflandırılması konusunda önerilerde bulunma yetkisi düzenlenmiştir. 8503 Sayılı Kanun aslında daha çok resmi belgelere odaklanmıştı. 119/2014 yasasında buna benzer bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

3.2.2.2. 18.09.2014 Tarihli 119/2014 Sayılı “Bilgi Edinme Hakkı” Kanunu

Bilgi edinme hakkı ile ilgili Arnavut mevzuatının RTI Rating tarafından bu konuda en iyi mevzuata sahip ülkelerden biri olarak 6. sırada değerlendirmişti. Bu değerlendirme, Arnavutluk’un bilgi edinme hakkı konusunda doğrudan yasaya sahip ilk ülke olan İsveç’in çok üzerinde olduğunu göstermektedir. Ancak RTI Rating, kanunun lafzı ve içeriği ile ilgili olup ve kullanılan göstergelerin erişim, talepte bulunma, itiraz ve komisyon hakkını değerlendirmektedir. Dolayısıyla değerlendirmede uygulamaya değil, yasal çerçeveye odaklanılmıştır.

Yasanın 1. Maddesi bu kanunun amacını vermektedir. Yasanın amacı kamu otoriteleri tarafından üretilen veya tutulan bilgileri bilme hakkını düzenlemesidir. Yasanın diğer amacı ise insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına almasını ve aynı zamanda kamu makamlarının dürüstlüğü, şeffaflığını ve hesap verebilirliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Madde 2 - Tanımlar

Bu kanunda aşağıdaki terimler ve anlamları verilmiştir.

1. “*Kamu otoritesi*”
2. “*Kamu bilgisi*”
3. “*Kişi*”
4. “*Kişisel veri*”
5. “*Şeffaflık programı*”
6. “*Bilgi edinme hakkı koordinatörü*”

Kanunun birinci bölümünün maddelerinde kanunun tanımları ve amacı açıkça belirtilmiştir.

2. Maddede kanunda geçen terimlerin tanımları verilmiştir. Bu terimler bilgi edinme hakkı yasasının uygulanması ve yorumlaması ile ilgili olan terimler. Kamu bilgisi terimi en çok tartışılan terimlerden birisi, nedeni ise hangi belgelerin kamuya açık olarak kabul edilip edilmediğidir. Birçok ret durumunda, kamu makamları gerekçe olarak talep edilen bilgilerin kamuya açık bilgi teşkil etmediğini belirtmektedir. Yasanın 3.maddesinde bilgi edinme hakkını kullanmak isteyen her insan gerekçeleri açıklamak zorunda kalmadan kamuya açık bilgilere erişme hakkına sahiptir. Yasanın 3. Maddesi 3. Fıkrasında her kişi, kamuya açık bilgilerle tanışma hakkına sahip olduğunu vurgulanmıştır. Ayrıca kamu makamları talepleri aldıklarında başvuru sahibine başvuru sahibine bildirmekle yükümlüdür. Bu maddedin 4. Fıkrasına göre eğer daha önce talep edilen ve sağlanan bir bilgi başka bir kişiden istendiği zaman, bu kanunun 17. Maddesi uyarınca, bilgilerin konunun kişisel verilerini içermesi dışında, talep eden başka kişiye reddedilemez. Genel olarak bu maddede bilgi edinme hakkı düzenlemiştir. Kanun aşağıda madde ve işlevlerine göre bölümlere ayrılarak açıklanmıştır.

3.2.2.3 Şeffaflık Programının Kapsamı ve Talep Olmadan Kamuya Açıklanan Bilgi Kategorileri

Komiser, sorunların sürekli olduğu durumlarda tavsiyelerde bulunmak amacıyla kamu kurum/kuruluşlarının resmi internet sitelerinde denetimler yapar. Bu kontroller ve verilen tavsiyeler, bilgi edinme hakkıyla ilgili 119/2014 sayılı Kanun’un 5, 6, 7. maddelerine dayalı

olarak yürütülür. Komiser, kanun maddelerine dayanarak bu çevrimiçi izlemeyi gerçekleştirir. Esas olarak, şeffaflık programının içeriğinin kamu otoritelerinin resmi internet sitelerinde yer almaması bir sorun olarak görülmektedir. Kamu makamları resmi internet sitelerinde bir şeffaflık programı yayınlamakla yükümlüdür.

Şekil 3. Bilgi Edinme Hakkı Komiserinin Şeffaflık Programı. Erişim: https://www.idp.al/pt/Programi_i_transparences.html

Yukarıdaki şekilde, Komiserin resmi web sitesinde yayınlanan şeffaflık programını göstermektedir. Komiser ofisi, bu programı hazırlayan kurumdur ve bu programın modelini diğer tüm kurumlara dağıtmıştır. Bu program, resmi web sitelerinde kamuya açık bilgiler daha organize ve erişilebilir hale getirilmesini amaçlamıştır. Ayrıca yer alan bilgiler güncel olmalı ve içerik olarak erişilebilir olması gerekmektedir.

Kanunda şeffaflık programını düzenleyen maddeler:

Madde 5

Şeffaflık programının gözden geçirilmesi

1. *Şeffaflık programının gözden geçirilmesi, onayının yapıldığı prosedüre göre gerçekleştirilir.*
2. *Şeffaflık programının gözden geçirilmesi için son tarihler, herhangi bir kamu otoritesinin niteliğine bağlı olarak değişebilir, ancak hiçbir durumda 5 yıldan uzun olamaz.*

Şeffaflık programı modeli iki farklı formatta hazırlanmıştır; biri kamu makamları için, diğeri yerel özyönetim için. Yasanın 6. Maddesine göre:

Kişisel verilerin korunması ve Bilgi Edinme hakkı komiseri, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 3 ay içinde, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yürürlükteki mevzuata uygun olarak, farklı kategorilerdeki kamu otoriteleri için şeffaflık programları modellerini onaylar ve dağıtır.

Bu maddede şeffaflık modelin programları düzenlenmiştir. Komiser yasaya uygun program oluşturup kamu makamları ile paylaşmıştır.

Madde 7

Talep edilmeden kamuya açıklanan bilgi kategorileri

1. *Şeffaflık programına uygun olarak, kamu otoritesi kolayca anlaşılabilir ve erişilebilir formatlarda çeşitli bilgi kategorileri hazırlar. Kurum, web sitelerinde aşağıdaki bilgi kategorilerini halka açık hale getirir:*
 - a) *kamu otoritesinin organizasyon yapısı, işlevleri ve görevlerinin tanımı;*
 - b) *Arnavutluk Cumhuriyeti tarafından onaylanan sözleşmelerin, yasaların, alt yasal düzenlemelerin, herhangi bir politika belgesinin, kamu otoritesinin işlevlerinin yerine getirilmesine ilişkin ve genel halkı etkileyen el kitabının veya diğer herhangi bir belgenin tam metin halleri;*

- c) bilgi talebinde bulunmak için izlenecek prosedürlere, bilgi taleplerinin sunulması için posta ve elektronik adrese ve ilgili karara itiraz prosedürlerine ilişkin bilgiler;
- ç) Kamu otoritesi ofislerinin yeri, çalışma saatleri, bilgi edinme hakkı için koordinatörün adı ve irtibat kişilerine ilişkin veriler;
- d) yasaya göre mal beyan etme yükümlülüğü bulunan memurların eğitim, nitelik ve maaşlarına ilişkin veriler, diğer memurlar için maaş yapıları. Ayrıca kamu otoritesinin üst düzey yetkililerinin seçim prosedürlerinin, yetkinliklerinin ve görevlerinin tanımı ve karar almak için izledikleri prosedür;
- dh) stratejik çalışma planları, denetim raporları ve otoritenin performans göstergelerini içeren belgeler dahil olmak üzere kamu otoritesi üzerinde faaliyet gösteren izleme ve kontrol mekanizmaları;
- e) bir sonraki mali yıl ve önceki yıllara ait bütçe ve harcama planına ilişkin veriler ile bütçenin uygulanmasına ilişkin herhangi yıllık raporları

...

10.Maddede daha önce verilen kamuya açık bilgilerin kategorileri düzenlemiş ve yasada: “Kamu otoritesi, bir dilekçeye en az bir kez verilmiş olan bilgilerin, gelecekte talep edebilecek diğer tüm kişilere mümkün olan en pratik şekilde sunulmasını mümkün kılar” şeklinde belirtilmiş.

Talep edilmeden yayınlanan bilgiler, kamu otoriteleri tarafından üretilen veya tutulan bilgilerdir. Bu bilgi, Vatandaştan bir talebe gerek kalmadan şeffaflık programında yayınlanmalıdır. Komiser tarafından verilen modellere dayandığından, şeffaflık programının özellikleri ve görünümü, kurumlar için hemen hemen aynıdır. Şeffaflık programında, talep edilmeden yayınlanan bilgi kategorileri, içerdikleri, açıklanmasını destekleyen yasaların maddeleri ve kurumun resmi internet sitesinde nerede bulunabilecekleri açıklanarak yayımlanmalıdır.

Talep olmaksızın kamuya açık bilgi kategorileri	Yasal dayanak	Belge/İçerik	Yayınlama için zaman sınırı	Yayınlama yöntemi	Sorumlu yapı
Kurumun misyon açıklaması		Misyonun tam metni resmi websitede yayınlanır	Bakanlar Kurulu ve kurum başkanı tarafından onaylandıktan hemen sonra	Kurumun resmi websitesi: Menü sayfası: Hakkımızda- Misyon/Vizyon	Bilgi edinme hakkı koordinatörü
Kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat yapısı, fonksiyonu, görevleri ile ilgili açıklama	Madde 7	<ul style="list-style-type: none"> Kurumun yapısı, fonksiyonları, önemli görevler, Genel müdür hakkında eğitim ve maaş bilgileri 	Bakanlar Kurulu ve kurum başkanı tarafından onaylandıktan hemen sonra	Kurumun resmi websitesi: Menü: Müdürlükler Yönetici	Bilgi edinme hakkı koordinatörü
Haberler, etkinlikler, kurum yöneticilerin açıklamaları ve konuşmaları		Kurumun resmi websitesinde yayınlanır	<ul style="list-style-type: none"> Hemen Haber, etkinlik, konuşma ve kurum başkanının onayından hemen sonra 	Kurumun resmi websitesinde yayınlanır Menü: Haber/Duyurular -Haber sütünleri:Son haber	Bilgi edinme hakkı koordinatörü

Şekil 4. Talep olmaksızın kamuya açık bilgiler için şemaya göre yayınlanan bilgiler. İçerik Türkçe diline uyarlanmıştır. Kaynak:<http://www.azhbr.gov.al/wp-content/uploads/2020/05/Informacioni-publikuar-sipas-skemes.pdf>

Şekil 4’te bir kamu kurumun yayınladığı kamuya açık bilgilerin görüntüsü verilmiş. Diğer kurumlar da bu şekilde olan formatları kullanmaktadır. Şekilde, kullanıcıların kamu kurum bilgileri nerede ulaşabileceklerini göstermektedir. Bu tür şemalar, bir kurumun resmi bilgilerine nasıl erişilebileceğini kolaylaştırmak için kullanılır. Söz konusu örnekte Arnavutluk’ta bağımsız bir kurumun şeması verilmektedir. Şema, talep edilmeyen ve kurumun resmi sayfalarında yayınlanması gereken bazı bilgi kategorilerini göstermiştir.

3.2.2.4 İstek ve Yanıt Elektronik Kaydı

Talep ve cevapların kaydı, adından da anlaşılacağı üzere, bilgi için alınan talepleri ve verilen cevapları saklar. Bu belge resmi web sitesinde yayınlanmalı ve halka açık olmalıdır.

Madde 8

İstek ve yanıtların kaydı

1. Kamu otoritesi, tüm bilgi taleplerini ve bunlara yanıt olarak verilen bilgileri yansıtan özel bir sicil oluşturur, muhafaza eder ve kamuya açıklar. Bu kayıt her 3 ayda bir güncellenir ve kamu otoritesinin web sitesinde ve kamu otoritesinin ofislerindeki kamu kabul tesislerinde yayınlanır. Bilgi arayanların kimliği kayıt defterine yansıtılmaz.

2. Bilgi Edinme ve kişisel verilerin korunması hakkı Komiseri, sicilin formatı ve içeriği için standartlar belirler.

Bilgi talep kaydı, bilgi edinme hakkı ile ilgili talep ve verilen cevapların yer aldığı bir sicil. Sicilde her talebe bir protokol numarası verilir ve bu numara talebin takibini, diğer belgelere atıfta bulunulmasını ve mahkeme davalarında protokol numarası ile belgenin ibraz edilmesini sağlar. Bu siciller aynı zamanda yıl içerisinde gelen taleplerin toplam sayısı ve olumlu ya da olumsuz sonuçlanan taleplerin dağılımını görmek için istatistiksel veriler olarak da kullanılmaktadır.

<i>Sıra no</i>	<i>Talep kayıt tarihi</i>	<i>Konu</i>	<i>Dönüş tarihi</i>	<i>Yanıt</i>	<i>Talebin tamamlama şekli</i>	<i>Ücret</i>
1	11.01.2022	03.06.1997 tarihli ve 15 sayılı Kararın bir kopyasının sağlanması.	21.01.2022	Bağlantıya 03.06.1997 tarih ve 15 sayılı kararın bir kopyası eklenmiştir. (Açık erişilebilir link verilmiş)	Belgenin tamamı sağlanmıştır	Yok
2	20.06.2022	138/2015 sayılı kanuna istinaden Anayasa Mahkemesine beyanda bulunan yönetim görevlileri ve çalışanlarının suç olmaktan çıkarılmasının tamamlanmış biçimleri hakkında bilgi talebi.	28.06.2022	Bilgi talebinizin ardından, talep edilen yetkililerin suç olmaktan çıkarılma şekillerini ekte bulabilirsiniz. (herkese açık link verilmemiş)	Belgenin tamamı sağlanmıştır	Yok

Şekil 5. Talep kaydının örneği. Sicilin içeriği türkçeye uyarlanmıştır. Erişim adresi: https://www.gjk.gov.al/web/regjistri_i_k_rkesave_dhe_p_rgjigjeve_p_r_vitin_2022_2359.pdf

3.2.2.5 Yasa Çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Koordinatörü

Bilgi edinme hakkı koordinatörleri, kamu kurumlarındaki bilgi taleplerinin incelenmesiyle ilgilenen memurlardır. Koordinatörlerin rolü, bilgi edinme hakkı Kanunu'nun 10. maddesinde tanımlanmıştır.

Madde 10

Bilgi edinme hakkı için koordinatör yeterlilikleri

1. Bu kanunun uygulanması için, bilgi edinme hakkının güvence altına alınmasına yönelik çalışmaları koordine etmek amacıyla, kamu otoritesi yetkililerden birini bilgi edinme hakkı koordinatörü olarak atar.

Yasa, koordinatör rolü için tek bir kriter vermiştir. Kriter olarak kamu otoritesinde çalışanlardan birisi bilgi edinme hakkı koordinatörü olarak atanır. Fakat bu rol ile ilgili herhangi bir özellik belirtilmemiş. Koordinatör olacak bu kişinin hangi sektöre ait olması gerektiğine dikkat etmek önemlidir. Sektörler farklı olabilir, hukuk çalışanı, bilişim, ekonomi sektörü, kurum başkanı veya kuruma göre başka bir rol olabilir.

2. Bilgi edinme hakkı koordinatörü aşağıdaki yetkinlikleri kullanır:

- a) Her başvuru eden kişinin kamuya açık bilgilere erişim hakkını sağlar*
- b) bu kanunun 8 inci maddesinin 1inci bendinde öngörülen süre içinde talep ve cevap sicili oluşturur, yönetir, yayınlar ve günceller;*
- c) Bilgi taleplerini son teslim tarihleri içinde tamamlanmasını ve bu kanunda öngörülen şekilde karşılayacak çalışmaları koordine eder;*
- ç) bilgi taleplerini kaydeder ve her biri için bir seri numarası atar;*
- d) talebin yapıldığı kamu otoritesinin istenen bilgiye sahip olmadığı durumlarda, bu kanunda öngörülen süreler içinde bilgi talebini başka bir kamu otoritesine gönderir;*
- dh) 13. maddenin 5. bendi hükmüne göre, vatandaşlara ücretsiz bilgi sağlama koşullara uygun olup olmadığını durumlarını doğrular*
- e) kamuya açık bilgi talebinin işleme alınması için gerekli olduğu süreçlerde talep sahibi ile iletişim kurar ve ön bildirimleri gerçekleştirir*

Bilgi edinme hakkı koordinatörleri devlet çalışanlarıdır ve görevlerini düzenli, şeffaf ve etik bir şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir. Koordinatörler, memur ve koordinatör olmak üzere iki görevi aynı anda yürüten çalışanlardır. Arnavutluk'ta kamu sektörü, ülke vatandaşlarına güven, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesiyle hizmet vermek amacıyla kurallar temelinde inşa edilmiştir (Methasani, t.y). Kamu kurumlarında etik kurallar, 8.9.2003 tarih ve 9131 sayılı “Kamu yönetiminde etik kurallar hakkında” kanun ile düzenlenmiştir. Kamu yönetiminde etik davranış, kural ve kanunlarla düzenlenir (Fejzullahu & Batalli, 2019). Kamu görevlilerinin bu kurallara dayalı etik standartlara sahip olmaları beklenmektedir. Kamu görevlileri ve hükümetin kendisi vatandaşların vergileriyle finanse edilir bu nedenle vatandaşlar, devlet çalışanlarından hesap verebilirlik ve etik davranış beklemektedir.

Dolayısıyla koordinatörlerin kamu sektöründeki rolü hem memur olarak hem de koordinatör olarak görevleri açısından önemlidir. Görevlerini etik bir şekilde yerine getirmeleri BEH yasasının devamlılığını etkilediği için çok önemlidir. 10. maddede de görüldüğü gibi koordinatörlerin görevleri iyi tanımlanmış ancak koordinatörlük görevi alma kriterlerine yer verilmemiştir. Kanun, yalnızca sahip oldukları yükümlülükleri tanımlar, ancak koordinatör görevi için hangi niteliklere sahip olmaları gerektiğini tanımlamaz.

3.2.2.6 Bilgi Talep Süreci

Talepte bulunma prosedürleri kurumların resmi internet sitelerinde açıklanmalıdır. Resmi sayfalarda, vatandaşların indirebileceği, doldurabileceği ve yazdırabileceği şekilde word formatında talep formu ve şikayet formu sağlanmalıdır. Vatandaşlar talebi tamamladıktan sonra diledikleri yoluyla kurumlara gönderir ya da teslim eder. Bilgi talepleri ilgili formlar doldurularak yapılmalıdır. Bu formlar Komiserin web sitesinde, kamu makamlarının resmi web sitesinde ve ofis binalarında yayınlanmaktadır. Aşağıda bilgi talep formuna bir örnek verilmiştir.

BAĞLANTI No. 3 (istek)

BİLGİ TALEBİ

Ad Soyad: Z./Znj. _____	Posta Adresi: _____ E-posta: _____ Tel No: _____	Tarih: __/__/201__ Imza: _____
-----------------------------------	---	---

(Talebin elektronik olarak gönderilmesi için ad, soyad, imza ve taranmış kimlik belgesi gerekir)

İstenen bilgilerin ayrıntılı açıklaması

Diğer bilgiler

Bilgi/belge istendiği form: _____ _____

Sadece resmi kullanım için		
Talebin alındığı tarih: __/__/201__	Talebin seri numarası: _____	Yorum: _____ _____ _____

Bu formattaki bilgiler ve kimlik verileri, 10/03/2008 tarih ve 9887 sayılı "Kişisel Verilerin Korunması Hakkında" kanuna göre işlem yapılacaktır.

- ❖ Adres ve irtibat bilgileri, kamu kurumunun binasında ücretsiz bilgi istişaresi yoluyla, benzersiz devlet portalı e-albania.al aracılığıyla veya uygun olduğunda, kamu kurumunun internetteki resmi web sitesi aracılığıyla bulunabilir.
- ❖ Talebinizi, talep edilen bilgilerin bulunduğu kurumun Bilgi Edinme Koordinatörlüğüne iletin. İletişim bilgileri kurumun resmi web sitesinde yayınlanmaktadır.
- ❖ Kanun kapsamındaki haklarınızdan herhangi birinin reddedildiğini düşündüğünüzde, Bilgi Edinme ve Kişisel Verilerin Korunması Komiserliğine şikayette bulunma hakkınız vardır.

Şekil 6. Bilgi talep formu

Talepte bulunmak isteyen vatandaşların formları eksiksiz doldurmaları gerekmektedir, çünkü bilgi eksikliği durumunda talep kamu otoriteleri tarafından reddedilebilir. Form, kolayca doldurulabilen bir A4 formatında şablonda sunulmaktadır. Form iki kısma ayrılmıştır; ilk kısım vatandaş tarafından, ikinci kısım ise talep alındıktan sonra koordinatör tarafından doldurulur. Talebin yerine getirilmesi için önemli kişisel bilgiler gerektirmektedir, bu nedenle kişisel verilerin korunması da formda tanımlanmıştır. Form, verilerin 9887 sayılı kişisel verilerin korunması kanunu uyarınca işlendiğini belirtmektedir.

Bilgi talep formu neler içermeli?

1. başvuranın adı ve soyadı;
2. bilgilerin gönderilmesinin talep edildiği posta veya elektronik adres;
3. gerekli bilgilerin açıklaması;
4. bilginin tercih edildiği biçim;
5. talepte bulunanın, talep edilen bilgilerin tanımlanmasına yardımcı olabileceğini düşündüğü herhangi bir veri.

Koordinatörler tarafından daha iyi anlaşılabilmesi için talep mümkün olduğunca açık ve net bir şekilde sunulmalı ve açıklanmalıdır. Talebin net bir şekilde açıklanmadığı durumlarda kamu makamlarına talebi reddetme fırsatı vermektedir. Soru veya istek mümkün olduğunca spesifik ve ayrıntılı olmalıdır. Bu bilgilerin hangi formatta istendiğini belirlemek de önemlidir. Genellikle belge, fotoğraf/görsel, video, ses, kimliği doğrulanmış belge kopyaları veya dijital kopya formatında olmaktadır.

Talep formu ayrıca talep edilen bilgilerle ilgili daha yararlı açıklamalar için geniş bir alan bırakmıştır. Talebi yapan kişi, aradığı bilgiler hakkında daha fazla ayrıntı sağlamak için verilen alanı kullanabilmekte, böylece koordinatörler istenilen bilgiyi daha kolay bulabilir. Böylece süreç daha az zaman alacak ve talep eden kişi bilgiyi daha hızlı erişilebilecektir. Ancak istenilen bilgi türüne göre ve süreci etkileyen diğer durumlar nedeniyle bilgiye hızlı erişimini garanti etmek zordur. Bilgi talebin içeriği ile ilgili düzenlemeler 119/2014 yasanın 11. maddede verilmiştir.

Şekil 7. Bilgi talep süreci

Şekil 7’de gösterildiği gibi, bilgi talebi sürecinin 3 önemli aşaması vardır. İlk adım, yukarıda açıklanan formu doldurmaktır. Başvurunun başında form doldurulur ve bu form tüm doğru bilgileri içermelidir. Form ayrıca bilgilerin istendiği yol şeklini de tanımlanmasını gerektirir. Bilgi edinmenin üç yolu vardır;

- 1) elden teslim yolu
- 2) posta teslim yolu ile
- 3) e-posta çevrimiçi teslimat yoluyla

Vatandaş bilgi talebini tercih ettiği şekilde teslim eder: el, e-posta veya posta. Daha sonra yasanın belirlediği 10 günlük süreyi beklemek zorundadır. Talebin tercih edilen teslim şekli, bilgi alımını etkiler. Posta yoluyla talep edilen bilgiler, postane gecikmeleri de etkilemektedir. Bu yöntemin ayrıca ek bir maliyeti vardır. Posta teslim yoluyla sorun durumlarında iletişim konusunda da gecikmeler olur. Koordinatör-vatandaş iletişimi posta yoluyla iletişim yoluyla çok daha uzun sürer. E-posta yoluyla bilgi talep etmenin da bazı dezavantajları vardır. Birçok kurum, websitelerinde koordinatörün e-posta adresinin nerede

bulunabileceği kesin bir bilgiye sahip değildir. Resmi web sitesinin var olduğu ancak koordinatörün verilerini yayınlamadığı durumlar da vardır. Yayımlanmış e-posta bilgileri var olup, aktif olmadıkları durumlar rastlanmıştır. Bu durumlar elektronik yollarla bilgi talebinde bulunmak isteyen vatandaşların işini zorlaştırmaktadır. Kurumlar ulusal düzeyde farklı şehirlerde bulunmaktadır, bu nedenle talebin uzaktan iletilmesi için her iki posta yönteminin çalışması önemlidir. Taleb alındıktan sonra süreç bilgi edinme hakkı koordinatöre geçer. Koordinatörler talebi 3 gün içinde kurumlarının talep sicile kaydeder. Bilgi talepleri kayıt sicile kayıt edilmesi zorunludur. Talep, verileri ve karşılık gelen bir numara ile sicile kaydedilir. İlgili talep numarası, talepler için bir takip numarasıdır ve başvuru sahibi ile koordinatör arasındaki iletişim sırasında referans olarak kullanılmaktadır. Bilgi talepleri, gönderildikleri zamana göre değerlendirilmektedir. Yasa ayrımcılığı değil eşitliği vurgulamaktadır, bu nedenle kimseye ayrıcalık tanınmadan her bilgi talebe yasaya uygun davranılmaları gerekmektedir. Bu durum, bilginin sağlanması değil, talebin ele alınmasıyla ilgili olduğuna dikkat edilmelidir.

3.2.2.7 Yasanın Kısıtlamaları

Mevzuattaki bilgi edinme hakkı, garantili bir hak olarak ifade edilir, ancak belirli sınırlamalarla bulunmaktadır. Bilgi edinme hakkıyla ilgili tüm kısıtlamalar yasa şeklinde sunulmalıdır. Çok önemli olarak yasa da sınırlama olduğu da belirtilmeli. Hedefler diğer hakların korunması ve ulusal güvenliğin korunması olduğu için bu hakkın sınırlandırılması olumsuz bir şey olarak görünmemektedir. Bu hakkın sınırlandırılması, insan hak ve özgürlüklerinin diğer yönlerini etkilememeyi amaçladığı için demokrasi sınırları içindedir.

119/2014 Yasa 17. Madde Kısıtlamalar

1. Gerekli, orantılı ve bilgi verilmesinin aşağıdaki menfaatlere zarar vermesi durumunda bilgi edinme hakkı kısıtlanabilir:

- a) özel yaşam hakkı;*
- b) ticari sırlar*
- c) telif hakkı*

d) patent

“a”, “b”, “c” ve “ç” harflerinde öngörülen menfaatler nedeniyle bilgi hakkının kısıtlanması, bu hakların sahibi ilgili bilgilerin sağlanmasına rıza gösterdiğinde geçerli değildir. Bilginin sağlandığı sırada, bu kanun hükümlerine dayanarak bir kamu otoritesi olarak kabul edildiği durumlarda da bu alt maddeler geçerli değildir.

2. Bilgi edinme hakkı, sınırlandırılmasının zorunlu olması ve bilgi verilmesinin aşağıdaki menfaatlere açık ve ciddi zarar vermesi halinde sınırlandırılır:

a) ulusal güvenlik. Bu, sınıflandırılmış bilgilere ilişkin mevzuatın yaptığı tanıma göre yapılır;

b) cezai suçların önlenmesi ve soruşturulması;

c) disiplin kovuşturması çerçevesinde idari soruşturmanın yürütülmesi;

ç) kamu otoritelerinin denetim ve denetim prosedürlerinin sorunsuz yürütülmesi;

İstenen bilgiler “devlet sırrı” olarak sınıflandırılan belgelerde bulunduğu bilgilerin edinme hakkı otomatik olarak reddedilmez. Kanunda bilgi sınırlama söz konusu olduğunda değinilen önemli bir terim de “kamu yararı”dır. Kamu yararı, ilgili durumunun halk için iyi olduğu anlamına gelir. Daha açık bir şekilde: yapılan bir bilgi talebinin sınıflandırılmış bilgi içeren bir talep olduğu durumunda, ancak bu bilginin verilmesinin kamu yararına olması hâlinde o zaman bir karar alınarak istenilen bilgi sağlanabilir.

3.2.2.8 İdari İhlaller ve Yaptırımlar ve Şikayet Süreci

1. Her insan, bu kanunla sağlanan haklarının ihlal edildiğini düşündüğü zaman idari olarak şikayette bulunma hakkına sahiptir. Şikayet, bu kanun ve İdari Usul Kanunu uyarınca kişisel verilerin korunması ve bilgi edinme hakkı komisyonu'na yapılır.

Şikayette bulunmak için 30 günlük süre bulunuyor ve talebin reddedildiği günden veya yanıt için son tarihin bitiminden itibaren başlar. Ayrıca bilgiler gereksiz reddedilmiş durumlarda koordinatörlere ceza işlemi uygulanmakta. Aynı şekilde yanı verme geciktirme durumlarda da görülmektedir.

18. Madde

e) bilgi talebinin kayıt altına alınmaması, sıra numarası verilmemesi ve bilgi edinme hakkı koordinatörünün iletişim bilgilerinin bu Yasanın 11. maddesinin 2. fıkrası hükümlerine göre verilmemesi halinde, para cezası ile cezalandırılır.

Cezaları kanunda tanımlanan para miktarları üzerinden yapılmaktadır. Para cezası sadece bir talebin reddedilmesi için değil, aynı zamanda aşağıdaki gibi diğer ihlaller için de verilir:

- bilgi edinme hakkını ortadan kaldırmak için resmi belgelerin zarar görmesi veya imha edilmesi
- bilgi talebini öngörülen süre içinde başka bir kamu kurumuna göndermemek
- bilgi talebinin tamamlanması için son tarihin uzatılmasına ilişkin kararın başvuru sahibine bildirilmemesi

Ceza verilmesi tartışılan bir konudur. Tartışmaların sebebi ise cezanın sadece koordinatörlere verilmesi, kurumun üst yönetimi kapsamamasıdır.

3.3. ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI İLE İLİŞKİLİ DİĞER MEVZUAT UYGULAMALARI

Teknolojide, toplumda, kişisel verilerin yönetimi ile belge ve bilgi üretiminde yaşanan gelişmeler, sonuç olarak bilgi edinme hakkının başka yasalarla desteklenmesi ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Bilgi edinme hakkı, Arnavutluk mevzuatındaki diğer birçok yasa tarafından da desteklenmektedir. Bilgi edinme hakkı, yasalar, yönetmelikler, bakanlar Kurulu kararları ve yönergelerle kapsamlı bir mevzuata sahiptir. Aşağıda yasal yönergelerden bazıları açıklanmıştır.

3.3.1. 9887 Sayılı, “Kişisel Verilerin Korunması Hakkında” Kanunu

9887 Sayılı kanun 10.03.2008 tarihinde onaylanmıştır. Aynı yıl içerisinde kanunda 48/2012 ve 120/2014 sayılı kanunlar ile iki değişikliğe uğramıştır. Yasanın amacı, meşru kişisel verilerin korunması ve işlenmesine ilişkin kuralları tanımlamaktır. Genel ilke, kişisel

verilerin işlenmesinin, özellikle özel hayatlarının korunması başta olmak üzere insan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesidir. Bu yasa, Avrupa Birliği'nin tavsiyeleri ve direktifleri temelinde hazırlanmıştır.

Yasa, kişisel verilerin korunmasına ilişkin kuralları tanımladığını belirterek, başlangıçta hangi nesne ve uygulama alanına sahip olduğunu belirtir. Bu kanunun amacının ve kapsayıcı amacının tüzel kişileri korumak değil, başta mahremiyet hakkı olmak üzere gerçek kişilerin temel hak ve özgürlüklerini koruyacak şekilde kişisel verilerin işlenmesine yönelik çerçeveyi oluşturmak olduğu belirtilmektedir. Bu kuralların belirlenmesi ve seçimi, daha önce tanımlanmış bir yasaya sahip olan Avrupa Birliği ülkelerinin ilke ve mevzuatına dayanmaktadır.

Bu kanunun uygulanmasına ilişkin olarak:

- a) Arnavutluk Cumhuriyeti'nde bulunan kontrolörler
 - b) Arnavutluk devletinin diplomatik misyonları veya konsolosluklar
 - c) Arnavutluk Cumhuriyeti'nde bulunmayan, ancak bunu uygulayan denetçiler
- Arnavutluk Cumhuriyeti'nde bulunan herhangi bir aracın kullanımı yoluyla faaliyet göstermişlerdir.

Kişisel verilerin korunması, özel hayat hakkının korunması amacıyla bilgi edinme hakkını bir ölçüde sınırlandırmaktadır. Teknolojik gelişmeler, kişisel verilerin korunmasını da etkilemiştir. Artık kişisel bilgiler çevrimiçi olarak neredeyse her yerde bulunabilmektedir ve bu onların korunması için yeni süreçler getirmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkı, ülkede temel bir haktır ve düzenlendiği kanun biraz güncelliğini korumaktadır. Yasanın artık Avrupa direktifleri ve mevzuatı ile uyumlu olmadığı, bu nedenle 2023 yılında değiştirilmesinin beklendiği söylenmektedir.

3.3.2. 146/2014 Sayılı “Kamuya Tebligat ve Danışma Hakkında Kanunu”

Kamuyu Bilgilendirme ve Danışma Kanunu, Bilgi Edinme Kanunu ile hemen hemen aynı dönemde kabul edilmiş bir kanundur⁹. Bu yasa aslında sivil toplum tarafından karar alma ve yasa tasarıları konusunda devlet ve halk arasında istişarenin de yapılacağı açık ve şeffaf bir devlete yardımcı olmak amacını taşımaktadır. Bu nedenle, temel olarak bu yasa, yeni yasa koyucular ve politika yapıcıların halkla veya sivil toplumla istişaresine sahiptir ya da tam tersi, vatandaşların veya STK’ların bu konularda fikirlerini ifade edebileceği yerlerde halk-devlet ilişkisini gözetmektedir.

Öncelikle bu kanun, iyi bir devlet-vatandaş ilişkisi yaratabilmek için çok etkili bir düzenlemedir. Ayrıca vatandaşların yeni politikaları daha kolay tanınmasını ve böylece bir dereceye kadar devlete karşı memnuniyetsizliği ve yönetimle çatışmayı engellemesini sağlar. Aynı zamanda, kamuoyuna duyuru yapma ve istişare etme hakkı tanınması, şeffaf ve açık bir hükümet anlamına gelir. Bu iki terim demokrasinin temelinden ve insan haklarından bahsederken sıklıkla kullanılan terimlerdir. Tüm bu bilgilendirme ve istişareler bilgi alışverişi yoluyla gerçekleştirilirken, vatandaşların resmi idari faaliyetlerden haberdar edilmesi iki farklı kanunla 146 ve 119 sayılı kanunlarla güvence altına alınmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, demokrasinin temelinde halk var ve dolayısıyla karar alma süreçlerine katılımı önemlidir. Bu yasa tam olarak halkın katılımı prosedürlerini düzenlemeyi amaçlamaktadır, ancak bunu yapan ilk yasa değildir. Diğer kanunların varlığının özü, kanun taslaklarının, devletin stratejilerinin ve politikalarının şeffaflığının her biri için ayrı kanunlarla düzenlenmesidir.

Diğer kanunlar ise şunlardır;

- 107/2014 Sayılı “Bölgesel Planlama ve Yönetim Hakkında” Kanunu

⁹ Kanun 30.10.2014 tarihinde kabul edilmiş ve Mayıs 2015'te resmi olarak yürürlüğe girmiştir. Kanun'un kabulünden bir yıl sonra, uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı BKK- No. 828 "Duyuruları ve halkla istişareleri içerecek bir kayıt oluşturulması hakkında" BKK kararı eklendi.

- 139/2015 sayılı “Yerel Özyönetim Üzerine” Kanunu
- Belediye Meclis Yönetmeliği “Bilgilendirme ve Halkla İstişare Üzerine” Kanunu
- 68/2017 Sayılı “Yerel Özyönetimin Finansmanı Hakkında” Kanunu
- 91/2013 Sayılı “Stratejik Çevresel Değerlendirme Hakkında” Kanunu
- 10 440 sayılı “Çevresel Etki Değerlendirmesi Hakkında” Kanunu
- 8417 sayılı “Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasası” Kanunu
- 44/2015 Sayılı “Arnavutluk Cumhuriyeti İdari Usul” Kanunu
- 119 Sayılı “Bilgi Edinme Hakkına Dair” Kanunu

Kamuya Tebligat ve Danışma Hakkında Kanunu’nun şeffaflık ve halkın katılımını içeren diğer kanunlardan farkı, 146/2014 sayılı kanunun bu amaç için özel olarak formüle edilmiş olması, istişare ve kamuoyu bilgilendirme usullerini doğrudan düzenlemesi, diğer kanunların ise sadece düzenlendiği konuya dayalı olarak istişareyi içermesidir¹⁰. Vatandaşları devlet faaliyetleri hakkında bilgilendirmek için ortak bir ilke içermesi bakımından 146 Sayılı ve 119 Sayılı Kanunları örnek olarak verilebilir. 146 sayılı kanunun amacı, mevcut kanun tasarıları, sorunlar ve çözüm önerileri konusunda vatandaşlara düzenlenen toplantılarda veya iletişim yoluyla birlikte danışılacak konularda bilgi vermektir. Bu bilgilerin kamu otoriteleri tarafından sağlanması gerekir ve vatandaşları basitleştirilmiş bir şekilde bilgilendirdikten sonra, yasal önerilerle ilgili geri bildirim veya öneri bekleler. Bu, vatandaşların karar alma süreçlerine tam katılımını sağlamayı amaçladığından hem yasa hem de Anayasa açısından önemlidir. 146 sayılı Kanun’un 1. maddesinin 1. fıkrası, yasanın kapsadığı üç kategori olduğunu belirtmektedir: vatandaşların karar alma sürecine ve kamuoyu istişaresine katılabileceği mevcut stratejik politikalar, kanun tasarıları ve taslak belgeler. Karar verme süreci, öncelikle kamu yetkililerinin vatandaşları bu üç kategori hakkında kapsamlı bir şekilde bilgilendirmeyle iki aşamadan geçer. Halkın katılımına ilişkin yasa izin verilmeyen kategoriler, kesinlikle “devlet sırrı” olarak kabul edilen konuları ve bilgileri içermektedir.

¹⁰ Örneğin, 91/2013 sayılı yasa, "Stratejik çevresel değerlendirme hakkında", 10. maddenin 5. fıkrasında şunları belirtir: Teklifte bulunan makam, halka ve ilgili gruplara bildirim, bilgi ve danışma sağlamalı, pratik fırsatlar yaratmalı ve en azından 30 takvim günü, ön raporun kamuoyunun bilgisine sunulması, kalitesi ve ön sonuçları hakkında görüş bildirilmesi ve ayrıca önerilen plan veya programın olumsuz sonuçlarından çevrenin korunmasına yönelik önerilerde bulunulması. Söz konusu madde kanundan aynen alınmıştır.

Bu durumlarda, konular hassas olması ve ülkenin güvenliğinin tehlikeye atılması nedeniyle yasa, halkın katılımına izin vermez. Bu durum BEH yasası tarafından ön görülmekte olup, devlet sırrı olarak sınıflandırılan belge veya bilgilerin yetkili kişiler dışında yayınlanmamasını veya kimseyle paylaşılmamasını da vurgular. Halkla istişarenin yapılmaması, diplomatik kanalların izlendiği uluslararası anlaşmalar için de geçerlidir. Sivil veya doğal acil durumlarda da kamu istişaresine izin verilmemesi diğer bir istisnai durumdur. Halkla istişarenin geri kalan sınırlamaları, belirli durumlara veya yorumlara göre değerlendirilen farklı konularla ilgilidir. 119 sayılı “Bilgi Edinme Hakkı Hakkında Kanun”, Komiser’in bilgi taleplerinin reddedilmesi durumlarını incelediğini, kamuyu aydınlatma, şeffaflık ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin belirli ilke ve düzenlemeleri içerdiğini de belirtmektedir. Danışma ve kamuya duyuru yapılması durumunda, Komiser bu konularla ilgili olarak başka istisnalar önerebilmektedir.

Arnavut mevzuatı, esasında, kanunlarda ve bunların uygulanmasında ayrımcılık yapılmadığı vurgusuna dayanmaktadır. Dolayısıyla, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve istişare kanununda, katılımın kapsamlı olması ve ayrımcılığa uğramaması açısından herhangi bir ayrımcılık bulunmamaktadır. 146 sayılı kanunun da ilke olarak şeffaflığı benimsemiştir. Bu da kanun tasarılarının karar alma ve gözden geçirme sürecinin halka açık ve bilgilendirici olması gerektiği anlamına gelmektedir. Bildirimler, yasaların öngördüğü şekilde elektronik iletişim araçlarının kullanımı ve elektronik sicil kullanımı yoluyla kolayca yapılabilmektedir. Diğer yöntemler ise e-posta, SMS, medya aracılığıyla bilgilendirme, resmi web siteleri ve ayrıca kurumların binalarına afiş asmaktır.

3.3.3. 8457 Sayılı, “Devlet Sırrı” Olarak Sınıflandırılan Bilgiler Hakkında Kanunu

Tıpkı bilgi edinme hakkı yasası gibi, devletin gizli bilgileri yasası da Arnavutluk Anayasasının ilk yasalarından biridir. 8457 sayılı Kanun ilk kez 1999 yılında yürürlüğe girmiş ve 2022 yılına kadar çeşitli değişikliklere uğramıştır. Başlangıçta, bu yasa 22.5.2006 tarihli ve 9541 sayılı yasa ile değiştirilmiş, ardından 25/2012 sayılı yasa ile yeniden değişime uğramıştır.

Bu yasa kapsamında devlet sırrı olarak değerlendirilecek olan ulusal güvenlikle ilgili materyallerin sınıflandırılması, kullanılması, korunması ve gizliliğinin kaldırılmasına ilişkin yönergeleri belirler. Devlet sırrları, bu mülkiyeti kamunun kendi faaliyetleri hakkında bilgi edinme hakkı ile dengeleyen devletin yegane malıdır. Bu yasa, görevlerini yerine getirmek için “devlet sırrı” olarak sınıflandırılan bilgilere erişmeleri gerektiğinde, tüm devlet, merkezi veya bağımlı kurumlar, adalet organları, savcılık ve/veya tüzel/gerçek kişiler, dokunulmazlığı olan kişiler için geçerlidir.

2, 3/ç ve 6/c maddelerinde “Devlet sırrı”, bu Kanuna göre sınıflandırılmış ve yetkisiz olarak açıklanması millî güvenliği tehlikeye sokabilecek bilgileri ifade eder. Sınırlı bir devlet sırrı, yetkisiz ifşanın ulusal güvenlik alanındaki devlet kurumlarının faaliyetlerine veya etkinliğine zarar verebileceği zamandır. Bilgi, bilgi hizmetlerinin faaliyeti, çalışma biçimleri ve yöntemleri, tesislerde ve teknik araçlarda kriptoloji, işlendiği yerler ve bilgilerin saklandığı arşivlerle ilgili olduğunda sınıflandırılır.

Bilgi türüne bağlı olarak, değiştirilen yasa, sınıflandırılmış bilgilerin önemini dört düzeyde özetlemektedir:

- sınırlı: izinsiz ifşa, ulusal güvenlik alanındaki devlet organlarının faaliyetlerine veya verimliliğine zarar verebilir;
- gizli: izinsiz ifşa ulusal güvenliğe zarar verebilir;
- sırlar: izinsiz ifşa, ulusal güvenliği büyük ölçüde tehlikeye atabilir;
- Çok Gizli: Yetkisiz ifşa, ulusal güvenliği ciddi şekilde tehlikeye atabilir.

Bakanlar Kurulu Tüzüğü, devlet sırrı sınıflandırma işleminin kuralları ve ayrıca sınıflandırma yetkisinin devri belirlenir. Talep edilen bilgilerin gizli bilgi olarak sınıflandırılabilir olması, talebin kategorik olarak reddedileceği anlamına gelmez. Normalde bu tür durumlarda talebi alan kurum, talep edilen bilgileri incelemek için bir prosedür başlatır. Bu işlemin başında talep edilen bilgilerin devlet sırrı olduğu vatandaşa bildirilmeli ve bu nedenle taleple ilgili bir inceleme komisyonu kurulmalıdır. Sonuç olarak, kanunda öngörüldüğü gibi, süre 30 gün daha ertelenecektir. Süreç sonunda talep edilen bilgilere göre vatandaşın talebi tamamen veya kısmen sağlanır ya da reddedilmektedir.

İdeal olarak, hiçbir talebin reddedilmemesi önerilir, ancak bilgi türü her zaman dikkate alınmalıdır. Çoğu durumda, muhtemelen ulusal güvenlik ihlalinin olmadığı durumlarda kısmi bilgi verilmesi tavsiye edilir.

3.3.4. 33/2022 Sayılı Açık Veriler ve Kamu Sektörü Bilgilerinin Yeniden Kullanımı Hakkında Kanunu

Nispeten yeni olan bu yasa, Arnavutluk Cumhuriyeti'nde açık verilerin kullanımını teşvik etmek için yasal dayanak oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu kanunun amacı, devlet hizmetlerin ve ürünlerin sunumunda yeniliği teşvik etmektir. Bu yasa kısmen Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in 20 Haziran 2019 tarihli "açık veriler ve kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımı hakkında" 2019/1024 sayılı direktifi ile uyumludur. Arnavut devleti, AB aday statüsünü dikkate alarak AB mevzuatına daha da fazla uyum sağlamaya başladı.

Madde 2

Bu kanunun amacı, Arnavutluk Cumhuriyeti'ndeki kamu sektörü kuruluşları veya kamu kuruluşları tarafından tutulan belgelerin kar amacı gütmeyen veya kar amacı gütmeyen amaçlarla açık verileri yeniden kullanma hakkına ilişkin kural ve prosedürlerin belirlenmesidir.

Bu yasa bilgi, belge ve devlet verilerinin yeniden kullanılmasını sağlar. Bu tür bilgiler, istatistikler, deneylerin sonuçları, ölçümler, saha çalışmasından gözlemler, anket sonuçları, görüşme kayıtları ve meta veriler (meta veriler) dahil olmak üzere verileri kapsar. Yasanın sınırlamaları bulunmaktadır. Kanun, başkasının fikri mülkiyeti olan belgelerin, resmi veya halka açık olmayan bilgilerin ve hassas verilerin kullanımını gibi belge türleri hariç tutar.

Ayrıca çok önemli olarak bu yasanın 5. Maddesine 2. Bendinde şöyle vurgulanmıştır:

Bilgi edinme hakkı kanunu hükümleri bu kanundan etkilenmez.

Kanun, bilgi edinme hakkına ilişkin kanun hükümlerini etkilemediği gerçeğini açıkça vurgulamıştır. 33/2022 sayılı yasa bilgi hakkının yapısında da benzer bir yasadır. Bu kanunda vatandaşlar, yeniden kullanmak için devlet tarafından üretilen belge veya materyallere erişim talepleri sunabilirler. Vatandaşlar tarafından yapılan talepler 15 gün içinde değerlendirilir.

Kanunun 7 nci maddesi ile kullanma hakkı düzenlenmiştir:

Madde 7

Yeniden kullanma hakkı

- 1. Her kişi, bu Kanun hükümlerine göre, kamu sektörünün mevcut belgelerini kar amaçlı olsun veya olmasın yeniden kullanma hakkına sahiptir.*
- 2. Üniversite kütüphaneleri, müzeler ve arşivler de dahil olmak üzere kütüphanelerin fikri mülkiyet haklarına sahip olduğu belgelerin ve Kamu Kuruluşlarına ait belgelerin yeniden kullanılmasına izin verildiği durumlarda, bu belgelerin kar amaçlı veya kar amacı gütmeyen yeniden kullanılması bu kanun hükümlerine göre yapılır.*

Kanun, bu içeriklerin yanı sıra kütüphane ve arşivlerin elinde bulundurduğu materyallerle ilgili olarak kar amacı kullanımı gibi önemli noktaları kullanma hakkını düzenlemiştir.

3.3.5. 152/2013 Sayılı “Devlet Memuru İçin” Kanunu

Bilgi edinme hakkı koordinatörü, çalıştıkları kurumda yasa uygulamasını yürüten memurlardır. Dolayısıyla devlet memurları kanunu, bilgi edinme hakkı ile ilgili kanunlardan biridir. 152/2013 sayılı Devlet Memuru İçin kanunu 178/2014 sayılı yasa ile değiştirilmiştir. Bu kanunda bilgi edinme hakkı için ayrı bir maddesi bulunmaktadır. Kanun, memurların yapabilecekleri ihlallere ve alabilecekleri para cezalarına önem vermektedir. Bu kanun aynı zamanda memuriyet ve idareye ilişkin esasları da belirlemektedir. Yasa yönergelerinin merkezinde, işyerinde ve kamu hizmeti rolünde eşitlik olması ve ayrımcılık yapılmaması yer alır. Yasaya göre devlet memurları şeffaflık, siyasi tarafsızlık ve profesyonelliği ilke edinmelidir.

Yasa aynı zamanda bilgi edinme hakkı ile bağlantılıdır. Kurumlarda bilgi edinme hakkı memurlar tarafından yürütülür. Bu yasada memurların bir devlet çalışanı olarak hem hakları hem de görevleri verilmiştir. Aşağıda bilgi edinme hakkı ile ilgili kanun maddeleri yer almaktadır.

Madde 41

Bilgi edinme ve şikayet hakkı

1. *Devlet memuru, herhangi bir kovuşturma başlatıldığında bilgilendirilme hakkına sahiptir. İdari ilişkileri ve nihai karar için sivil hizmet sunulur.*
2. *Memur özlük dosyasını kontrol etme ve verilerinin değiştirilmesini talep edebilir.*
3. *Memurun yetkili mahkemeye başvurma hakkı vardır. İhlal eden herhangi bir eylem veya eylemsizliğe karşı idari ihtilaflar kamu hizmeti ilişkisindeki yasal hak ve menfaatleri korur.*

Madde 43

3. Nokta: Hesap verme yükümlülüğü ve yasa dışı emirlerin reddi. Devlet memuru, amirinin emrinin hukuka aykırılığından şüphe duyarsa, emri yerine getirmez, ancak gecikmeden emri verenin amirine durumu bildirir ve onun yazılı teyidini ister.

Madde 44

Şeffaflık ve gizlilik yükümlülüğü

1. *Devlet memuru, devlet memurluğundaki görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Şeffaflık, genel kamuoyuna ve taraflara herhangi bir bilgi sağlamak üzere devlet sırrı olarak sınıflandırıldığı durumlar dışında geçerlidir.*
2. *Memur, tatbikat sırasında toplanan bilgileri kullanmamalıdır. Memur, görevinin ifası sırasında topladığı bilgileri kanunla belirlenen amaçlar dışında kullanmamalıdır. Devlet memuru, görevinin ifası sırasında, kanunla korunan ve kişilerin ticari veya mesleki faaliyetlerine ilişkin kişisel verilerin ve bu verilerin korunmasını ve dağıtılmamasını sağlamakla yükümlüdür.*

Disiplin tedbirlerinin sorumluluğuna ilişkin kanun maddeleri;

Madde 57- Disiplin cezalarının sorumluluğu

3. Bendi

1. *Gizli bilgilerin saklanması ile ilgili kuralların ihlali veya bu şekilde sınıflandırılan güvenerek verilen veriler;*
2. *Bu kanunda tanımlanan yükümlülüklerin ihlali.*

Birinci fıkrada belirtilen gizli bilgilerin tutulmasına ilişkin kuralların ihlali durumunda disiplin cezaları uygulanır. İkinci maddede, sınıflandırılmış verilerin yanı sıra belirtilen kanunda tanımlanan yükümlülüklerin ihlali için ifade edilmiştir. Devlet memurları kanununun uygulanmasını sağlamak ve Kamu Hizmeti İdaresinde hukuka uygunluğun denetlenmesini sağlamak amacıyla Devlet Hizmetlerini Denetleme Komiserliği kurulmuştur.

3.4. ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKININ UYGULANMASI İLE İLGİLENEN KURUMLAR

Arnavutluk'ta insan haklarının, medyanın, ifade özgürlüğünün gibi insan hakları korunmasına ait birçok kar amacı gütmeyen kuruluş bilgi alma hakkına ile ilgili çalışmalarını sürdürmektedir. Arnavutluk Helsinki Komitesi ilk olarak 16 Aralık 1990 tarihinde bir grup genç tarafından kurulmuştur. Komünizmin ayrılması ve demokrasinin ortaya çıkması durumlardan sonra kurulmuş bir gençlik hareketidir. Başlangıçta bu topluluğa, Arnavutluk İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Forumu adı verilmiştir. AHK'ya göre bu kuruluş, özellikle yeni sona eren komünist dönemde zulüm görenler tarafından insan haklarını korumak amacıyla başlatılmıştır. Kurulmasından itibaren bu topluluk, parti nüfuzuyla değil, sivil toplum, kâr amacı gütmeyen kuruluş, yani bağımsız bir insan hakları topluluğu olarak tanımlanmıştır.

Bugün bu topluluk, çeşitli faaliyetler ve raporlama yoluyla insan haklarını koruma misyonunu sürdürmektedir. Arnavutluk Helsinki Komitesi her yıl Arnavutluk'ta insan haklarının uygulanmasının izlenmesi için yıllık raporlar hazırlamaktadır.

Arnavutluk'ta birçok yabancı veya yerli sivil toplum kuruluşu, insan haklarının ve ilgili yasaların hükümet tarafından uygulanmasının sürekliliğini izlemektedir. AHK, 2019 yılında vatandaşlar tarafından iletilen 187 şikayeti ele almıştır. AHK'ya göre şikayetlerin yaklaşık %90'ı özgürlüğün kısıtlanması kategorisine aittir. Diğer şikayetlerin yaklaşık %10'u aile içi şiddet, iş ilişkilerinde ayrımcılık ve adalet sistemine yönelik şikayetlerle ilgilidir. 2016 raporunun bulgularında, Bilgi Edinme Hakkı kanunu, daha yavaş ilerleyen Tebligat ve İstişare Kanunu'na kıyasla daha etkin bir şekilde uygulanmıştır. Ancak Arnavutluk Helsinki Komitesi, Bilgi Edinme ve Kişisel Verilerin Korunması Komiserini reddedilen talepler veya kişisel veri ihlalleriyle ilgili olarak hususlar hakkında da bilgilendirmiştir. 2016 raporuna göre, Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı, hak ihlaline ilişkin komiteye yöneltilen şikayetlerin % 7'sini oluşturmaktadır. Bu şikayetler, özellikle hükümlüler tarafından yapılan bilgi taleplerine cevap verilmeyerek hakkın ihlal edilmesi ile ilgilidir.

Arnavutluk Helsinki Komitesi, davaları Arnavutluk İdare Mahkemesine göndererek, Bilgi Edinme Hakkı Komiseri ile yasal olarak karşı karşıya gelmiştir. 2016 yılında AHK, Sağlık Bakanlığına bilgi talebinde bulunmasının ardından komisere dava açmıştır. Bu bilgi talebi, bakanlık tarafından bir hizmet ve ekipman paketinin sağlanmasına ilişkin bilgilere yöneliktir. Talep, bu ekipmanın Bakanlık tarafından sağlanması gerektiğini belirten 308 sayılı BKK ile havale edilmiştir. Bakanlık bilgi talebini reddetmiştir ve sonuç olarak komite, Komisere şikayette bulunmuştur. Bu durumda Komiser, Sağlık Bakanlığına gönderilen talepte AHK'nın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na atıfta bulunmadığını belirterek AHK'nın şikayetini kabul etmemiştir. Ayrıca Bakanlıkla temasın ardından AHK'nın o dönemde talep ettiği bilgilerin henüz üretilmediği ifade edilmiştir. Bu nedenle Komiser, bir kurumu henüz var olmayan bilgileri sağlamaya zorlayamayacağını belirtmiştir. İdare Mahkemesi Karar No. 80-2016-4460, yukarıda belirtilen durumda Komiserin bilgi edinme hakkını korumak için hareket etmediğini dile getirmiştir. Mahkeme, bilgilerin yazılı veya henüz yazılmamış olabileceğine, ancak birisi bu bilgi için talepte bulunduğu yazılı olarak verilebileceğine karar vermiştir. Dolayısıyla mahkemeye göre Komiser uygun soruşturmalar yapmadığı için AHK davasını kabul etmeye karar vermiştir. AHK ile Komiser arasındaki çatışma durumu, 2018 yılında açılan bir dava ile yeniden gündeme gelmiştir. Durumun AHK'dan Arnavutluk

Cumhuriyet Başsavcısına bilgi talebi ile ilgisi bulunmuş ancak savcılık, kanunda belirlenen süreyi aşarak yanıt vermeyi ertelemiştir.

3.4.1. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunmasından Sorumlu Komiser

Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri, Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı yasasının uygulanması ile ilgilenen kurumdur. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri, bağımsız bir kamu yönetimi kurumudur. Benzer olarak, Avrupa Ombudsmanı, bilgiye erişim hakkı ve Avrupa Birliği kurumlarında iyi yönetim uygulamalarının uygulanması dahil olmak üzere vatandaşların haklarının korunması için bağımsız bir mekanizmadır. Her iki mekanizma da bağımsızdır.

Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri, idari bir soruşturma yürütür ve kişisel verilerin işlenmesine erişim hakkının yanı sıra denetim görevlerinin yerine getirilmesi için gerekli tüm bilgileri toplama hakkına sahiptir. Ayrıca kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesinin önlenmesini, silinmesini, yok edilmesini veya askıya alınmasını emreder; harekete geçmeden önce rehberlik eder ve yayınlanmasını sağlar.

Komiser, Bakanlar Kurulu'nun önerisi üzerine Meclis tarafından seçilir. Meclis, Komiser'in maaşına, organizasyonel yapıya ve Bilgi Edinme ve Kişisel Verilerin Korunması Komiserliği Bürosu çalışanları için maaşların paylaşılmasına karar verir. Komiser, Kişisel Verileri Koruma Müdürlüğü, Bilgi Edinme Hakkı Müdürlüğü, Hukuk İşleri Müdürlüğü, İdari Soruşturma Müdürlüğü, Maliye Müdürlüğü ve Dış İlişkiler Müdürlüğü gibi altı müdürlükten oluşmaktadır. Benzer rola sahip olan Avrupa Ombudsmanının faaliyetleri ise, AT Antlaşmasının 21 ve 195. Maddeleri, Ombudsman Tüzüğü ve Uygulama Hükümleri tarafından düzenlenir. Arnavutluk'ta tüm kamu ve özel kurumlar, yasal görevlerin yerine getirilmesi için gerekli olan tüm bilgileri sağlayarak Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması için Komiserlik Ofisi ile işbirliği yapmakla yükümlüdür. Avrupa Ombudsmanı, Avrupa Birliği kurumlarının faaliyetleri hakkında kendi soruşturmasını başlatma yetkisine sahiptir.

Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri, 2014 Bilgi Edinme Hakkı Yasasında önemli bir yere sahiptir. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri kanununun 10 maddesinde bahsedilmektedir.

119 Sayılı Kanununun 6 ncı maddesi.

Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yürürlükteki mevzuata uygun olarak, farklı kamu otoriteleri kategorileri için şeffaflık programlarının modellerini, bunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 ay içinde onaylar ve dağıtır.

Devlet kurumları, hukuka dayalı olarak, kişisel verilerin korunmasına saygı duyarak kendilerine ulaşan bilgilere yönelik talep ve şikayetleri yayınlayacakları bir elektronik sicile sahip olmalıdır. Bu kayıta her bir talep/şikâyete bir kimlik numarası, bilgi konusu veya türü, talebin/şikayetin alınma tarihi, cevabın geri dönüş tarihi ve nihai durumu verilir. IDP, bilgi edinme hakkı yasasının uygulanmasıyla ilgilenmek ve vatandaşların bilgi talep veya şikayetlerini kendilerine iletmelerine yardımcı olmak görevine sahiptir. Komiser, kendisine verilen bilgilerin içeriğini yayınlamak, gelen talep ve şikayetlere ilişkin daha detaylı bir kayıt tutar.

3.4.2. Komiserin Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Uygulamaları

Komiser, Arnavutluk'ta bilgi hakkının uygulanmasını denetleyen bağımsız bir devlet kurumudur. Bu hakka adanmış bir kurumun kurulması, kanunun uygulanması için daha uygun koşullar getirmektedir. Komiser, kamu makamlarının çalışmalarında şeffaflık ilkesini teşvik etmeye amaçlamaktadır. Kurum olarak, vatandaşlar ve kamu otoriteleri için çeşitli farkındalık ve eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Komiser, bilgiye erişim sürecini kolaylaştırmak için pyetshtetin.al adında bir portal oluşturmuştur. Bu portal, bilgi taleplerini yürütmek ve kamuya açık bilgilere erişmek için bir sistem olarak işlev görmektedir. Komiser, bilgi portalının girişimini sivil kuruluşlarla işbirliği içinde yürütür. Portal, kamu kurumları için bir ortak bilgi talep sicili olarak da bilinir.

Portalda kamu otoriteleri kategorilere ayrılmıştır:

- Merkez Hükümet
- Yerel Hükümet
- Bağımsız Kurumlar
- Adalet Sistemi
- Genel Müdürlükler
- Ticaret Şirketleri
- Diğer Kurumlar

Şekil 8. Yerel yönetim kategorisinde yayınlanan koordinatörlerin verileri

Şekil 8’da, bir kurumun ve onun bilgi koordinatörünün iletişim verilerinin paylaşımının örneği verilmiştir. İletişim bilgileri kapsamında bu bilgilere yer verilmiştir:

- Adres
- Resmi web sitesi
- Bilgi edinme hakkı koordinatörünün adı ve soyadı
- Telefon numarası
- E-posta adresi

Kurum ile ilgili verilen bilgiler:

- Şeffaflık Programı
- Bilgi talebi ya da şikayet yapma seçeneği

Bu formatlarda tüm kurum ve koordinatörlerinin verileri yayınlanmaktadır. Örnekte görüldüğü gibi bazı kamu otoritelerinin yayınlanan bilgilerde eksiklikleri bulunmaktadır. Örnekte, yalnızca koordinatörün adı verilmiştir, ancak kurumun veya koordinatörün verileriyle ilgili başka hiçbir bilgi paylaşılmamıştır. Bazı kurumlar için ise “bilgi talebi yap” seçeneği yerine “bilgi sicile ulaş” seçeneği verilmiştir.

PYET SHTETIN

Kërkesa/Ankesa draft

Kërkesa/Ankesa për tu saktësuar

Të gjitha

--Lloji i Shërbimit--

--Statusi--

Nr. (Nr.kërkesa)

Krijuar nga

Deri në

Kërko Pastro

Komisioneri për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhenave personale
Mail: info@dp.al, Telefon: +35542237200, Telefaks: +35542233977, Nr.Jeshil: 08002050
Politikat e Privatësisë

Şekil 9. Portalın arama sayfası

Bu sayfada vatandaşın kendisi tarafından yapılan bilgi taleplerine veya şikayetlerine ulaşılabilir. Bu sistemdeki istek ve şikayetler iki kategoriye ayrılır; pyetshtetin sistemi kullanılarak yapılanlar ve sistem dışında yapılanlar. Sistem ayrıca isteğin durumuna göre kategoriye seçme seçeneğine de sahiptir. Duruma göre filtreleme, değerlendirme sürecinde olan istekleri, düzeltilmesi gereken istekleri, cevaplama azami süresini geçen istekler gibi listeler. Diğer filtreleme seçeneği ise zaman dilimi göre listelemektir. Fakat bir bilgi ve arama sayfası olarak fazla bilgiler ve seçenekler bulunmamaktadır.

EMËR MBIEMËR	DATA E KERKESËS	NUMRI I KERKESËS	INSTITUCIONI PUBLIK QË I DREJTOHET KERKESA	STATUSI	ST_ID
		0			

Kerkese per informacion

1

Kërkesë për Informacion

TË DHËNAT E KËRKUESIT		TË DHËNAT E INSTITUCIONIT PUBLIK	
Emër Mbiemër		Institucioni Publik që i drejtohet kërkesa	--Zgjidhni--
Adresa elektronike		Adresa	
Nr. Tel ?		Qyteti	
Adresa postare		Email Koordinatorit	
TË DHËNAT E KËRKESËS		Numri i kërkesës ?	0
Data e dërgimit të kërkesës			
Përshkrim i detajuar i informacionit të kërkuar			

B T U S

Şekil 10. Bilgi talebinde bulunma sayfası

Sistem üzerinden istenilen kuruma yönelik bilgi talebi gerçekleştirilebilir. Sistemde, bilgi talep formunda gibi aynı kişisel veriler toplanmaktadır. Talep yapılırken sistem otomatik olarak referans numarasını vermektedir.

Sistemin arama arayüzünde ve şekil 10. sıralanan bilgi türleri:

- Ad, soyad, talep no, talebin yönelik olduğu kurum adı, durum
- Kullanıcının e-posta adresi, telefon numarası, talebin gönderildiği tarih, ve talebin içeriği
- Kamu kurumun adı (seçenek filtremesi ile yapılabilir), adres, şehir, koordinatörün e-posta adresi ve talep no

3.4.2.1 Şeffaflık Ve Hesap Verebilirlik

Bir ülkede demokrasinin ayakları üzerinde durabilmesi için iki önemli dayanağı vardır; şeffaflık ve hesap verebilirlik. Devlet vatandaşlara karşı şeffaf olduğunda, hesap verebilirliği kolaylaştırır ve böylece hükümete karşı şüphe olasılığını azaltır. Ek olarak, bu iki terim,

demokratik hükümetler için temel olan uluslararası standartlarında yer almaktadır. Dünyada birçok hükümet türü vardır ve tarihte birçok farklı hükümet ve yönetim yöntemi olmuştur. Günümüzde ise çok daha geniş bir yelpazede demokratik ilkelere sahip hükümetler hüküm sürmektedir. Ancak bu hükümetlerde demokratik standartların her özelliğinin uygulandığı söylenemez.

Bir ülke demokratik bir sisteme sahip olsa da, insan hakları, çeşitli Avrupa veya uluslararası standartlara uyumu, hesap verebilirlik ve şeffaflık hala sorunlu konular olabilir. Demokrasi ilkelerinin uygulanması önemli ve kusursuz bir şekilde gerçekleştirilmesi zor olabilecek bir süreçtir. Demokrasinin temel ilkesi halk için, halk tarafından ve halk içindir. Mükemmelliğe ulaşmak zordur, ancak mümkün olduğu kadar çok ilkeyi yerine getirmek göz ardı edilmemelidir. Birçok hükümet, vatandaşlarına karşı hesap vermemek için şeffaf olmayarak ve hareketleri gizli yürüterek rahatlatıcı bir çözüm bulabilmektedir. Ama bir hükümet kendisini demokratik ve halka hizmet eden bir ülke olarak tanımlıyorsa şeffaflık tartışılması değil uygulanması gereken bir konudur. Ancak şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramları nelerdir?

Şeffaflık, kamu yönetiminin aldığı kararlar ve bu karara yol açan süreçler konusunda şeffaf olma olgusudur. Amacı, halka karşı şeffaf ve hesap verebilir olmak, böylece yolsuzlukla mücadele etmektir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik birbiriyle yakından ilişkili iki terimdir. Vatandaşlar hükümetin faaliyeti hakkında bilgi sahibi olduklarında, yönetimden faaliyetleri ve aldıkları kararları hesap isteyerek sorgulayabilir. Alınan her resmi karar raporlanmalı ve gerekirse tartışılmalı, açıklanmalı ve farklı durumlara göre yaptırımlar uygulanabilir.

3.4.2.2 Yerel Özyönetim Modeli

Yerel özyönetim modeli 10/09/2018 tarihinde onaylanmıştır. Yerel yönetimler için hazırlanan modelde şeffaflık ve hesap verebilirliğin yönetişimin önemli bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. Bu şekilde, bu ilkelerin her ikisi de yerel düzeyde yönetişimde büyük önem taşımaktadır.

Modelde şeffaflık ilkesi şu şekilde tanımlanmıştır;

Şeffaflık: Ortaklığın işleyişine ve organizasyonuna ilişkin bilgi ve verilerin;

- Belediye bütçesi, yani mali yönetim
- alınan bilgi talepleri,
- vatandaşların kolayca erişebileceği ilgili mevzuat
- belediye tarafından sağlanan kamu hizmetleri,
- vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı (Kanun No. 146/2014 “Kamuya Duyuru ve İstişare”)

Model, hesap verebilirlik ve şeffaflık arasındaki yakın ilişkiyi vurgulamaktadır. Şeffaflık sayesinde vatandaşlar, yönetmeyi seçtikleri yöneticilerden hesap isteyebilir. Vatandaşlar da bu süreçlerin şeffaf ve onlara açık olması durumunda karar verme süreçlerine katılabilir. Bu ilkeler sayesinde seçtikleri hükümete karşı güven oluşur. Bir belediyenin şeffaflık modeli ile donatılması, vatandaşların belediyenin faaliyetleri hakkındaki bilgilere erişimini kolaylaştıracak ve karar alma süreçlerine katılımlarını artıracaktır. Bu, ülkenin vatandaşları olarak haklarının bir unsurudur.

Yerel yönetim için uygun bir modelin oluşturulması için Komiser bu yasalarla desteklenir;

- 119/2014 Sayılı “Bilgi Edinme Hakkına Dair” Kanununun 7. Maddesi
- Kanun No. 139/2015 “Yerel Özyönetim Üzerine”
- Kanun No. 146/2014 “Kamuya Duyuru ve İstişare Hakkında”,
- Kanun No. 68/2017 “Yerel Özyönetimin Finansmanı Üzerine”
- 11.11.1999 tarih ve 8548 sayılı “Avrupa Yerel Özerklik Şartı”nın Onaylanması Hakkında Kanunu.

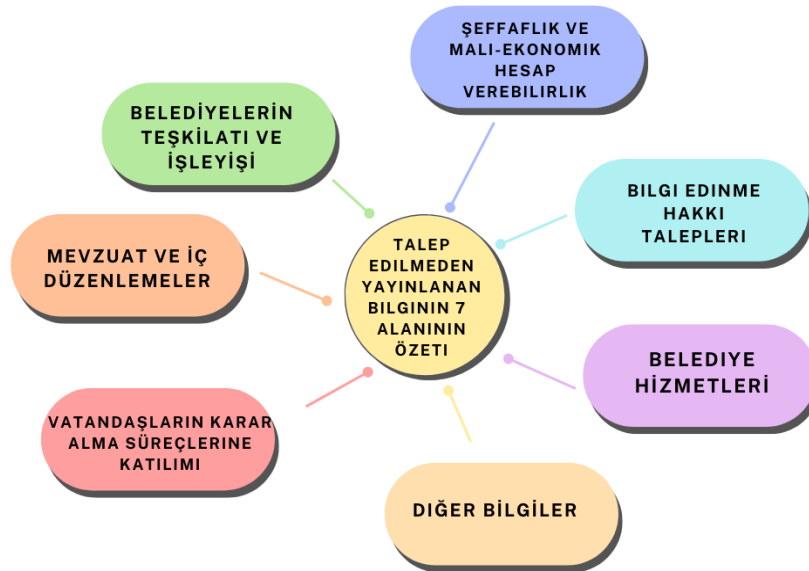
Yukarıdaki koşullarda 119/2014 ve 146/2014 sayılı iki önemli kanunun işbirliğinin önemi görülmektedir. Her iki kanunun maddeleri yerel yönetimleri ilgilendiren diğer kanunlara uyarlanmıştır. Hazırlanan modelde Komiser belediyelere şu genel ilkelerin uygulanması talimatını vermiştir;

- Belediye ve bağlı kuruluşları tarafından üretilen her türlü bilgiyi sağlanmalıdır.
- Bu bilgileri ödeme gerektirmeden verilmelidir.

- Herhangi bir ayırım gözetilmeksizin herhangi bir kişiye bilgi verilmelidir.
- En kısa sürede doğru bilgi sağlanmalıdır.
- Bilgiler; doğru, güncel, eksiksiz, anlaşılır, kolay erişilebilir, kullanılabilir ve belediyelerin orijinal belgeleriyle tutarlı olmalıdır.

En çok tartışılan ve yanlış yorumlamaya açık olanlardan iki konuları: talep edilmeden açıklanması gereken bilgiler ve gizli sayılan bilgilerin tamamen/kısmen yayınlanmaması gereğidir. Model, bu hususları dikkate alarak, talep olmaksızın halka sağlanabilecek bilgi türlerinin bir özetini içermektedir. Bu bilgi açıklamaları, belediyeler tarafından üretilen ve sürdürülen bilgi şartları ve türleri bağlamında yapılır. Amaç, vatandaşların bilgiye erişimini kolaylaştırmak, belediyelerin memurlarının ise vatandaşlardan herhangi bir talepte bulunmadan bilgi vermesini sağlamaktır.

Aşağıda yer aldığı gibi Modelde, Komiser bilgi türlerini 7 farklı gruba ayırmıştır.

Şekil 11. Yerel özyönetim modelinde talep gerekmeden yayınlanması gereken bilgilerin 7 alanları

Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komisyonu'nun 10.09.2018 tarih ve 211 sayılı Kararı ile "Yerel Özyönetim Birimleri İçin Model Şeffaflık Programı"

yetkilendirilmiştir. 1 Ocak 2019 tarihi itibariyle ülkedeki 61 belediyenin tamamı bu emri uygulamak ve resmi internet sitelerinde bir şeffaflık programı bulundurmak zorundadır.

3.4.2.3. Bilgi Edinme Hakkı Uygulanmasını İzleme

Komiser, şeffaflık modelinin kurumlar, özellikle yerel yönetim tarafından uygulanmasını ve yürütülmesini sağlamak için izleme yapar. Komiser, izleme yoluyla kanun maddelerinin belediyeler tarafından uygulanma düzeyini denetler. Daha sonra bu izlemenin sonuçlarına göre kanun maddelerine aykırılık olduğu durumlarda idari tedbirler uygulanır. Çoğunlukla bu izlemeler yıllık olarak yayınlanmaktadır. Yıllık bazda raporlama yapılmasının nedeni, şeffaflık programının sürdürülmesi ve güncellenmesinin, günlük olarak eklenen bilgilerle uzun ve sürekli bir zaman gerektirmesidir. Bu nedenle izleme raporunun yıllık bazda karşılaştırılması ve analiz edilmesi daha uygun görülmektedir. Bu uygulama 2020 yılında başlamış ve ilgili yılların Ocak aylarında iki rapor yayınlanır; biri merkezi yönetim ve bağımlı kurumlarla ilgili bir rapor, diğeri ise yerel yönetimle ilgili bir rapordur. 2021 raporuna göre Komiser, ülkedeki 61 belediye birimini izlemişti ve başta talep olmaksızın bilgilerin yayınlanması olmak üzere sorunlar tespit etmişti (Komisioneri per te Drejten e Informimit dhe Mbrojt, 2021).

Vatandaşın talebi olmadan bilgi yayınlamanın önemi ve şekli aslında Komiser'in hazırladığı modelde yeterince vurgulanmıştır. Ancak bu noktanın ülkede belediye çalışanları tarafından uygulanmasında hala sorunlar olduğu görülmektedir. Komiser, bu durumu iyileştirmek amacıyla, bu noktayla ilgili olarak belediye birimleri için 36 tavsiye kararı yayınlamıştır. İzlemede başka sorunlarla da karşılaşmıştı. Şeffaflık programı resmi internet sitelerinde yayınlansa da genellikle güncellenmemektedir. Komiser ilgili şeffaflık programındaki eksikliklerin giderilmesi için belediyelere 90 gün süre vermektedir. Şeffaflık programıyla ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyen 20 belediye olmuştur ve sonuç olarak haklarında soruşturma açılmış ve sadece biri yükümlülüklerinden hiç biriyi yerine getirememiştir. Süreç sonunda bu belediyeye idari tedbir yani para cezası verilmiştir. Bu idari tedbirler bu kurumların sorumlu kişilere verilmiştir.

Komiser, yerel yönetimde şeffaflık endeksini ölçmek için özel bir yöntem kullanır. Endeks aracılığıyla, bilgi edinme hakkı ve daha derinlemesine şeffaflık programı için yasanın uygulama eğilimlerinin karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

Bu endeksin ölçüm metodolojisi 5 göstergeden oluşmakta ve toplam 5 puan içermektedir.

Endeksin ölçüm göstergeleri aşağıda sıralanmıştır ;

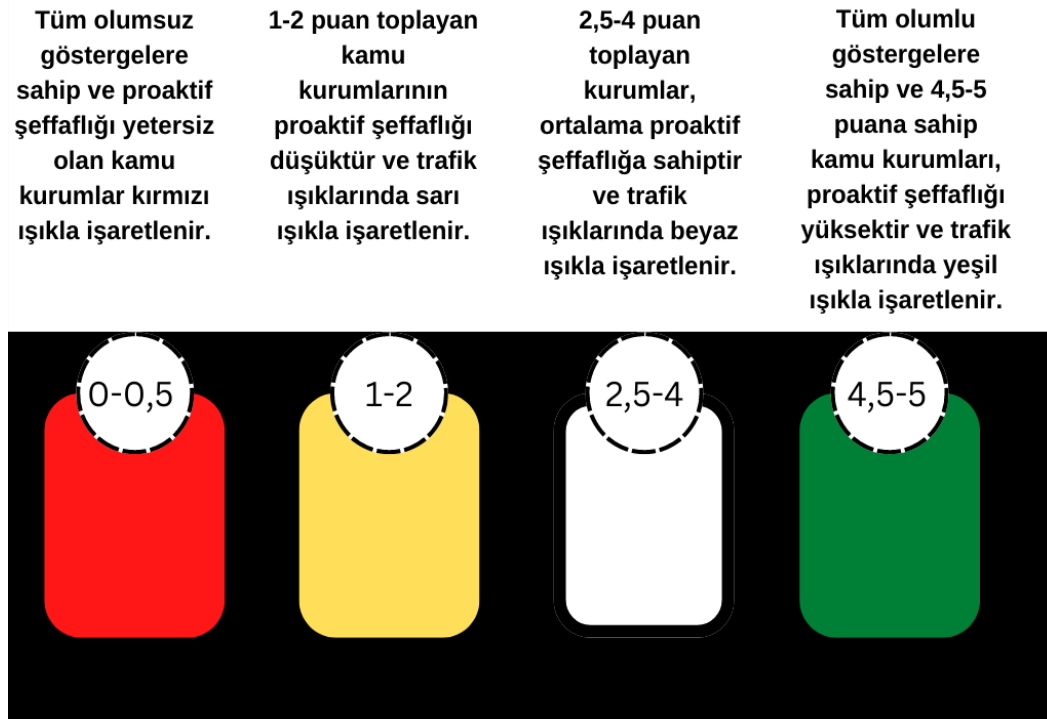
1. Kamu Otoriteleri için Model Şeffaflık Programının Yayınlanması
2. İlgili yıl içinde güncellenen Talep ve Cevaplar Kütüğünün yayınlanması
3. Bilgi Edinme Koordinatörü Verileri
4. “Kamuya Duyuru ve İstişare için Koordinatör Verileri” konulu bilgilerin yayınlanması
5. İlgili mali yıl için bütçe ve harcama planına ilişkin verilerin yayınlanması

Tablo 1. Şeffaflık Endeksi Ölçüm Göstergeleri

Değişken	0	0,5	1
1. Kamu Otoriteleri için Model Şeffaflık Programının Yayınlanması	bilgi yayınlanmadı	bilgi kısmen yayınlandı	bilgi yayınlandı
2. Güncellenmiş İstek ve Yanıt Kaydının yayınlanması	bilgi yayınlanmadı	bilgi kısmen yayınlandı	bilgi yayınlandı
3. Bilgi Edinme Koordinatörü Bilgileri	bilgi yayınlanmadı	bilgi kısmen yayınlandı	bilgi yayınlandı
4. “Kamuyu Aydınlatma ve İstişare Koordinatörünün Verileri” ile ilgili bilgilerin yayınlanması	bilgi yayınlanmadı	bilgi kısmen yayınlandı	bilgi yayınlandı
5. Yıl için bütçe ve harcama planına ilişkin verilerin yayınlanması	bilgi yayınlanmadı	bilgi kısmen yayınlandı	bilgi yayınlandı

Tablo 1.de şeffaflık ölçüm göstergelerinin puanlama tablosu çizilmiştir. Eğer kurum belirtilen bilgileri ve verileri yayınlamadıysa 0 puan verilmekte. Eğer bu bilgileri kısmen yayınladıysa 0,5 puan verilmekte. Bu bilgileri ve verileri tamamını yayınladığı durumlarda ise 1 puan verilmektedir. Yayınlanmaları gereken bilgiler şeffaflık programı kapsamında bilgilerdir ve ayrıca BEH yasayında da belirtilen bilgiler bulunmaktadır.

Komiser, uyguladığı puanlama sistemini bir trafik ışığına benzetmiştir. Puan sistemine göre mantığı “geç” veya “dur” şeklinde düşünülmüş ve 4 renge ayrılmıştır. İzleme Kasım ve Aralık aylarında yapılmakta ve 5 göstergenin uygulanması, kurumların BEH ve şeffaflık konusundaki performanslarına göre farklı puanlarla değerlendirilmektedir. Bilgilerin hiç verilmediği durumlarda 0 puan, kısmen verildiğinde 0,5 puan ve tam olarak yayımlandığı takdirde 1 puan ile değerlendirme yapılmakta. Komiser tarafından uygulanan değerlendirme sistemi aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

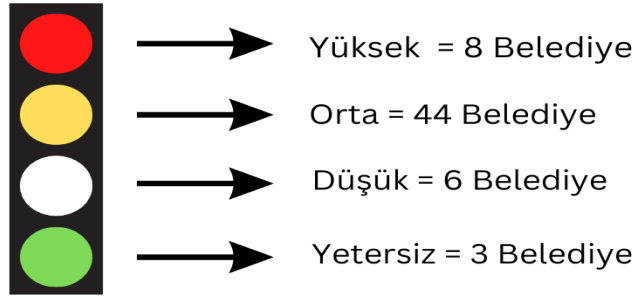
Şekil 12. Komiserin uyguladığı sistemin puanlama dağılımı

2021 yılı izlemesinde 61 belediye biriminden sadece ikisi maksimum puanlı değerlendirme almıştır. Bunlar İşkodra Belediyesi ile Patos Belediyesi'dir. Resmi web sitelerinin de aktif olmaması nedeniyle de Kavaje, Kurbin, Rrogozhine belediyeleri ise en düşük puana sahiptir.

Tablo 2. Şeffaflık indeksine göre puan dağılımı

Puan		Belediye n
5,0 Puan	S	2
	%	3,3
4,5 Puan	S	6
	%	9,8
4,0 Puan	S	10
	%	16,4
3,5 Puan	S	15
	%	24,6
3,0 Puan	S	10
	%	16,4
2,5 Puan	S	9
	%	14,8
2,0 Puan	S	3
	%	4,9
1,0 Puan	S	3
	%	4,9
0,0 Puan	S	3
	%	4,9
Toplam	S	61
	%	100,0

Tabloda görüldüğü gibi 8 birim yerel özyönetim “yüksek proaktif şeffaflığa”, 44 birim yerel özyönetim “orta proaktif şeffaflığa”, 6 birim yerel özyönetim “düşük proaktif şeffaflığa” ve 3 birim yerel özyönetim “yetersiz proaktif şeffaflığa” sahiptir.

Şekil 13. Belediyelerin değerlendirme sonuçları trafik ışıkları şeklinde görselleştirilmesi

Bilgi Edinme Hakkı Komiseri, devletle ilgili diğer kurumlar gibi, arşivleme yasasını uygulamalıdır. 6.11.2003 tarihli ve 9154 sayılı “Arşivler Hakkında” Kanun, esas olarak 7. maddenin 1. bendinin yanı sıra “Arnavutluk Cumhuriyeti’nde Arşiv Hizmetinin Teknik-Mesleki ve Metodolojik Normları” Yönetmeliğinin 6. Maddesi bilgi edinme hakkını içinde barındırmaktadır. Bu yasa ve yönetmeliklere dayanarak komiser, belge saklama sürelerinin bir listesini hazırlamaktadır. Komiser, 02.02.2021 tarihinde yapılan toplantının ardından, komiserin bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin belgelerinin korunması için son başvuru tarihlerini içeren somut bir liste yayınlamıştır. Listede belgeler, RHK (Ulusal Tarihsel Önem) kod başlıklı belgeler ve 10 yıllık ömrü olan belgeler şeklinde sınıflandırılmıştır. Standardizasyon Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan belge ve bilgilerin yönetimine ilişkin standartlar ve projeler ise şunlardır;

- SSH EN ISO 7200: 2005 6 sayfa, KT 304 Ürün Teknik Dokümantasyonu - Süs Eşyaları ve Belge Başlıklarının Yazılmasında Veri Alanları (ISO 7200:2004)
- SSH EN ISO 9707: 2002 20 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon - Kitapların Dağıtımını ve Yayınlanması İçin İstatistikler. Gazete ve Dergi Gibi Süreli ve Elektronik Yayınlar.
- SSH ISO/ TS 14048: 2002 1 sayfa, KT 1 Çevre Yönetimi-Yaşam Döngüsü Tahmini - Veri Dokümantasyonunun Formatı
- SSH EN ISO 22600-2:2014 34 sayfa, KT 224 Sağlık Bilişimi - Ayrıcalıklı Yönetim ve Erişim Kontrolü - Bölüm 2: Resmi Şablonlar (ISO 22600-2: 2014)

- DS ISO/TR 15489-2: 2001 39 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon - Kayıt Yönetimi-Bölüm 2: Talimatlar
- SSH ISO 214: 1976 8 sayfa, KT 304 Dokümantasyon-Yayınlar ve Dokümantasyon Özetleri
- SSH ISO 2146: 2010 77 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon-Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar İçin Kayıt Hizmetleri
- SSH ISO 215: 1986 7 sayfa, KT 304 Dokümantasyon-Sürelili Yayınlar ve Diğer Sürelili Yayınlar Katkıların Sunumu
- SSH ISO 23081-1: 2006 20 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon-Kayıt Yönetimi Süreçleri - Tanımlayıcı Kayıt Bilgileri - Bölüm 1: İlkeler
- SSH ISO 26324: 2012 19 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon-Dijital Nesne Tanımlama Sistemi
- SSH ISO 30301: 2011 24 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon-Kayıt Yönetim Sistemleri - Gereksinimler
- SSH ISO 5963: 1985 7 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon - Dokümanları İnceleme, Konularını Belirleme ve İndeksleme Terimlerini Seçme Yöntemleri
- SSH ISO 690: 2010 42 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon - Bilgi Kaynakları İçin Bibliyografik Referanslar ve Alıntılar İçin Talimatlar
- SSH ISO 7154: 1983 10 sayfa, KT 304 Dokümantasyon-Bibliyografik Sınıflandırma İlkeleri
- SSH ISO 7220: 1996 19 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon - Standart Katalogların Sunumu
- SSH ISO 7220:1996/Kor 1:2001 4 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon-Standart Katalogların Sunumu
- SSH ISO 832: 1994 7 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon-Bibliyografik Açıklama ve Referanslar - Bibliyografik Terimleri Kısaltma Kuralları
- SSH ISO 999: 1996 49 sayfa, KT 304 Bilgi ve Dokümantasyon - Dizinlerin İçeriği, Organizasyonu ve Düzeni İçin Yönergeler
- SSH ISO 8601: 2004 35 sayfa, KT 304 Veri Elemanları ve Değişim Biçimleri-Bilgi Alışverişi - Veri ve Zamanın Sunumu

Bilgi taleplerin belgeleri 10 yıllık bir süre için saklanmaktadır. Belgeler önemli bilgiler içerdiğinden, genel olarak belgelerin yönetimi da bir ülke için çok önemlidir. Dokümanların etkili yönetimi, bilgi taleplerinin sürecini de etkiler. Dokümanların oluşturulduğu ve uygun şekilde saklandığı durumlarda, talep gelmesi durumunda bilgiye erişim daha kolay olacaktır. Kurumların ürettiği bilgilerin doğru bir şekilde düzenlenmesi ve bu şekilde ilgilenen kişilerin ihtiyaca göre ulaşabilmesi ve her işlemin belirlenen sürede gerçekleştirilmesi önemlidir (Özdemirci, 2004). Standartların uygulanması, bir doküman yönetim sistemi ile donatılması, taleplerin yönetimi prosedürlerini ve aynı zamanda tamamlanan taleplerin dokümanlarının saklanmasını kolaylaştırmaya yardımcı olabilir.

3.4.3. Komiserin Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Uygulamaları

Kişisel veri ve gizlilik hakkı, Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasası tarafından 35-36 ve 37. maddelerle korunmaktadır. Bu hakkın ve ilgili mevzuatın uygulanmasında denetleyicinin rolü Komiser tarafından yürütülür. Komiser, bilgi edinme hakkına benzer görev ve faaliyetlere odaklanmaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkı Arnavutluk'ta kanunla düzenlenir ve bu hakkın ilerlemesi Komiser tarafından yönetilir. Bu hakkın mevzuatı aktiftir, ancak Avrupa mevzuatıyla uyumlu değildir. Arnavutluk devleti, kişisel verilerin korunması için yürürlükte olan yasal çerçevenin kişisel verilerin korunması alanındaki müktesebat ve AB yönetmeliği ile uyumlu olmadığını da belirtmiştir¹¹. Esas olarak 2016/679 sayılı AB yönetmeliği ve 2016/680 sayılı AB direktifine uyulmaması olarak görülmektedir.

Bilgi edinme hakkı gibi kişisel veri koruma hakkı da istisnaları olduğu için mutlak değildir. Bu durumda istisnalar ilgili yasalarla belirlenmektedir. Komiser, birbirine benzeyen ve aynı zamanda birbiriyle çelişen bu iki hakkı yöneten bir kurumdur. Komiser, kişisel verilerin korunması için farkındalık faaliyetleri ve farklı kılavuzlar hazırlayarak her iki rollerine odaklanır. Bu hakların ihlali ve birbiriyle çekişmeleri Komiser tarafından değerlendirilen

¹¹ Bu, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yeni yasa tasarısının görüşülmesinde tartışılmıştır.

şikayet ve davalarda da görülmektedir. Reddedilen bilgi taleplerin bir kısmı, istenilen bilgilerin gizli bilgi veya kişisel bilgi olduğu gerekçesiyle reddedilmektedir.

3.4.4. Ombudsman- Halkın Avukatı

Ombudsman, yargı organları da dahil olmak üzere Kamu Yönetim organlarından bağımsız bir kurumdur. Bu bağımsız kurum devlet bütçesi tarafından finanse edilmektedir. Kamu Ombudsmanının amacı, Arnavut vatandaşlarının haklarını, özgürlüklerini ve meşru çıkarlarını korumaktır. Bu kurum, yabancıların haklarını Arnavut kamu yönetimi organlarının yasadışı veya düzensiz eylemlerinden korumayı amaçlamaktadır. Halk avukatı bu hedefleri tavsiyelerde bulunarak veya talepte bulunarak gerçekleştirir. Ombudsman, ihlal edilen haklara adalet getirmeyi amaçlar, ancak bir kurum olarak yürütme yetkisi yoktur. Ayrıca karar verme gücü de yoktur. Aldığı şikayetler veya sorunlu konularla ilgili ortak görüşmelerde önerilerde bulunarak görevlerini yerine getirir. Arnavutluk'ta bu kurum esas olarak Arnavutça'da "Halkın Avukatı" unvanıyla anılır, ancak latince Ombudsman terimi de kullanılır.

3.4.5. 8503 Sayılı Yasa Döneminde ve 119/2014 Sayılı Yasa Döneminde Ombudsmanın Rolü ve Uygulamaları

Ombudsman, 2012 yılı faaliyet raporunda, o dönemin 8503 - 1999 sayılı kanununda bazı değişiklik önerilerini dile getirmiştir (Avokati i Popullit, 2012).

"Ombudsman kurumunun bilgi edinme hakkının uygulanmasının denetleyicisi olarak bu sonucuna varmıştır;

ülkedeki kamu bilgilendirme (BEH) rejiminin işleyişinde bariz sorunlar yaşanmaya devam ediyor, dolayısıyla "8503 Sayılı Resmi Belgeler Hakkında Bilgi Edinme Hakkı" yasasında değişiklik ve iyileştirme ihtiyacını ortaya koyuyor."

Anayasanın 63. Madde

1. Ombudsman, yıllık faaliyet raporunu Meclis huzuruna sunar.

2. *Ombudsman, talep edildiğinde Meclise rapor verir ve önemli gördüğü konularda Meclisin dinlenmesini isteyebilir.*
3. *Kamu denetçisi, kamu yönetimi tarafından insan hak ve özgürlüklerini ihlal eden fahişeler için önerilerde bulunma ve önlemler önerme hakkına sahiptir.*
4. *Kamu kurumları ve yetkilileri, talep ettiği tüm belge ve bilgileri halk Avukatına sunmakla yükümlüdür.*

119/2014 sayılı kanunda Ombudsman, 24 üncü maddenin 7 nci alt maddesinde yeni kanuna ilişkin yetkilikleri düzenlenmiştir. Yeni yasada, halk avukatının rolü yine vatandaşların bilgi haklarını ihlal yönündeki şikayetleriyle ilgilidir. Eski yasa ile kıyaslandığında, halk avukatının yetkileri farklıdır. 8503 sayılı kanunda avukat, bilgi edinme hakkı kanununun uygulanmasıyla ve şikayetleri ile ilgilenen kurum yetkisi vardı. Ancak her iki yasada belirtilen rolünde karar verme yetkisi bulunmamakta, sadece öneriler sunma yetkisine sahiptir. Ombudsmanın karar verme, yaptırım uygulama ve kamu makamlarını bilgi vermeye zorlama yetkisine sahip olmaması bir şekilde o dönemdeki kamu makamlarına taleplerin reddi ile daha kolay hareket etme özgürlüğü sağlamıştır.

119/2014 Yasası 24. Madde

7. Bu maddede öngörülen idari usul, 4.2.1999 tarih ve 8454 sayılı “Ombudsman hakkında” kanuna göre, halk Avukatının medeni hakların denetlenmesi ve uygulanmasına ilişkin yetkilerini etkilemez.

Ombudsmana kanunda sadece bu maddede yer verilmiştir. Ombudsman, önceki kanunda olduğu gibi, bilgi edinme hakkına ilişkin mevzuatın iyileştirilmesi için önerilerde bulunabilir. Kurum, Arnavutluk'taki Arnavut vatandaşların ve yabancı uyrukların bilgi edinme hakkı da dahil olmak üzere hakları korur, ancak yargı süreçlerine katılmaz. Bu nedenle, bu kurumun bilgi edinme hakkı ihlallerini incelediği durumlarda, kanunun 7. maddesinde belirtilen 8454 sayılı kanunda öngörülen yeterliliklerle sınırlıdır.

Ombudsman'ın bu yasadaki rolü, sorumlulukları ve yetkileri belirsiz görünmektedir. İlk kanunda Ombudsmana bilgi edinme hakkının uygulanmasından sorumlu yetkileri verilirken,

2014 kanununda bu yetkiler daha da güçlendirilerek o zaman yeni oluşturulmuş Komiser'e devredilmiştir. Kanunda sadece yukarıda açıklanan 24. maddede yer alan ombudsmanlık kurumunun şu anda hangi role sahip olduğu kafa karıştırmaktadır.

3.4.6. Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi, Arnavutluk Cumhuriyeti'ndeki en yüksek yargı organıdır. Bu mahkeme, Anayasa'ya uymasını garanti eder ve davalarda nihai yorumu veya kararı vermektedir. Anayasa Mahkemesi, Arnavutluk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin Teşkilatı ve İşleyişi Hakkında 10.2.2000 tarih ve 8577 sayılı kanun ile düzenlenmiştir. Bu kanun, 6.10.2016 tarih ve 99/2016 sayılı kanun ile; 23.3.2021 tarih ve 45/2021 sayılı kanun ile değiştirilmiştir (Gjykata Kushtetuese, 2022). Anayasa Mahkemesi aynı zamanda vatandaşların bilgi edinme hakkıyla ilgili şikayetlerini ele alabilecek en yüksek kurumdur. Hiyerarşik bir temelde vatandaşlar önce bilgi edinme hakkı komiserine, ardından halk avukatı'na başvururlar ve şikayetlerinin çözülmemesi durumunda Anayasa Mahkemesi'ne başvururlar. Mahkeme, 11.11.2004 tarih ve 16 sayılı kararında, bilgi edinme hakkı ile özel hayata saygı hakkının birbirine karıştığını savunmaktadır. Ayrıca, yolsuzlukla mücadelede ve şeffaflıkta önemli bir rol oynayan varlık beyanı gibi büyük kamu yararı konularını da ele almaktadır. Ancak varlık beyannamesi dosyasında yer alan kişisel verilerin yayınlanması mahremiyet haklarının ihlali anlamına gelmektedir.

Vatandaşlar, bilgi edinme ve kişisel verilerin korunması Komiseri'ne karşı şikayette bulunmak için Anayasa Mahkemesine başvurabilme hakkı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesinde yapılan başvurular, Komiserin şikayetleri gözden geçirmeyi geciktirdiği, yapılan şikayetleri reddettiği veya vatandaşın kararın doğru olmadığını düşündüğü durumlarda yapılır. Komiser tarafından ilgili karar belgesinde belirtildiği durumlarında şikayet süresi 45 gündür. Komiserin belgede 45 gün sınırını tanımlanmadığı durumlarda, şikayet için başvuru süresi 1 yıldır. Komiser bir karar verirken, diğer tarafın şikayet etmek istemesi durumunda 45 günlük bir süreye sahip olduğunu belgede belirtebilir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1. ARNAVUTLUK DEVLET MAKAMLARININ BİLGİ EDİNME HAKKINA İLİŞKİN UYGULAMALARI

Birçok insan hakkı anayasa tarafından korunurken, aynı zamanda bilgi edinme hakkı, kişisel veri, ifade özgürlüğü gibi insan hakları özel yasalarla da korunmaktadır. Bu, kanun maddelerinin revize edilerek veya eklenerek sürekli güncellenmesi nedeniyle çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Ayrıca, maddelerde yapılan bazı değişiklikler yerine tam bir yeniden yapılanma gerekli görüldüğünde, yasaların bir kısmı yeni yasalarla yürürlükten kaldırılmaktadır. Bilgi edinme hakkı, düşünce özgürlüğü, kişisel verilerin korunması hakları birbirini destekleyen ama aynı zamanda sınırlayan haklardır. Hem Arnavutluk'ta hem de dünyada bilgi edinme hakkı ve kişisel veri hakkı, aynı yolda olup olmadıkları veya birbirlerini engelleyip engellemedikleri konusunda bir fikir çatışmasını içinde barındırır.

Dünyanın birçok ülkesinde bu iki hakkı garantiye almak ve korumak için ortak veya ayrı komisyon üyeleri kurulmuştur. Çoğu durumda, yasada bir komisyere sahip olması öngörülmektedir. Bu nedenle çoğu zaman bilgi hakkı ve kişisel verilerin korunması konusunda komiser ortak olduğu olmaktadır. Bu durum içerisinde iki hakkın yönetimi konusunda büyük sorunları da beraberinde getirmektedir. Bilgi edinme hakkı komiseri, bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir dizi el kitabı, tavsiye, farkındalık ve eğitici videolar yayınlamaktadır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik materyaller, bilgi edinme hakkına kıyasla, çok daha fazladır. Her iki konu da vatandaşların günlük yaşamı için çok önemli, bu nedenle bilinçlendirme materyallerinin hazırlanması oldukça gerekli.

Arnavutluk, tarihinde demokratik sistemin gelişinden ve anayasanın oluşturulmasından insan haklarına ilişkin çok sayıda uluslararası sözleşmeyi onaylamıştır. En önemli uluslararası

insan hakları sözleşmelere bu araştırmada yer verilmiştir. Arnavutluk ayrıca insan haklarının korunması için yerel yasalar da oluşturmuştur. Ancak Arnavutluk Anayasası'nda, özellikle 5. ve 122. maddelerde, yerel mevzuatın Arnavutluk'un onayladığı uluslararası yasalara uymadığı durumlarda, uluslararası yasanın yerel yasa üzerinde yetkisi daha büyük olduğu belirtilmektedir.

5. Madde

Arnavutluk Cumhuriyeti, kendisini bağlayan uluslararası hukuku uygulamaktadır.

122. Madde

2. Kanunla onaylanan uluslararası bir anlaşma, onunla aynı fikirde olmayan ülke kanunlarına göre önceliklidir.

Burada Arnavutluk'taki uluslararası insan hakları kanunlarının ve sözleşmelerin gücü görünebilir. Yerli mevzuatın yabancı mevzuata uyarlanması Arnavutluk için her zaman bir öncelik olmuştur, bu nedenle Anayasa'da tutarsızlık durumunda uluslararası kanunların yerel kanunlara göre öncelikli olduğu vurgulanmaktadır. Ancak Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı mevzuatı uluslararası kanunlardan esinlendiği için kanunların uyumunda bir sorun teşkil etmemektedir.

Yabancı düzenlemelere uyarlanmış içeriğiyle Arnavutluk Anayasasında garanti edile haklar:

- 10. maddede ifade özgürlüğü
- 20. maddede azınlıklar için ifade özgürlüğü
- 22. maddede ifade özgürlüğü ile basın, radyo ve televizyon özgürlüğü

Farklı olarak, Arnavutluk ifade özgürlüğünü ayrı düzenlemiştir. Genelde diğer uluslararası düzenlemelerde başka haklarla özellikle bilgi edinme hakkı ile birlikte yer almaktalar. Bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunması hakkı, Bilgi Edinme ve kişisel verilerin korunması Komiseri'nin himayesindedir. Her iki hak için ortak bir Komiserin olması, Arnavutluk'ta bu iki hakkın işbirliği ve çatışması konusunda kafa karışıklığı yaratmış görülmektedir. Bunun nedeni, çoğu durumda, reddedilen bir bilgi, gizli bilgi ve kişisel veri

olarak değerlendirdiği durumlarında bu haklar arasında bir çelişki yaşanmaktadır. Temel insan haklarını kısıtlayabilecek veya durdurabilecek acil durumların da olduğu unutulmamalıdır. En son vakalardan biri, virüsün hızla yayılmasını önlemek için vatandaşlara birçok hakkın yasaklandığı Covid-19 pandemi dönemidir. Bu kısıtlanan haklardan en önemlilerden biri, vatandaşlar için gerekli bilgiye erişim hakkı olmuştur. Pandemi sürecinde ilk olarak vatandaşların ve kamu otoritelerinin kapalı kalacağı karantina dönemi yaşanmıştır. Daha sonra kurumlarda idarede personeli azaltmasına gidilmiştir. Bu durum, o dönemdeki mevcut durumla ilgili bilgilerin yanı sıra genel olarak diğer bilgilere de erişmek isteyen vatandaşlar ve medya için zor bir durumu getirmiştir.

Pandeminin dönemi aynı zamanda, doğru ve resmi bilgiye ihtiyaç duyulan zamanlardan biri olmuştur. Bunun nedeni, insanlar ve sosyal platformlar arasında panik yaratan, aynı zamanda gerçekte olanlardan ziyade korku salan haberler ve komplo teorileridir. Bu dönemde vatandaşlar ve medya, doğru ve kanıtlanmış bilgiye erişimde büyük bir zorluk yaşamıştır. Hemen hemen her yer kapalı olduğu için bilgiye erişim başta internet, sosyal ağlar ve medya olmak üzere çeşitli platformlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Medya açısından, sahada bilgi toplamak için daha fazla fırsata sahip olanlar daha kapsamlı bilgilere erişmeyi başarmışlardır. Alternatif medya kanallarının bilgilere ulaşma şansı daha düşük kalmıştır.

4.2 DEMOGRAFİK BULGULAR

Bu bölümde “Bilgi edinme hakkı koordinatörleri hakkında” başlığında hazırlanan anket ve verileri değerlendirilmektedir. Aşağıda, ankette yer alan koordinatörlerin yanıtlarından toplanan demokratik veriler tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 3. Anket katılımcıların kurumlardaki pozisyonları

	s	%
Yönetici	9	18
Memur	18	36
Yürütücü/Koordinatör	23	46
Toplam	50	100

Bu ankete toplam 50 bilgi koordinatörü katılmıştır. Sadece %18'i kurumlarında yönetici pozisyonundadır. Katılımcıların %36'sı memur, %46'sı ise idarede başka bir role bağlı koordinatör rolündedir.

Tablo 4. Koordinatörlerin ilgili kurumlardaki pozisyonlarına göre eğitim düzeyleri

		Yönetici	Memur	Yürütücü/Koordinatör	Toplam
Lisans	S	0	1	4	5
	%	0,0	5,6	17,4	10,0
Yüksek Lisans	S	9	16	19	44
	%	100,0	88,9	82,6	88,0
Doktora	S	0	1	0	1
	%	0,0	5,6	0,0	2,0
Toplam	S	9	18	23	50
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Sunulan verilere göre koordinatörlerin %88'i lisansüstü eğitimini tamamladığı açıkça görülmektedir. Yönetim pozisyonundaki tüm koordinatörler, lisans düzeyinde eğitimlerini tamamlamışlardır. Memur rütbesine sahip koordinatörlerin %88,9'u yüksek lisans düzeyinde eğitimlerini tamamlamıştır. Ayrıca doktora derecesine sahip tek koordinatör (%5,6) memurlar grubuna aittir. Memurlar için de aynı oran (%5,6) lisans derecesine aittir. Yürütücü/koordinatör grubuna bakıldığında ise %82,6'sı yüksek lisans, %17,4'ü lisans mezunudur.

Tabloda görüldüğü gibi yönetici pozisyonunda olan tüm koordinatörler yüksek lisans eğitimine sahiptir. Memur ünvanı olan koordinatörler daha fazla yüksek lisans eğitim seviyesine sahipken, bunlardan biri doktora eğitimine sahiptir. Koordinatör grubunda ise daha fazla lisans ve yüksek lisans eğitim derecelerine sahipler. Katılan koordinatörlerin %88'i yüksek lisans eğitimine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Kurumlarında koordinatör olarak görev süresi

		Yönetici	Memur	Koordinatör	Toplam
1-2	s	5	5	9	19
	%	55,6	27,8	39,1	38,0
3-4	S	2	5	3	10
	%	22,2	27,8	13,0	20,0
5-6	S	0	5	6	11
	%	0,0	27,8	26,1	22,0
7	S	2	3	5	10
	%	22,2	16,7	21,7	20,0
Toplam	S	9	18	23	50
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Koordinatörlerin %38'i görevlerinde 1-2 yıl ile nispeten yenidir. Yöneticilik görevi bulunan koordinatörlerin %55,6'sı koordinatör olarak 1-2 yıllık süreye sahipken, %22,2'lik eşit oran 3-4 yıl ve 7 yıllık sürelerle aittir. Memurlar grubu kendi aralarında hemen hemen eşit bir dağılıma sahiptir. Bunların %27,8'i bir ile iki yıl, %27,8'i üç ile dört yıl, %27,8'i beş ile altı yıl, %16,7'si yedi yıl görev süresine sahiptir. Yönetici/koordinatör grubunun çoğu, %39,1'i yaklaşık 1-2 yıldır bu pozisyondayken, %13'ü 2 ile 4 yıldan fazladır. Biraz daha yakın rakamlarla koordinatörler %26,1 ile yaklaşık 5-6 yıl bu görevde çalışmış, %21,7'si ise 7 yıl görev yapmıştır.

Koordinatörün rolünün ilk defa 2014 yılında yayınlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda yasal olarak düzenlendiğini tekrar belirtmek gerekir. Bu nedenle, anketin yapıldığı dönemde (2021) bir memurun sahip olabileceği azami süre, bir koordinatör için 7 yıldır (+/- birkaç ay). Katılan toplam koordinatörlerin %38'i 1-2 yıl arasında görev süresi vardır, bu nedenle bu meslekte nispeten kısa süresi vardır. Bunların sadece %20'sinin koordinatör olarak 7 yılı var.

Tablo 6. Koordinatörlerin görev alma yolu

Değişkenler	Gruplar	n	%
Görev Alma	Başvuru	3	6,0
	Atanma	46	92,0

Araştırmaya katılanların % 6,0'sının başvuru ve % 92,0'sinin atanma yoluyla görev aldığı tespit edilmiştir. Görevi üstlenmenin iki yöntem arasındaki fark büyüktür. Bu verilere göre koordinatörlerin çoğunun bu görevde görevlendirildiği ve sadece 3'ünün bu görev için başvurduğu görülmektedir.

4.3. BİLGİ EDİNME HAKKI KOORDİNATÖRLERİ İLE YAPILAN ANKET SONUÇLARI

Tablo 7.Bilgi talepleri sicilinin güncellenme sıklığına ilişkin bulgular

		Yönetici	Memur	Yürütücü/Koordinatör	Toplam
Hiç	S	1	1	2	4
	%	11,1	5,6	8,7	8,0
Az Sıklıkla	S	1	0	4	5
	%	11,1	0,0	17,4	10,0
Sıklıkla	S	0	6	7	13
	%	0,0	33,3	30,4	26,0
Fazla Sıklıkla	S	3	7	3	13
	%	33,3	38,9	13,0	26,0
Çok Fazla Sıklıkla	S	4	4	7	15
	%	44,4	22,2	30,4	30,0
Toplam	S	9	18	23	50
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Elektronik istek kaydı güncellemeleri birbirine neredeyse benzer bir dağılıma sahiptir. Koordinatörlerin %30'u istek kaydı çok sık güncellediklerini belirtmiştir. En sık güncelleme %30,4 ile koordinatör tarafından ifade edilmiş. Yönetim pozisyonundaki koordinatörlerden ise %44,4 ile kaydı çok daha sık güncellemekte ve %11,1 hiç güncellemediklerini ifade etmiş. Memurlar %38,9 ile talep kaydını çok sık güncellemektedir. Katılımcı koordinatörlerin yaklaşık %8,0'ı talep kayıtlarını güncellemediklerini belirtmiştir. İstek kaydının güncellenmesi, BEH yasasının zorunlu kıldığı unsurlardan birisi. Fakat gerçekte durum sorunlu görünmekte.

Tablo 8. Koordinatör görevi alımından alınan bilgi talep sayısı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Talep sayısı	0-10	8	16,0
	20-50	9	18,0
	51-100	14	28,0
	100+	19	38,0

Araştırmaya katılanların % 16'sının 0-10 adet bilgi talebi aldığı, % 18,0'inin 20-50 adet bilgi talebi aldığı, % 28'inin 50-100 adet bilgi talebi aldığı ve % 38,0'inin 100'ün üstünde adet bilgi talebi aldığı tespit edilmiştir. Çoğunluğun 100'ün üstünde oldukları görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların çalıştıkları kurum türleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Çalıştığınız kurumun türü nedir?	Yerel yönetim	11	22,0
	Merkezi yönetim	18	36,0
	Genel müdürlükler	7	14,0
	Bağımsız Kurum	9	18,0
	Yargı hükümeti	4	8,0
	Bilgi Edinme Hakkı Komiseri	1	2,0

Araştırmaya katılanların % 22'sinin Yerel yönetim, % 36,0'sının Merkezi yönetim., % 14,0'ünün Genel müdürlükler, % 18,0'inin Bağımsız Kurum, % 8,0'inin Yargı hükümeti ve % 2,0' sinin Bilgi Edinme Hakkı Komiseri dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun Merkezi yönetim kurumlarda çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 10. Bilgi taleplerini sağlamak ve karşılıklı değiştirmek için departmanlardaki, birimlerdeki veya şubelerdeki kilit kişilerin bir iletişim listesi oluşturma durumu

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi taleplerini sağlamak ve karşılıklı değiştirmek için departmanlardaki, birimlerdeki veya şubelerdeki kilit kişilerin bir iletişim listesi oluşturdum	Evet	36	72,0
	Hayır	14	28,0

Araştırmaya katılanların % 72,0'sinin Bilgi taleplerini sağlamak ve karşılıklı değiştirmek için departmanlardaki, birimlerdeki veya şubelerdeki kilit kişilerin bir iletişim listesi oluşturdukları ancak % 28,0'inin bir iletişim listesi oluşturmadıkları tespit edilmiştir. Kanunun uygulanmasında aynı kurumdaki meslektaşlarıyla veya başka kurumlardaki diğer koordinatörlerle etkili bir iletişimin kurulması çok önemlidir.

Bilgi edinme talepleri, ilgili kurumdaki bilgi edinme hakkı koordinatörleri tarafından işleme alınır. İstenen bilgiler, talebin yöneltildiği kurumda olmayabilir, bu nedenle koordinatörler, bilginin bulunabileceği kurumların diğer koordinatörleri ile iletişim kurar. Koordinatörler arası işbirliği, kurumlar arası bilgi alışverişini olumlu yönde etkileyebilecek bir süreçtir. Aynı durum kurum içindeki işbirliği için de geçerlidir.

Tablo 11. Koordinatörlerin “Bilgi Edinme Hakkı” kanununun anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada yaşanan güçlükler çektikleri maddeler

Değişkenler	Sayı	Zorluk Çekiyorum	Zorluk Çekmiyorum
Tanımlar-Madde:2-3	n	45	5
	%	90,0	10,0
Şeffaflık- Madde:4-5-6	n	46	4
	%	92,0	8,0
Talepsiz bilgi paylaşımı ve talep kaydı: Madde 7-8-9	n	45	5
	%	90,0	10,0
Koordinatörün yetkinlikleri: Madde 10	n	46	4
	%	92,0	8,0
Talep prosedürü: Madde 11-12-13-14- 15-16	n	43	7
	%	86,0	14,0
Yasanın Sınırlamaları: Madde 17	n	37	13
	%	74,0	26,0
Yaptırımlar: Madde 18-19-20-21-22-23	n	41	9
	%	82,0	18,0
Şikayetler: Madde 24- 25-26	n	45	5
	%	90,0	10,0

Araştırmaya katılanların % 90,0'ının yasadaki madde 2 ve 3'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak %10,0'unun anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Katılanların % 92,0'sinin madde 4-5-6'te anlamakta ve % 8,0'inin anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Kanunun bu bölümleri, kamu otoritesi, gizli bilgi gibi kanunda belirtilen terimlerin tanımlarıyla ilgilidir. Şeffaflık kısmı, kurumlarda şeffaflığın düzenlenmesi ve her zaman tamamlanması ve güncellenmesi gereken şeffaflık programı ile ilgilidir. Koordinatörlerin kanunun bu kısımlarını anlamakta zorluk yaşadıkları görülmektedir ve bu kanunun doğru uygulanmasını etkileyebilmektedir.

Araştırmaya katılanların % 90,0'ının talepsiz bilgi paylaşımı ve talep kaydı: madde 7-8-9'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak % 10,0'unun anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu kısım vatandaşın talep beklemeden bilgilerin yayınlanması ve talep kaydının yönetimi ile ilgilidir. Bunlar koordinatörlerin en önemli görevlerinden ikisidir. Katılımcıların % 92,0'sinin koordinatörün yetkinlikleri: madde 10'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak % 8,0'in anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu, koordinatörlerin rolleri konusunda çok net olmadıklarını gösteren yüksek bir yüzdendir.

Koordinatörlerin % 86,0'sının talep prosedürü: madde 11-12-13-14- 15-16'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak % 14,0'ünün anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların % 74,0'ünün yasanın sınırlamaları: madde 17'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak % 26,0'sının anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Koordinatörlerin kanunun sınırlamalarına ilişkin düzenlemeleri içeren 17. madde anlamında kanunun diğer maddelerine göre daha az zorlukla karşılaştıkları görülmektedir. Koordinatörlerin % 82,0'sinin yaptırımlar: madde 18-19-20-21-22-23'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak % 18,0'inin anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların % 90,0'ının şikayetler:

madde 24- 25-26'te anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaştığı ancak % 10,0'unun anlamakta ve koordinatör olarak uygulamada güçlüklerle karşılaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 12. Koordinatörlerin vatandaşlardan gelen bilgi taleplerini incelemenin zor buldukları yönler

Değişkenler	Gruplar	n	%
Vatandaşlardan gelen taleplerini incelemeyi yönde buluyorsunuz?	Yasada belirtilen sınırlamaları anlamada	6	12,0
	Sınıflandırılmış bilgileri ayırt etmekte	5	10,0
	Kurumda belge/bilgi eksikleri	7	14,0
	Diğer çalışanlarla koordinasyon sorunları	12	24,0
	Zorluk çekmiyorum	20	40,0

Araştırmaya katılanların %12'sinin yasada belirtilen sınırlamaları anlamada, %10,0'unun sınıflandırılmış bilgileri ayırt etmekte, %14'ünün kurumda belge/bilgi eksikleri, %24,0'ünün diğer çalışanlarla koordinasyon sorunları ve %40,0'ının zorluk çekmiyorum dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun zorluk çekmiyorum ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 13. Bilgi edinme hakkını ve ilgili kanunu ilk olarak nasıl öğrendikleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi edinme hakkını ve ilgili kanunu ilk olarak nasıl öğrendiniz?	Kurumda	38	76,0
	Okulda	5	10,0
	İnternet	1	2,0
	Medya	2	4,0
	Mesleki eğitim	2	4,0
	Koordinatör görevi aldığımında	2	4,0

Araştırmaya katılanların %76'sının kurumda, %10,0'unun okulda, %2'sinin internette, %4,0'ünün medyada , %4'ünün mesleki eğitimde ve % 4,0'ünün koordinatör görevi aldığında öğrendiği tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğu bilgi edinme kanununu ilk kez kurumlarında duyduklarını belirtmişlerdir. Bu, çoğu koordinatörün bu rolde fazla deneyime sahip olmadan görevi üstlendiğini gösterir. Çıkarılabilecek diğer bir sonuç da, bu hak için genel farkındalığının düşük olduğudur.

Tablo 14. Koordinatörlerin bilgi edinme hakkı konusunda eğitim düzeyi

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi edinme hakkı konusunda eğitim düzeyinizi derecede değerlendirir siz?	Çok yetersiz	1	2,0
	Az yetersiz	1	2,0
	Yetersiz	7	14,0
	Az yeterli	21	42,0
	Çok yeterli	20	40,0

Araştırmaya katılanların %2'sinin çok yetersiz, %2,0'sinin az yetersiz, %14'ünün yetersiz, %42,0'sinin az yeterli ve %40,0'ının çok yeterli olduğu tespit edilmiştir. Eğitim ile ilgili olarak, koordinatörlerin çok yeterli ile az yeterli eğitim düzeyi arasında olduğu görülmektedir.

Ancak bu, yasanın anlamı ile ilgili daha önceki yanıtlarla çelişir. Bu durumdaki koordinatörlerin çoğu aldıkları eğitimin bir şekilde yeterli olduğunu ifade etmiştir ama aynı zamanda kanunu anlamakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdi. Kanunun içeriği ve yorumlanması konusunda eğitim çok önemlidir.

Tablo 15. Koordinatörlerin BEH eğitimi kimden alındıkları

Değişkenler	Gruplar	n	%
BEH eğitimi kimden aldınız?	Kamu hizmet içi eğitim	16	32,0
	Konferans/Seminer/Webinar vb.	4	8,0
	İnternet	1	2,0
	Medya	1	2,0
	Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri	23	46,0
	Almadım	5	10,0

Araştırmaya katılanların %32'sinin kamu hizmet içi eğitimde, %8,0'inin Konferans/Seminer/Webinar vb., %2'sinin internetten, %2,0'sinin medyadan , %46'sının Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri'nden BEH eğitimi aldığını ve %10,0' unun ise almadım dediği tespit edilmiştir.

Çoğunluğun Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri'nden BEH eğitimi aldığı görülmektedir. Bilgi edinme hakkından sorumlu kurum Komiser olduğuna göre, doğal olarak bilgi edinme hakkı konusunda daha fazla eğitim verecek olan kurum olması beklenmektedir.

Tablo 16. Bilgi edinme hakkı yasanın uygulanması ile ilgili olarak aldıkları eğitim hangi yönler odaklandı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi edinme hakkı yasanın uygulanması ile ilgili olarak aldığımız eğitim yönlerde odaklanmıştır?	Bilgi istekleri ve yanıtları yönetme	31	22,1
	Ulusal / uluslararası normatif yasal çerçeve	21	15,0
	Şeffaflık ve hesap verebilirlik programları	20	14,3
	Vatandaşların Şikayeti	16	11,4
	BEH komiserin rolü	27	19,3
	Vatandaşın talebi dışında yayınlanan bilgi ve belgeler	17	12,1
	Vaka Analizi	6	4,3
	Almadım	2	1,4

Araştırmaya katılanların %22,1'inin bilgi istekleri ve yanıtları yönetme, %15,0'inin ulusal/uluslararası normatif yasal çerçeve, %14,3'ünün şeffaflık ve hesap verebilirlik programları, %11,4'ünün vatandaşların şikayeti, %19,3'ünün bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunmasında komiserin rolü, %12,1'inin vatandaşın talebi dışında yayınlanan bilgi ve belgeler, %4,3'ünün vaka analizi yönlerinde eğitim aldığı, %1,4'ünün ise almadım dediği tespit edilmiştir.

Çoğunluğun bilgi istekleri ve yanıtları yönetme yönünde eğitim aldığı görülmektedir. Alınan eğitimin içeriğine ilişkin olarak farklı bir dağılım olmakla birlikte daha çok yasanın bölümleri ve uygulaması ile ilgili eğitimler söz konusudur.

Tablo 17. Eğitim alma yöntemi

Değişkenler	Gruplar	n	%
Eğitimi şekilde aldınız? hangi sınıf?	Yüz yüze	15	30,0
	Çevrimiçi	16	32,0
	Sınıf	8	16,0
	Toplantı	6	12,0
	Almadım	5	10,0

Araştırmaya katılanların %30'unun yüz yüze, %32,0'sinin çevrimiçi, %16'sının sınıf, %12,0'sinin toplantı şeklinde eğitim aldığı %10,0'unun ise almadım dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun yüz yüze şekilde eğitim alındığı görülmektedir.

Tablo 18. BEH eğitimin süresi

Değişkenler	Gruplar	n	%
Eğitimin hangi şekildeydi? süresi	Saatlik	37	74,0
	Haftalık	5	10,0
	Aylık	1	2,0
	Yıllık	2	4,0
	Almadım	5	10,0

Araştırmaya katılanların %74'ünün saatlik, %10,0'unun haftalık., %2,0'sinin aylık, %4,0'ünün yıllık süreyle eğitim aldığı, %10,0'unun ise almadım dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun eğitim süresine saatlik cevabını verdiği görülmektedir. Verilen eğitimler daha çok saatlik yöntem ile verilmektedir. Bu nedenle, koordinatörlere genellikle bir gün içinde birkaç saat süren veya farklı günlere yayılmış eğitimler verilir ve bu da yeterli olmayabilir.

Tablo 19. Eğitimi tamamladıktan sonra özgüvende ve motivasyonda artışı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Eğitimi tamamladıktan sonra özgüveninizde ve motivasyonunuzda bir artış hissettiniz mi? (Eğitim almış olmanız durumunda)	Evet	36	72,0
	Hayır	12	24,0

Araştırmaya katılanların %72,0'sinin eğitimi tamamladıktan sonra özgüveninizde ve motivasyonunuzda bir artış hissettiklerini ancak %24,0'ünün özgüveninizde ve motivasyonunuzda bir artış hissetmediği tespit edilmiştir. Bir kez daha eğitimin ne kadar önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 20. BEH ile ilgili daha fazla eğitime duyulan ihtiyaç

Değişkenler	Gruplar	n	%
BEH ile ilgili daha fazla eğitime ihtiyacım var.	Çok az	7	14,0
	Az	4	8,0
	Orta	15	30,0
	Fazla	9	18,0
	Çok fazla	15	30,0

Araştırmaya katılanların %14'ünün çok az, %8,0'inin az, %30,0'unun orta, %18,0'inin fazla ve %30,0'unun çok fazla dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun orta ve çok fazla cevabını verdiği görülmektedir. BEH ile ilgili eğitim düzeyine ilişkin yanıtlarla karşılaştırıldığında, bu sefer koordinatörler daha fazla (orta ve çok fazla) eğitime ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir. Kalan sonuçlar ise yine çoğunluk ile yakın bir seçenek fazla ihtiyacıdır, diğer cevaplara göre ise %14'u çok az ve %8'i az ihtiyaç hissetmektedir.

Tablo 21. Bilgi edinme hakkı ve koordinatör rolü ile ilgili mevcut eğitimlerden haberdar olma durumu

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi edinme hakkı ve koordinatör rolü ile ilgili mevcut eğitimlerden haberdar mısınız?	Evet	28	56,0
	Hayır	22	44,0

Araştırmaya katılanların %56,0'sının bilgi edinme hakkı ve koordinatör rolü ile ilgili mevcut eğitimlerden haberdar olduklarını ancak %44,0'ünün eğitimlerden haberdar olmadıkları tespit edilmiştir. Eğitimler hakkında haberdarlık konusunda yakın bir dağılım görünmektedir. Yürütülen eğitimler hakkında tüm koordinatörlere bilgi verilmemesi veya yeterince paylaşılamaması kötü sonuçlara yol açabilir. Bu olumsuz sonuçlar koordinatörlerin yeterince eğitilmiş olmaması, diğer meslektaşına göre daha az deneyimli olması, yasa anlamakta ve görevleri yürütürken zorluk çekme devam edilmesi gibi konular olabilir.

Tablo 22. Bilgi vermeyi haksız yere reddetme durumunda cezaların farkında olma

Değişkenler	Gruplar	n	%
Ceza Miktarı	Evet	48	96,0
	Hayır	2	4,0

Araştırmaya katılanların % 96,0'sının haksız olarak bilgi vermeyi reddetme durumunda disiplin/para cezalarının farkında olduğu ve % 4,0'ünün farkında olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 23. Haksız olarak bilgi vermeyi reddetme durumunda koordinatörlere verilen parasal değer cezasının adil olup olmadığını hakkında düşünceleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Haksız Ceza	Evet	11	22,0
	Hayır	13	26,0
	Kısmen	26	52,0

Araştırmaya katılanların % 22,0'sinin haksız olarak bilgi vermeyi reddetme durumunda koordinatörlere verilen parasal değer cezasının adil olduğunu düşündüğü, % 22,0'sinin düşünmediği ve % 52,0'sinin kısmen düşündüğü tespit edilmiştir.

Tablo 21. de görüldüğü gibi katılımcı koordinatörlerin tamamına yakını talebin reddedilmesi durumunda verilen cezanın farkındadır. Fakat verilen cezanın haksız olup olmadığı konusunda daha farklı yanıtları görünmektedir. Cezanın yanlış olduğunu katılımcı koordinatörlerin %22'i ifade etmiş. Onların %52'si ise bu ceza uygulaması ile kısmen katılmaktadır.

Tablo 24. Bilgi Edinme Hakkı'nın ülkede uygulama koşullarının değerlendirilmesi

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi Edinme Hakkı'nın ülkedeki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok kötü	1	2,0
	Kötü	4	8,0
	Orta	24	48,0
	İyi	19	38,0
	Çok iyi	2	4,0

Araştırmaya katılanların % 2'sinin çok kötü, % 8,0'inin kötü, % 48,0'inin orta, % 38,0'inin iyi ve % 4,0'ünün çok iyi dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun orta ve iyi dediği görülmektedir. Katılımcı koordinatörler % 48'i BEH uygulanmasının ülkedeki durumu orta seviyede görmekteler. Sadece bir katılımcı durumu çok kötü olarak algılamıştır. Uygulama çok iyi durumdadır diyenlerin sayısı da 2 kişi olmak üzere oldukça düşüktür.

Tablo 25. Bilgi Edinme Hakkı'nın çalıştıkları kurumdaki durumunun değerlendirilmesi

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi Edinme Hakkı'nın çalıştığınız kurumdaki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	Orta	12	24,0
	İyi	15	30,0
	Çok iyi	23	46,0

Araştırmaya katılanların % 24,0'ünün çalıştıkları kurumlarda BEH durumunu orta, % 30,0'unun iyi durumunda ve % 46,0'sının çok iyi durumunda olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Çoğunluğun çok iyi dediği görülmektedir. Ülkedeki durumu cevapları ile kıyaslandığında, katılımcıların hepsi kendi kurumlarda BEH uygulanmasını genelde olumlu olarak değerlendirmiştir.

Tablo 26. 2020-2021 yılları arasında kurumlarda vatandaşlardan gelen yaklaşık bilgi talep sayısı

Değişkenler	Gruplar	n	%
2020-2021 yılları arasında kurumunuz vatandaşlardan yaklaşık kaç bilgi talebi aldı?	0-50	20	40,0
	51-100	13	26,0
	101-200	12	24,0
	300-400	2	4,0
	500+	3	6,0

Araştırmaya katılanların % 40,0'ünün 0-50, %26,0'sının 50-100, % 24,0'ünün 101-200, % 4,0'ünün 300-400 ve % 6,0'sının 500 ve üstü dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun 0-50 arası dediği görülmektedir. En düşük sayı 0-50, çoğunluğuna merkezi, yerel yönetim ve genel müdürlüklerin aittir. En fazla talep yargı, kamu faaliyeti olan özel kurumlara ve merkezi hükümete gelmiştir. Bu da gazetecilerin ve halkın yargıdan bilgi isteme eğilimini göstermektedir.

Tablo 27. Kurumlarda önceki yıllara göre bilgi taleplerinde artış ya da düşüş yaşanması

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumunuzda önceki yıllara göre bilgi taleplerinde artış/düşüş var mı?	Artış	40	80,0
	Düşüş	10	20,0

Araştırmaya katılanların % 80,0'inin kurumlarında önceki yıllara göre bilgi taleplerinde artış olduğunu ancak % 20,0'sinin düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 28. 2020-2021 döneminde kurumlarına gelen toplam bilgi talebi sayısına göre olumlu sonuçlanan taleplerin yüzdesel dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
2020-2021 yılları arasında kurumunuzdan gelen bilgi taleplerinin toplam sayı üzerinden % kaç olumlu yanıtlandı?	% 50'nin altında	3	6,0
	% 50'nin üzerinde	47	94,0

Koordinatörlerin %94'u gelen taleplerin %50'den fazla olumlu sonuçlandığı belirtilmişti. Bu onların verdiği yanıtlara göre kurumlarına gelen taleplerin daha çok olumlu sonuçlandığı göstermektedir.

Tablo 29. 2020-2021 döneminde kurumlarına gelen toplam bilgi talebi sayısına göre olumsuz sonuçlanan taleplerin yüzdesel dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
2020-2021 yılları arasında kurumunuzdan gelen bilgi taleplerinin toplam sayı üzerinden % kaç olumsuz cevaplandı?	% 50'nin altında	47	94,0
	% 50'nin üzerinde	3	6,0

Araştırmaya katılanların % 94,0'ünün 2020-2021 yılları arasında kurumunuzdan gelen bilgi taleplerinin toplam sayı üzerinden % 50 altında olumsuz ancak % 6,0'sının % 50'nin üzerinde olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 30. Bilgi taleplerini reddetme sebep(ler)i (reddedilen talep varsa):

Değişkenler	Gruplar	n	%
	Sınıflandırılmış bilgi	16	28,1
	Belge/Bilgi bulunamadı	14	24,6
Bilgi reddetme nelerdir (reddedilen talep varsa):	taleplerini Özel/Kişisel bilgi Patent/Telif hakları Kurumun üst yönetiminden izin/destek sağlanamadı Hukuksal engel (soruşturma, inceleme vs.)	14 2 2 9	24,6 3,5 3,5 15,8

Araştırmaya katılanların % 28,1'inin sınıflandırılmış bilgi, % 24,6'sının belge/bilgi bulunamadı., % 24,6'sının özel/kişisel bilgi, % 3,5'inin patent/telif hakları, % 3,5'inin kurumun üst yönetiminden izin/destek sağlanamadı ve % 15,8'inin hukuksal engel (soruşturma, inceleme vs.) dediği tespit edilmiştir. Çoğunluğun sınıflandırılmış bilgi dediği görülmektedir.

Tablo 31. Reddedilen / kısıtlanmış bir talebin incelenmesi için bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan talep vakaları olup olmadığı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Reddedilen / kısıtlanmış bir talebin incelenmesi için bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan taleplerinizin oldu mu?	Evet	16	32,0
	Hayır	34	68,0

Araştırmaya katılanların % 32,0'sinin reddedilen / kısıtlanmış bir talebin incelenmesi için bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan talep vakaları olduğunu ancak % 68,0'inin bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan talep vakaları olmadığı tespit edilmiştir.

Bir komisyon, genelde yapılan talebin sınıflandırılmış bilgi içerdiğinde toplanmaktadır. Sınıflandırılmış bilgi içeren talepler hemen reddedilmez, önce talebi yapan kişiye haber verilir, sonrasında bir komisyon toplanır. Toplanan komisyonda bu bilginin tamamı ya da kısmı açıklanmasına uygun olup olmadığı karar alınır. Eğer uygun görünürse bilgi tamamen ya da kısmen sağlanır, uygun değilse reddedilir ve vatandaşa dönüş yapılır. Koordinatörlerin % 68'inin bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan talep vakaları olmadığı ifade etmişti fakat talep reddetme sebepleri sorulduğunda %28,1'i ve %24,6'ı sınıflandırılmış ve kişisel bilgi içerdiklerini sebep olarak ifade etmişlerdi. Bu sorun, genel olarak Komiser tarafından alınan birçok şikayet ve kararda görülmektedir.

Tablo 32. Vatandaşların bilgi taleplerini koordinatörlere iletmek için kullandıkları gönderme yöntemleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi talepleri size hangi yollarla ulaştı? Çoklu yanıt	Posta	33	35,9
	E-posta	45	48,9
	Elden	14	15,2

Araştırmaya katılanların % 35,9'unun Posta, % 48,9'unun E-posta ve % 15,2'sinin Elden olduğu tespit edilmiştir. Çoğunluğun E-posta dediği görülmektedir.

Tablo 33. Kurumlarda yabancı uyruklulardan/kuruluşlardan bilgi talebi alınması

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumunuz Yabancı uyruklulardan/kuruluşlardan bilgi talebi aldı mı?	Evet	22	44,0
	Hayır	28	56,0

Araştırmaya katılanların % 44,0'ünün kurumlarının yabancı uyruklulardan/kuruluşlardan bilgi talebi aldığı ancak % 56,0'sının yabancı uyruklulardan/kuruluşlardan bilgi talebi almadığı tespit edilmiştir.

Tablo 34. Kurumun resmi internet sitesinde vatandaşların talebi olmadan resmi bilgileri ve belgelerin yayınlanması

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumun resmi internet sitesinde vatandaşın talebi olmadan resmi bilgileri ve belgeleri yayınlıyor musunuz?	Evet	41	82,0
	Hayır	7	14,0
	Bazen	2	4,0

Araştırmaya katılanların % 82,0'sinin kurumun resmi internet sitesinde vatandaşın talebi olmadan resmi bilgileri ve belgeleri yayınladıklarını ancak % 14,0'ünün vatandaşın talebi olmadan resmi bilgileri ve belgeleri yayınlamadıklarını tespit edilmiştir. Diğer yandan %4,0'ünün kısmen dediği tespit edilmiştir.

Tablo 35. Kurumların resmi internet sitesinde vatandaşların talebi olmadan yayınlanan resmi bilgilerin türleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumun resmi internet sitesinde vatandaşların talebi olmadan ne tür resmi bilgiler yayınlanmaktadır?	Onay Kararı	21	4,7
	Varlık beyan etme yükümlülüğü bulunan görevlilerin eğitim, nitelik ve maaşlarına ilişkin veriler.	29	6,5
	Yıllık raporlar	37	8,3
	Talep formları	43	9,7
	Şikayet formatı	38	8,6
	İlgili bilgi ve şikayet talebinde bulunmak için izlenecek adımlar	37	8,3
	Koordinatör bilgileri	44	9,9
	Denetim raporları	28	6,3
	Bir sonraki mali yıl ve önceki yıllar için bütçe ve harcama planına ilişkin veriler.	38	8,6
	Makbuz	8	1,8
	İstek ve yanıtların kaydı	46	10,4
	Sıkça istenen bilgi ve belgeler.	33	7,4
	Diğer faydalı bilgiler.	41	9,2
	Paylaşılmıyor	1	0,2

Araştırmaya katılanların % 10,4'ünün istek ve yanıtların kaydı, % 9,9'unun koordinatör bilgileri, % 9,7'sinin talep formlar, % 9,2'inin diğer faydalı bilgiler, % 8,6'sının şikayet formatı ve bir sonraki mali yıl ve önceki yıllar için bütçe ve harcama planına ilişkin veriler olduğu görülmektedir. Diğer yandan % 0,2'sinin paylaşılmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Paylaşılan bilgi türleri aslında şeffaflık programında olması gereken bilgi türleridir.

Tablo 36. Şeffaflık ve bilgi edinme hakkı programı kurumun resmi internet sitesinde yayınlanma durumu

Değişkenler	Gruplar	n	%
Şeffaflık ve bilgi edinme hakkı programı kurumun resmi internet sitesinde yayınlanmış mı?	Evet	48	96,0
	Hayır	2	4,0

Araştırmaya katılanların % 96,0'sının Şeffaflık ve bilgi edinme hakkı programı kurumun resmi internet sitesinde yayımlandığı ancak % 4,0'ünün programı kurumun resmi internet sitesinde yayınlanmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 37. Kurumların web sitesinde resmi bilgilerin yayınlanması ile ilgilenen kişilerin sayısı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumun web sitesinde resmi bilgilerin yayınlanması ile kaç kişi ilgileniyor?	1-2	41	82,0
	Daha fazla	8	16,0
	4	1	2,0

Araştırmaya katılanların % 82,0'sinin 1-2 kişi, % 16,0'sının daha fazla ve % 2,0'sinin dört kişi dediği tespit edilmiştir. Çoğu kurumda resmi internet sitelerinde bilgi yayınlamakla

yükümlü 1-2 kişi vardır. Genellikle koordinatörlerden ve/veya BT teknisyenlerinden oluşurlar.

Tablo 38. Bilgi talep ve şikayet kayıtlarını kurumların resmi adreslerinde yayınlanma durumu

Değişkenler	Gruplar	n	%
Bilgi talep ve şikayet kayıtlarını kurumların resmi adreslerinde yayınlanmış mı?	Evet	38	76,0
	Hayır	7	14,0
	Kayıt defteri (çevrimiçi) bulunmamaktadır	5	10,0

Araştırmaya katılanların % 76,0'sının bilgi talep ve şikayet kayıtlarını kurumların resmi adreslerinde yayınladıklarını ancak % 14,0'ünün bilgi talep ve şikayet kayıtlarını kurumların resmi adreslerinde yayınlamadıklarını tespit edilmiştir. Diğer yandan % 10,0'unun kısmen dediği tespit edilmiştir.

Tablo 39. Kurumların resmi belgeleri dijitalleştirme durumu

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumun resmi belgeleri dijitalleştirilmektedir mi?	Evet	21	42,0
	Hayır	9	18,0
	Bazen	20	40,0

Araştırmaya katılanların % 42,0'sinin Kurumun resmi belgeleri dijitalleştirdiği ancak % 18,0'inin dijitalleştirmedeği tespit edilmiştir. Diğer yandan % 40,0'ının kısmen dediği tespit edilmiştir. Dijitalleşme, koordinatörlerin belgelere daha kolay ulaşmasını ve belgenin vatandaşlara daha hızlı ulaşmasını sağladığı için bilgi edinme hakkı açısından da çok önemli. Ayrıca dijitalleşme, yönetimde ve diğer birçok nedenden dolayı çok önemlidir.

Tablo 40. Vatandaşlar tarafından yapılan taleplerin analizi

Değişkenler	Gruplar	n	%
Vatandaşların ne tür bilgiler istediğini veya talep edilen hangi bilgilerin çoğunlukla reddedildiğini daha iyi anlamak için vatandaşların taleplerini analiz ediyor musunuz?	Evet	46	92,0
	Bazen	4	8,0

Araştırmaya katılanların % 92,0'sinin vatandaşların ne tür bilgiler istediğini veya talep edilen hangi bilgilerin çoğunlukla reddedildiğini daha iyi anlamak için vatandaşların taleplerini analiz edildiğini ancak % 8,0'inin bazen edildiği tespit edilmiştir. Taleplerin analiz edilmesi, talepler olmaksızın bilgilerin yayınlanması ile ilgilidir. Taleplerin analiz edildiği durumlarda, koordinatörler başka taleplere gerek kalmadan en çok talep edilen doküman türlerini yayınlatabilirler.

Tablo 41. Koordinatörlerin Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı uygulamasında iyileştirme hakkında verdikleri öneriler

Değişkenler	Gruplar	n	%
Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı uygulamasında iyileştirme olarak ne önerirsiniz?	Eğitim	36	30,0
	Daha fazla personel	18	15,0
	BEH Komiseri ile daha yakın bir iletişim ve işbirliği	19	15,8
	Bilgi talepleri ve şikayet yönetimi için daha geliştirilmiş bir sistem	20	16,7
	Hiç bir şey	2	1,7
	Kanunda düzenlemeler	19	15,8
	Ek ücret ödemesi	6	5,0

Araştırmaya katılanların % 30,0'unun eğitim, % 15,0'inin daha fazla personel, % 15,8'inin BEH komiseri ile daha yakın bir iletişim ve işbirliği, % 16,7'sinin bilgi talepleri ve şikayet yönetimi için daha geliştirilmiş bir sistem, % 1,7'sinin hiç bir şey, % 15,8'inin kanunda düzenlemeler ve % 5,0'inin ek ücret ödemesi dediği görülmektedir.

Tablo 42. Kurumlarda bilgi edinme hakkının doğru uygulanması konusunda ne tür iyileştirici tedbirler aldıkları

Değişkenler	Gruplar	n	%
Kurumunuz bilgi edinme hakkının doğru uygulanması konusunda ne tür iyileştirici tedbirler almaktadır?	Resmi bilgilerin talep edilmeden yayınlanması	6	12,0
	119 sayılı kanunun görevlerinin yerine getirilmesi	20	40,0
	Bilgi ve belgelerin düzenli olarak güncellenmesi	5	10,0
	Departmanlar arası işbirliği ve halkla iletişim	6	12,0
	One-Stop-Shop Uygulaması	1	2,0
	Komiser ile düzenli işbirliği ve istişare	2	4,0
	Bilgi edinme hakkı eğitimi	5	10,0

Araştırmaya katılanların % 40,0'ının 119 sayılı kanunun görevlerinin yerine getirilmesi, % 12,0'sinin resmi bilgilerin talep edilmeden yayınlanması ve departmanlar arası işbirliği ve halkla iletişim, % 10,0'unun bilgi ve belgelerin düzenli olarak güncellenmesi ve bilgi edinme hakkı eğitimi, % 4,0'ünün Komiser ile düzenli işbirliği ve istişare ve % 2,0'sinin One-Stop-Shop Uygulaması dediği görülmektedir. One-Stop-Shop (Tek Noktadan Mağaza) uygulaması, bir kurumun bir çok faaliyetlerini tek bir noktada toplayan bir kamu yönetimi uygulamasıdır. Ayrıca kurumların belirli bir hizmetten yararlanmak için vatandaşların veya

işletmelerin başvurabilecekleri bir ofistir. Bu tür uygulama ülkede oldukça yenidir ve sadece bazı belediye veya yurtdışı elçiliklerde uygulanmaktadır.

Tablo 43. Kurumdaki Görevi (Yönetici-Memur-Yürütücü/Koordinatör) ile Çalışma Süresi Arasındaki İlişki Durumunun İncelenmesi (Ki-kare analizi)

Değişkenler	Gruplar	Yönetici	Memur	Yürütücü/ Koordinatör	
Çalışma Süresi	1-2	5 %26,3	5 26,3	9 %47,4	19 ,551
	3-4	2 %20,0	5 50,0	3 %30,0	10
	5-6	0 %0,0	5 45,5	6 %54,5	11
	7	2 %20,0	3 30,0	5 %50,0	10

Kurumdaki Görevlerinin (Yönetici-Memur-Yürütücü/Koordinatör) çalışma süresine göre ilişkisinin incelenmesinde; 5-6 yıllık yürütücü/koordinatörlerin çoğunlukta olduğu en az ise yine 5-6 yıllık çalışma süresi olan yönetici bulunmadığı görülmektedir. diğer yandan yürütücü/koordinatörlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kurumdaki görevleri ile (Yönetici-Memur-Yürütücü/Koordinatör) ile çalışma süresi değişkeni arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 44. Kurumdaki Görevi (Yönetici-Memur-Yürütücü/Koordinatör) ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki durumunun İncelenmesi (Ki-kare analizi)

Değişkenler	Gruplar	Yönetici	Memur	Yürütücü/ Koordinatör	
Kurumun resmî belgeleri dijitalleştirilmektedir mi?	Evet	3 %14,3	5 %23,8	13 %61,9	21 ,253
	Hayır	3 %33,3	4 %44,4	2 %22,2	9
	Bazen	3 %15,0	9 %45,0	8 %40,0	20

Tablo 45. BEH Genel Algısına Ait Betimsel İstatistikler

	n	Minimum	Maximum	Ort.	SS	Açıklama
Beceri	50	2,00	5,00	4,2200	,84007	Çok Fazla
İletişim	50	1,00	5,00	4,5200	,78870	Çok Fazla
Kriz	50	1,00	5,00	4,3400	,89466	Çok Fazla
Tarihsel	50	1,00	5,00	3,6800	,95704	Fazla
Mevzuat	50	1,00	5,00	3,1000	1,12938	Arasında
BEH	50	1,00	5,00	4,0600	,97750	Fazla
Paylaşma	50	2,00	5,00	4,3200	,86756	Çok Fazla
Anlama	50	1,00	5,00	4,1400	1,12504	Fazla
Maliyet	50	1,00	5,00	4,2800	,96975	Çok Fazla
Ceza	50	1,00	5,00	4,5200	,86284	Çok Fazla
Güncelleme	50	1,00	5,00	3,6000	1,24540	Fazla
Gizli Bilgi	50	1,00	5,00	4,4600	,93044	Çok Fazla
Talep	50	1,00	5,00	4,2800	1,10730	Çok Fazla
İş birliği	50	1,00	5,00	4,5000	,90914	Çok Fazla
Raporlama	50	1,00	5,00	3,5000	1,12938	Fazla
Rol	50	1,00	5,00	2,7400	1,53610	Arasında
Profil	50	1,00	5,00	3,3200	1,30055	Arasında
Motivasyon	50	1,00	5,00	2,6600	1,47924	Arasında
Değer	50	1,00	2,00	1,0400	,19795	Hiç

Analiz sonuçlarına göre en yüksek değer iletişim ve ceza boyutunda çıkmıştır (4,22). Bunu işbirliği (4,50 ve gizli bilgi (4,46) takip etmiştir. En düşük ise değer(1,04) ve motivasyon (2,66) çıkmıştır.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu araştırmanın verileri Arnavutluk ve yabancı mevzuattan bilgi edinme hakkı, çeşitli kurumların raporlarından ve bilgi edinme hakkı koordinatörlerine hitaben yapılan anketten toplanmıştır. Bu verilerin analizi sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Arnavutluk tarihi boyunca çeşitli gelişmeler yaşamıştır. Tarihinde, devleti hükümetlerin farklı sistemleri olmasına rağmen, mevzuatında insan haklarına ilişkin kanunlarda maddeler yer almıştır. Yazılı mevzuatta insan haklarının düzenlenmesi her zaman detaylandırılmış ve farklı noktalarda verilmiştir.

İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması, AB gibi yerel, bölgesel ya da dünya örgütlerinin bir parçası olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartların temellerinden biri olarak hizmet etmekte ve yerelden küresele uzanan sürecin önemini artırmaktadır. Arnavutluk, AB mevzuatından ilhamı, Cumhuriyet Anayasasının oluşturulmasıyla başlatmıştır. Arnavutluk Temmuz 2022 itibaren aday ülke olmuştur ve bu süreçte yerel yasaları AB mevzuatında yasalarına uyarlamaya odaklanmıştır. Uzun zaman önce oluşturulan yasalar yeniden yapılanma aşamasına girmiş gibi görünmektedir. Ülkede ve dünyada olan ekonomik, politik, kültürel, teknolojik ve toplumsal gibi gelişmelerin yaşanması yasa ve politikalar güncelleme ihtiyacı getirmekte. Ancak yasa veya mevzuat değiştirmek ve güncellemek çok maliyetli bir prosedürdür. Bilgi edinme hakkı mevzuatı açısından, 8503 sayılı ilk kanunu Avrupa mevzuatı ile uyumlu görünmesine rağmen, değişen koşulların açısından eksik kalmıştı. Bu nedenle bu yasa yürürlükten çıkarılması uygun görünmüştü. Ancak bu yasadaki eksiklerin büyük bir kısmı yeni ve onun yerine geçen 119/2014 sayılı yasa ile tamamlanmıştır. Bu yasa aynı zamanda uluslararası ve Avrupa düzenlemelerine uygun görünmektedir. Arnavut

yasalarının Avrupa yasalarıyla uyumluluğu, Arnavutluk'un yabancı mevzuattan ve aynı zamanda çeşitli AB kılavuzlarından aldığı ilhamdan etkilenen bir faktördür. Avrupa Birliği genellikle rehberler ve kılavuzlar aracılığıyla kanun hazırlama süreçlerine yakın olmuştur. Arnavutluk'un 2000'li yılların başında başlayan AB'ye katılım süreci de mevzuat uygunluğu etkilemiştir. Arnavutluk mevzuatı ile AB'nin ortak noktaları şunlardır:

- bilgi talep etme hakkı ve onun için benzer prosedürler,
- bilgi sağlama önemi
- bilgi edinme hakkının sınırlanma durumları
- hassas veya gizli bilgilerin korunması önemlidir
- her iki mevzuatta da şeffaflık ve hesap verebilirliğin önemi vurgulanmaktadır
- bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunması ile ilgili bir yürütücü kurumunun olması

Uluslararası düzenlemeler genellikle bilgi hakkını ifade özgürlüğünün bir parçası veya ürünü olarak ilişkilendirir. Bazı düzenlemelerde, bilgi edinme hakkı ifade özgürlüğünden biraz daha ayrı verilmiş durumundadır. Arnavutluk, bilgi edinme hakkına özel mevzuatla düzenleyerek ifade özgürlüğünden biraz daha ayrı tutmuştur. Ancak bu ayrım, bu iki hakların ayrı haklar olduğu anlamına gelmez. Sebebi ise bu iki hak ya da özgürlük birbiriyle yakın ilişkili, birbirini tamamlıyorlar ve her ikisinin merkezinde insan bulunuyor. Vatandaşlar kendilerini ifade edebilmek için öncelikle bilgiye ihtiyacı vardır. İfade özgürlüğü temel bir insan hakkı olmakla birlikte çoğu zaman hayatın farklı yönlerinde başkalarına zarar verebilecek düşüncelerin sansürlenmemesi nedeniyle biraz olumsuz olarak görülebilmektedir. Ama aslında bu hak, özellikle ülkelerindeki yaşam açısından insanlara düşündüklerini ifade etme, sesini duyurma özgürlüğü vermektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Engelli Bireylerin Kamuya Açık Bilgi Edinme ve Danışma Hakkı ve UNESCO düzenlemeleri, Arnavutluk'ta da onaylanan uluslararası mevzuat/yönetmeliklerdir. Arnavutluk, insan haklarının yanı sıra bilgi edinme hakkını da yabancı düzenlemelerin büyük bir kısmını ilham almış ve uyarlamıştır.

Mesele sadece mevzuatın AB ile yakınlaştırılması değil, aynı zamanda yasanın AB modellerine göre uygulanması da sağlanmalıdır. Mevzuatta pek çok yasa iyi biçimlendirilmiş ancak doğru şekilde uygulanamadığından, yalnızca kağıt üzerinde iyi ve etkili kalmaktadır. AB tahminlerine göre Arnavutluk 2050 yılına kadar AB standartlarına doğru şekilde ulaşmakta zorluk çekebilir (Böhmelt ve Freyburg, 2018). Arnavutluk'un AB ile uyumlu bir mevzuat elde etmek için daha yapacak çok işi var, ancak uyumluluk sadece yasaların içeriğinde değil uygulamada da olması gerekmektedir.

119/2014 tarihli bilgi edinme hakkı yasası iyi bir yasa gibi görünse de bazı sorunları bulunmaktadır. Yasanın bilgi hakkını ifade özgürlüğü gibi diğer haklardan ayrı düzenleyen iyi bir tarafı vardır. Kanun, uygun şekilde uygulanmasını etkilemeyi amaçlayan görevler, sınırlar, prosedürler ve cezalar öngörmüştür. Bu yasanın kabulünden bu yana 8 yıl geçti ve bu hak hakkında hala büyük bir farkındalık yok. Durumun 8503 sayılı birinci yasadaki çok daha iyi geliştiği inkar edilemez, ancak henüz iyi bir standarda ulaşmamıştır.

Anket katılımcıların çoğu merkezi hükümet ve yerel hükümet kurumlarda çalışan koordinatörlerdi. Katılımcılar bilgi taleplerinin sayısında artış olduğunu ifade ettiler, ancak yalnızca %6'sı 2020-2021 döneminde 500'ün üzerinde bilgi talebi aldıklarını belirtmişti. Taleplerin %50'den fazlası olumlu cevaplanmış olup, diğer taleplerin reddedilme sebebi ağırlıklı olarak gizli bilgiler ve kişisel verilerdir. Gizli bilgiler, bir talebi reddetmenin en yaygın nedenlerinden biri (duruma göre bahane) olmaya devam etmektedir. Yasanın sınırlamaları hem koordinatörler hem de vatandaşlar için açık olmalıdır. Kısıtlamalar, isteklerin reddedilmesinin en sık nedenleridir ve bu normaldir çünkü her bilgi sağlanmaz. Normal olmayan şey, kısıtlamaların bir talebi reddetmek için bahane olarak kullanılmasıdır. Genel olarak talepler komisyon toplanmadan reddedilmektedir.

Çoğu koordinatörün bilgi edinme hakkı için koordinatör görevinde kısa bir süresi vardır. Anket sonuçlarında görüldüğü gibi yaklaşık %40'ının koordinatör olarak sadece 1-2 yıllık görev süresi bulunmaktadır. Bu, koordinatörün yönetimdeki sivil çalışanlar/memur arasındaki rolünün seçimi ile ilgilidir. Koordinatör rolü ek maaş ödemesi olmayan ek bir

görev olduğu için memurlar tarafından tercih edilmemektedir. Koordinatörler aynı anda iki görevi yönetmekte güçlük çekerler ve gerçekleştirdikleri görev için maddi ve manevi olarak desteklendiklerini hissetmemekte. Koordinatörlerin bir kısmı, memur olarak birincil role daha fazla odaklanmak için bu rolden vazgeçer. Koordinatör rolüne sahip olma isteksizliğini açıkça ortaya koyan bir diğer faktör de bu rolü atanma olarak üstlenmeleridir. Katılan tüm koordinatörlerden sadece 3'ü koordinatör olmak için başvuruda bulunurken geri kalanı bu göreve atıldı. Koordinatörlerin % 96'sı, bilgi edinme hakkı yasasının ihlali durumunda parasal cezanın farkındadır. Fakat bu cezanın adil olup olmaması konusunda çoğu kararsız kalmıştır. Koordinatörler, bilgi talepleriyle ilgilenme ile yükümlüdürler, ancak kurum başkanının onayı olmadan talep eden kişilere belge sağlamak pek mümkün değildir. Koordinatör, yöneticinin izni olmadan istenilen belgeyi düzenleyemediğinden, bu bilgilerin reddedilmesi durumuna yol açmaktadır. Belgeye erişemeyen bir vatandaşın şikayet etmesi halinde, reddetme nedeniyle koordinatörler para cezasına çarptırılmaktadırlar. Bu nedenle, bu prosedürde bir değişiklik yapılması gerekmektedir. Bilgi vermeyi reddetmesi durumunda, koordinatöre değil kurum başkanı için para cezası verilmesi yerinde olacaktır. Bu sayede hem taleplerin reddedilme sayısı azaltılabilir hem de yöneticilerin vatandaşlar için bilgiye erişimi sağlama farkındalığı artırılabilir. Arnavutluk'taki bilgi edinme hakkıyla ilgili yasa veya yönetmeliklerde koordinatör rolüne ilişkin kriterlerde açıkça eksiklikler var. Kanun, koordinatörü sadece kurumda memurlardan birisi olabilecek şekilde tanımlamıştır, ancak başka kriter verilmemiştir. Koordinatörler ayrıca yasayı anlamakta zorluk çektiklerini de belirtmiştir. Yasayı doğru ve kolayca anlamama, bilgi taleplerini değerlendirme durumları da etkilemektedir. Her kurumda sadece bir koordinatör bulunmaktadır ve diğer kurum çalışanları koordinatörün rolü, yetkileri ve yaptırım durumları hakkında çok fazla bilgi sahibi olmayabilir. Bu nedenle koordinatörlerin yanıtlara göre görevlerini yerine getirirken diğer çalışanlarla koordinasyonu zor buluyorlar. Koordinatörlerin yaklaşık %70'i çalıştıkları bilgi edinme hakkını kurumlarda ilk kez duyduklarını söylediler. Bu, ülkede bu hakkın farkındalığı hakkında soru işaretleri uyandırmaktadır. Bu durum, koordinatörlerin bu hak hakkında fazla bilgiye sahip olmadan göreve başladıkları anlamına gelir.

Çalışmada elde edilen bulgulara dayanan bir diğer önemli sonuç ise koordinatörlere yönelik eğitim eksikliğidir. Koordinatörler, görevin uygulanmasına ilişkin yeterli eğitim almadıklarını, bu nedenle daha fazla eğitim olanağına sahip olmak isteklerini açıkça dile getirmişlerdir. Koordinatörlerin çoğu kendi imkanlarıyla özel eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Devlet veya komiser tarafından sık sık eğitim verilmemesi, koordinatörleri ayrı ve özel eğitim almaya zorunda bıraktıkları görünmektedir. Koordinatörlerin aldıkları eğitimleri temel olarak iki kategoriye odaklanmış: bilgi taleplerinin yönetimi ve komiserin rolü. Alınan eğitimler saatlik şeklinde ve daha çok yüzyüze ve çevrimiçi yapılmıştır.

Bilgi taleplerinde bulunmak için en çok tercih edilen yöntem e-posta yoludur. En düşüğü ise elden teslim yoludur. Posta ile yapılan talepler bir şekilde protokol açısından daha etkilidir. Her belge, fatura ve protokol mektubu kaydedilir ve belgelenir. Talebin reddedilmesi ve şikayet aşamasında gidilmesi durumunda bu belgeler delil niteliğinde olup açıklama için ek bilgi niteliğindedir. Yabancı vatandaşlardan gelen taleplere gelince, ortalama seviyede oldukları görünmektedir. Kanun ve iş kanunu ihlalleri genelde cezalandırıldığından, para cezasının BEH için gerekli görünmektedir. Ayrıca ceza, koordinatörlerin taleplerin reddedilmesinden uzaklaşmalarını bir şekilde etkiler. Ancak yasa para cezasını da öngörmesine rağmen, çoğu zaman bu ceza tedbirinin Komiser tarafından nadiren alındığı görünmektedir.

Arnavutluk kurumları, bilgi edinme hakkını iyileştirme tedbirleri olarak aşağıdaki tedbirleri almıştır:

- Her bilgi talebi önceliğe sahiptir ve tüm sektörler tarafından yasalara uygun olarak zamanında ele alınması
- Gerekli bilgilerin talep gerektirmeden yayınlanması
- Bilgilerin organizasyonu ve dağıtımı
- Vatandaşa karşı şeffaf olması
- Kurumlarda birimler arası koordinasyon sağlanması

- Vatandaşların ve/veya işletmelerin belirli bir hizmetten yararlanmak için başvurabilecekleri her ofisi temsil eden ortak bir “One-Stop-Shop” (OSS) sisteminin oluşturulması
- Yanıtlar duruma göre analiz edilmesi
- Bilgi edinme hakkı ile kısıtlamalar arasındaki hassas konuların ele alınması
- “Kişisel verilerin korunmasına ilişkin” yasanın hükümlerini ihlal etmeden “Bilgi Edinme Hakkına Dair” yasanın en doğru şekilde uygulanması

Genel olarak, Arnavutluk’taki bilgi edinme hakkının durumu, özellikle yasal açıdan iyileştirmeye ve koordinatörler açısından düzeltmelere ihtiyaç duyulan ortalama bir düzeyde görünmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Bu tez kapsamında yapılan araştırmalar sonunda Arnavutluk’ta bilgi edinme hakkının uygulanmasının iyileştirilmesine ilişkin öneriler aşağıda sunulmaktadır.

1. Arnavutlukta Bilgi Edinme Hakkı Yasası, içerik bakımından görünüşte niteliksel bir yasadır, ancak uygulamada çalışmada ayrıntıları yer alan sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Yasanın günümüzdeki ve AB’deki gelişmelere ayak uydurabilmesi için gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.
2. Bilgi edinme hakkından sorumlu Komiserin yasadaki rolü ve yetkilerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Şikayet ve yaptırım durumlara ilişkin karar alma konusunda komiserin rolünün daha da güçlendirilmesi önemli görülmektedir. Böylece, bilgi sağlama yükümlülüğü daha net tanımlanacağı için şikayetlerde hak ihlallerini azalma sağlanabilecektir.
3. 119/2014 tarihli kanununun 18. maddesinin gözden geçirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu maddede bilgi edinme hakkı ihlal hallerinde koordinatörlerin cezalandırılmasını gerektirmektedir. Koordinatörlerin yanıtlarından elde edilen sonuçlara dayanarak, koordinatörlere para cezası uygulanması konusunda bir değişiklik yapılması önemlidir. Ceza yaptırımını ayrıca kurumların yöneticilerine de

uygulanabilmesi önerilmektedir. Bu durumda, yöneticilerin çalıştıkları kurum tarafından üretilen bilgileri vermeyi reddettiklerinde sorumlu tutulacağından, reddedilen talep vakalarının sayısını azaltabilir.

4. Koordinatörler aynı anda iki farklı rolü yerine getirmekte zorluklarla karşılaşılır. Koordinatör rolünün yasada tek bir pozisyon olarak tanımlanması önerilmektedir. Böylece koordinatörler sadece koordinatör unvanı taşır ve sadece koordinatör görevlerine sahip olabilir. Böylece onlara bu role daha fazla odaklanma fırsatı verir. Bir başka öneri de kurumlardaki koordinatör sayısını artırmak olabilir.
5. Arnavutluk'ta farklı kesimlerin ve dezavantajlı grupların koşulları göz önüne alınarak bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin koşullar yeniden düzenlenmelidir. Arnavutluk'ta farklı yaş gruplardaki vatandaşlara, ülkede yaşayan yabancı vatandaşlar ve uzak konumlarda olan kurumların çalışanları için bilgi edinme hakkı ile ilgili duyarlılaştırıcı faaliyetler yürütülmelidir.
6. BEH Koordinatörlerine yönelik bilgi edinme süreçleri, yasal koşulları ve uygulamaları içeren eğitim programları yapılandırılmalıdır. Koordinatörler ankete verdikleri yanıtlarda eğitime duydukları ihtiyacı kendileri de vurgulamıştır. Koordinatörlerin eğitimi, bilgi taleplerinin yönetiminde çok olumlu sonuçlara yol açabilecektir. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasına ilişkin koordinatörlere eğitimlerin verilmesi ve çeşitli sertifikasyonlardan geçirilmeleri performanslarını artıracak süreçlerin daha doğru yönetilmesine olanak sağlayacaktır. Koordinatörlerin kendilerinin ifade ettiği gibi maddi koşullarının ve sosyal statülerinin iyileştirilmesine gereksinim vardır.
7. Yasadaki koordinatör rolü kısmında değişiklik yapılması gerekebilir. Koordinatör pozisyonu için belli bir takım kriterler olması çok daha verimli olabilir. Yasal bir düzenleme yardımıyla kimin koordinatör olabileceğine, hangi rol ve öneme sahip olduğuna ve kurumda başka hangi pozisyona sahip olabileceğine ilişkin kriterlerin belirlenmesi ihtiyaç olarak görülebilir. Öneri olarak, kurumların yöneticilerin koordinatör olması daha doğru bir çözüm olabilir. Bunun nedeni kurum yöneticilerinin daha fazla yetkiye sahip olması, doküman ve erişim imkânlarının daha kolay olması ve kurumlar arası iletişimin daha yaygın olmasıdır. Ayrıca verilecek

belgeler için onların imzası gerektiği için, bu şekilde bilgi edinme süreci daha kısaltılmış olabilir.

8. Yasaya göre kurumlar resmi web sitesinin dijital bir kopyasını oluşturur ve bulunan bütün belge ve bilgileri arşivler. Arnavutlukta özellikle kamu verilerinin etkin yönetimi, korunması ve kontrollü erişimini sağlamak için kamusal içeriğin tümünü içeren öncelikli kaynaklara dönük karanlık arşiv (dark archive) oluşturması önerilmektedir. Karanlık arşivler çalışır durumda olmalı ve eski olabilecek belgelerin dijital sürümleriyle birlikte korunmalıdır. Karanlık arşivleme, birçok insan için yeni ve bilinmeyen bir kavramdır ve bu konuda yeterince detaylı bilimsel araştırma sayısı sınırlıdır. Ancak karanlık arşivleme uygulanmasını tartışılması önemlidir. Karanlık arşivler, bilgi depolayan ve kullanıcılara erişim sağlamayan arşivlerdir ve genel olarak bu arşivler, hükümetlerin, kurumların ve kültürel mirasın bilgi ve verilerini depolamak için kullanılır. Bu arşivlerin temel amacı ve kullanımı, afet durumunda çok önemli veri ve bilgilerin bu arşivlerde saklanmasıdır. Bu arşivler, kaotik sonuçlara yol açabilecek doğal ve teknolojik felaketlere karşı önlemleri de içerir. Doğal afetler yangın, sel ve deprem olurken, teknolojik olanlar bilgisayar kesintileri ve siber saldırılardır. Genellikle, bu arşivlerdeki bilgiler, kullanıcılara açık erişim sunan ancak koruma işlevi gördükleri için kullanıcılar tarafından erişilemeyen verilerden çok farklı değildir. Bu nedenle, daha çok kullanılan bir arşivin yedeği gibi çalışır, ancak her zaman aynı verileri içermez. Öte yandan “Karanlık” adından hareketle, kamu yönetiminin devlet verilerinin karanlık arşivlerde saklamaya yöneldiği ve başkaları tarafından yayınlanmadığını veya erişilemediğini, vatandaşlara veya medyaya erişim hakkı olabilecek belgelere erişim vermemek için bir bahane olarak bu arşivlerin kullanılabilirdiği bilinmektedir. Öte yandan bu arşivlerin asıl işlevi koruma ve yedeklemedir. Doğal veya tesadüfi felaketlerden bahsederken biri tarih öncesine ait diğeri de yakın tarihe ait olan iki olay örnek olarak gösterilebilir. Tarih öncesi örnek olarak İskenderiye Kütüphanesi verilebilir. Bütün bir tarihin bilgi ve yayınlarını elinde tutan, o zamanların sanatı, kültürü, yaşamı ve bilimi hakkında bilgilerle dolu olan kütüphane büyük bir ateşle yok edilmiştir. Kütüphanenin kalan parçaları da zamanla yok edilmiştir. Yakın tarihin örneği ise

2017 yılında Arnavutluk Milli Kütüphanesinde üçüncü katında yaşanan yangındır. Kütüphanenin üçüncü katında yaşanan yangın, kayıtsız veya farklı formatlarda korunan çeşitli yayınların yok olmasına neden olmuştur. Dönemin Milli Kütüphane Müdürü tarafından 1990 dönemi yayınlarının yakıldığına dair çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Yapılan diğer açıklamalarda ise 1960 dönemi yayınlarının yakıldığı belirtilmiştir. Böylece bu felaketten kaynaklanan kaybın ne kadar büyük olduğu belirsizliğini gösterecek tam ve resmi bilgi verilmemiştir.

9. Elde edilen sonuçlar çerçevesinde bir diğer önem öneri Arnavutluk'ta kamusal bilgi taleplerinin karşılanmasına dönük bir sisteminin oluşturulmasıdır. Arnavutluk şu anda bilgi edinme hakkı için pyetshtetin adlı bir sisteme sahiptir. Ancak çok işlevsel ve gelişmiş bir sistem değildir. Hayata geçirilecek bir sistem aşağıda sıralanmış maddeleri içerisinde barındırırsa daha işlevsel ve kullanışlı olabilir;

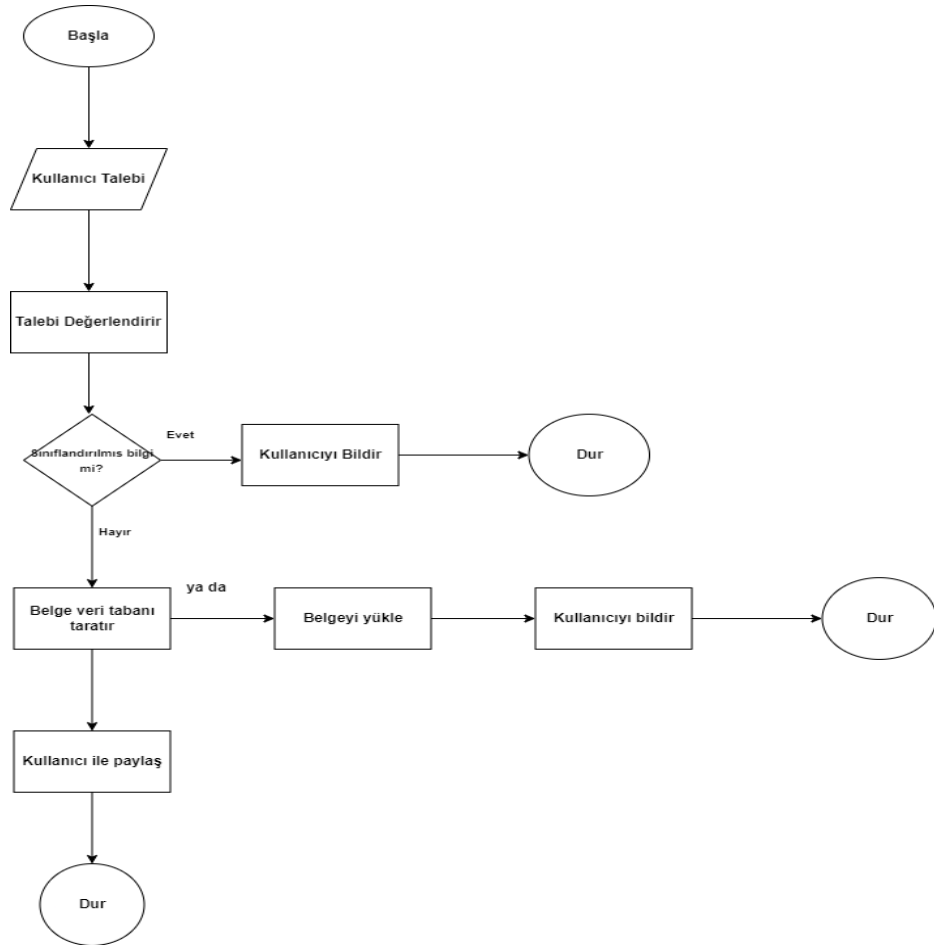
- İstekler yapılabilme/alınabilme
- Daha önce yayınlanmış istek ve bilgilere erişim sağlama
- Koordinatörler ile iletişime geçmeyi sağlama
- Koordinatörler ve Komiser arasındaki işbirliğini sağlama
- Farklı arama motoru modlarına göre arama çubuğu işlevi görme
- Gerekli olması durumunda ödeme seçeneği sunma
- Ayrıca istenen belgeyi doğrudan yükleme imkanı sunma

Mevcut sistemin kullanımı basittir ancak içerik ve işlevsel konusunda eksiktir. Öneri yine basit bir sistem olmasıdır, ancak hem vatandaşlar hem de koordinatörler için süreçleri kolaylaştırmak için yukarıda sıralanan niteliklerde bir sistemin geliştirilmesi önemli görülmektedir. Önerilen sistemin aşağıdaki 4 ana özelliği içermesi önerilmektedir:

- a) Canlı yardım-Mesai saatler içerisinde vatandaş-koordinatör arasında daha kolay iletişim kurabilmesi için
- b) Arşiv-Kamuya açık bilgileri ve daha önce talep edilen bilgileri ulaşabilmek için bir arşiv olması. Böyle bir özellik, hem vatandaşlar hem de koordinatörler için zaman kazandırarak, aynı bilgiler için ayrı talep yapmak ihtiyacını azaltacaktır.
- c) Bilgi talep oluşturma özelliği

d) Talep takip etme özelliği

10. Arnavutluk'ta Geliştirilecek Kamusal Bilgi Sistemin vatandaşlar ve koordinatörler için tüm süreçlerin e-imza ile uzaktan yürütülmesine olanak sağlamalıdır. Sistem kolaylığı, zamanında ve maliyetten tasarruf sağlama işlevi görecektir. Böylece yazdırma, gönderme ve kağıt kullanma maliyetini azaltacaktır. Ayrıca çevrimiçi olmak, süreçleri son derece hızlı, şeffaf ve izlenebilir hale getirebilmektedir.
11. Şekil 14. sistem için öneri iş akış şeması verilmiştir. Bu şemada basit bir bilgi talep etme sürecinin sistem akışı yer almaktadır. Bu modelde daha çok koordinatörlerin talep yönetimi kısmına odaklanılmıştır. Talep edilmeden veya diğer kişilerin talebi üzerine yayınlanmış belgelerin ve bilgilerin arşivlenebileceği bir sisteme sahip olunması gerekmektedir. Yasa, yabancı vatandaşları potansiyel bilgi arayanlar olarak belirlediğinden, sistemin dil seçeneklerine sahip olması gerekmektedir.

Şekil 14. Bilgi edinme hakkı ile ilgili önerilen bilgi talep sistem iş akışı

Şemada sistemde süreç *Başla* komandosunu ile başlayacaktır. Kullanıcı talebi geldikten sonra değerlendirme süreci devam edecek. Koordinatör talebi değerlendirirken, talebin sınıflandırılmış bilgi olup olmadığına karar verecek. Eğer talep edilen bilgi sınıflandırılmış bilgi kategorisine aitse o zaman koordinatör bu talepte bulunan kullanıcıya haber vermesi gerekmektedir ve süreciyi bitirir. Eğer talep edilen bilgi sınıflandırılmış değilse, koordinatör belge veri tabanına tarama aşamasına geçecektir. Eğer belge veri tabanda buluyorsa kullanıcı ile paylaşabilir. Eğer bilgi veri tabanda bulunmuyorsa, koordinatör bu bilgiyi sisteme yükleyip kullanıcıya sağlayıp işlemi bitirir. Bilgi kullanıcıya gönderildiğinde iş akış grafiğindeki işlem sona ermektedir.

Bu çalışmada, Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkından yararlanmaya yönelik koşullar, yaşanan sorunlar ve iyileştirilmesi gereken noktalar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma Arnavutluk ile sınırlı tutulmuştur. Bu konu üzerine bundan sonraki süreçte gerçekleştirilen çalışmalarda Türkiye dahil farklı ülkelerdeki bilgi edinme hakkı uygulamalarının karşılaştırılmasına gidilebilir. Yine çalışmanın sınırlılıkları içerisinde geliştirilemeyen Arnavutluk'ta Türkiye'deki e-Devlet Kapısı Uygulamasına benzer şekilde Kamusal Bilgi Yönetimi Platformunun geliştirilmesi sağlanabilir. Hükümlüler, engelliler, gençler ve yaşlıların bilgi edinme hakkının kullanılmasında yaşadıkları zorluklar gibi bilgi edinme hakkıyla ilgili sorunlardan etkilenen diğer grupların da araştırma konusu olarak önemsenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akademia e Shkencave e Shqipërisë. (2002) Historia e Shqipërisë. <http://akad.gov.al/ash/> adresinden 2021 yılında erişilmiştir.
- Anamali, S., & Prifti, K. (2002). *Historia e popullit shqiptar*. Tirane: Toena.
- Asllani, D. (2016). The Information and Data Protection Commissioner's Effectiveness on Transparency. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, 9(2) 11-27. <https://doi.org/10.1515/nispa-2016-0012>
- Avokati i Popullit. (2012). *Raport Vjetor*. Kasım 2022 tarihinde <https://www.avokatipopullit.gov.al/media/manager/website/reports/RAPORTI%20012.pdf> adresinden erişildi.
- Avrupa Parlamentosu. (2021). *European Committee*. <https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CIVEX/6th-enlargement-day/Albania%20-%20No%20closer%20to%20joining%20the%20EU.pdf> adresinden erişildi.
- Azer, C. (2010). *Bilgi Edinme Hakkı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Baraku, I. (2012). *E drejta per Informim dhe mjetet e realizimit te saj*. Tirane: Universiteti i Tiranës. <http://www.doktoratura.unitir.edu.al/wp-content/uploads/2012/09/Irma-Baraku-Fakulteti-i-Drejtësisë.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Baraku, I. (2013). E Drejta për Informim mbi Çështjet e Mjedisit: Legjislacioni Shqiptar në Vështrim Krahasues me Konventën e Aarhus-it. *Revista Shqiptare për Studime Ligjore*, 5.

- Berksoy, T., & Yıldırım, N. E. (2017). Yolsuzluk Kavramına Genel Bir Bakış: Problemler Ve Çözüm Önerileri. *Journal of Awareness*, 2(1), 1-18.
- Ceka, N. (2012). *Histori e Shqipërisë*. Tirane: Toena.
- Cradock, E., Stalla-Bourdillon, S., & Millard, D. (2017). Nobody puts data in a corner? Why a new approach to categorising personal data is required for the obligation to inform. *Computer law & security review*, 33(2), 142-158.
- Davis, G. B., & Olson, M. (1985). Management Information Systems: Conceptual Foundations, Structure and Development.
- Dembour. (2010). What Are Human Rights? Four Schools of Thought. *Human Rights Quarterly*, 32(1), 1-20.
- Emerson, T. I. (1976). Legal foundations of the right to know. *Washington University Law Quarterly*, 1976(1), 1-24.
- Emini, F. T., & Ayaz, Ç. E. (2018). Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı: Büyükşehir Belediye Web Sayfaları Üzerinden Bir Değerlendirme. *Journal of Awareness*, 3(1), 13-26.
https://dergipark.org.tr/tr/pub/joa/issue/43501/531681#article_cite adresinden erişildi.
- Fejzullahu, A., & Batalli, M. (2019). The role of ethics in public administration. *SEER: Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*, 22(2).
<https://www.jstor.org/stable/27096120> adresinden erişildi.
- Gjykata Kushtetuese (2022). Vendime Perfundimtare. Erişim adresi:
https://www.gjk.gov.al/web/Vendime_perfundimtare_100_1.php

Instat. (2022). *Instat*. <http://www.instat.gov.al/al/temat/treguesit-demografik%C3%AB-dhe-social%C3%AB/popullsia/publikimet/2022/popullsia-e-shqip%C3%ABris%C3%AB-1-janar-2022/> adresinden erişildi

Kalaja, E. (2017). *E drejta per tu informuar*. UAMD, Durres.

Kanushi, A. (2016). *The Ottoman Empire and the Balkans, 1362-1850*. London: Routledge.

Komisioneri per te Drejten e Informimit dhe Mbrojt. (2021). *Raport Monitorimi Transparenca Proaktive e Njësive të Vetëqeverisjes Vendore*.

https://www.idp.al/wp-content/uploads/2022/01/Indeksi_-i-transparences_monitorim_bashkite.pdf adresinden erişildi

Komisioneri per te Drejten e Informimit dhe Mbrojt. (2021). *Raporti vjetor 2021, Tiranë*.

<https://www.idp.al/wp-content/uploads/2016/10/RAPORTI-VJETOR-2021.pdf> adresinden erişilmiştir

Ligji Nr.8503 (1999). “Për të drejtën e informimit për dokumentat zyrtare”

https://qbz.gov.al/share/NuSkNsS1QyqkV_seUoFdWA adresinden erişilmiştir

Ligji 119/2014 Për të Drejtën e Informimit (2014). İngilizce versyonu bu adresten

erişilebilir: <https://www.rti-rating.org/wp-content/uploads/Albania.pdf>

Külcü, Ö. (2018). *Bilgi kurami ve bilgi yönetimi: Kuramsal bilginin olusumu ve toplumsal*.

İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Kushtetuta e Shqipërisë. (1998). *Kushtetuta e Shqipërisë: Neni 23*. <https://qbz.gov.al/>

adresinden erişilmiştir.

Mart, S. (2003). The Right to Receive Information. *Law Library Journal*, 95(2), 175-190.

- Matlija, D., & Dule, I. (2019). E drejta e informimit. *Respublica*, 52.
- Mendel, T., & UNESCO, N. (2008). *Freedom of information: a comparative legal survey* (Cilt 149). Paris: Unesco Paris.
- Methasani, E. Ç. (t.y). *Etika në Administratën Publike*.
https://www.academia.edu/1230853/Etika_ne_Administraten_Publike adresinden erişildi
- Nizzo, C. (2001). *National public administrations and European integration*. Sigma.
- Nordin, J. (2017). The Swedish Freedom Of Print Act Of 1776 Background And Significance. *Journal of International Media and Entertainment Law*, 7(2), 137-146.
- Orend, B. (2002). *Human Rights: Concept and Context*. Broadview Press.
- Özdemirci, F. (2004). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu: Kamu belgelerinin yönetimi ve arşivler D. Atılgan (Yay.Haz.). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün Kuruluşunun 50. Yılına Armağan içinde*, (65-77). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Öztemiz, S., & Yılmaz, B. (2015). Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı'nın Yasal Dayanağı-Bilgi Edinme Hakkı Kanunu: 2004-2014 Yılları Arası Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(4), 687-706.
- Parampreet , K., Yellapu, V., & Stoltzfus, J. (2018). Descriptive Statistics. *International Journal of Academic Medicine*, 4(1), 60.
- Prendi, F. (1985). Mbi formimin e kulturës dhe të etnosit ilir në territorin e Shqipërisë gjatë epokës së bronzit dhe fillimit të asaj të hekurit/A propos de la formation de la

civilisation et de l'ethnie illyriennes sur le territoire de l'Albanie durant l'époque du Bronze. *Iliria*, 15(2), 83-117.

Regalia, J. (2015). The common law right to information. *Richmond Journal of Law and the Public Interest*, 18(2), 89-132.

RTI Rating. (2018). *RTI Rating*. <https://www.rti-rating.org/country-data/> adresinden alındı

The United States Department of Justice Archives (n.d.). *FOIA Guide 2004*. Justice.

[https://www.justice.gov/archives/oip/foia-guide-2004-edition-exemption-](https://www.justice.gov/archives/oip/foia-guide-2004-edition-exemption-9#:~:text=Exemption%20of%20the%20FOIA,substantially%20undefined%20to%20this%20day)

9#:~:text=Exemption%20of%20the%20FOIA,substantially%20undefined%20to%20this%20day

adresinden erişilmiştir.

Tonta, Y., & Çelik, A. (1996). Bilgi Edinme Özgürlüğü. *Türk Kütüphaneciler Derneği*.

Yükseli, B. (2008). *Bilgi Edinme Hakkı Yasasına Göre Kamu kurum ve Kuruluşlarının*

Görevleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.

EK-1

Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Koordinatörlere Yönelik Anketi

BEH Kordinatorleri Anketi

Sayın Katılımcılar,

Bu anket, "Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Uygulamalara Donuk İnceleme ve Sistem Model Önerisi" başlıklı tez çalışmasının bir parçası olarak hazırlanmıştır. Bu anket Arnavutluk kamu kurumlarında bilgi edinme hakkı koordinatörlerine yöneliktir. Bu anketin amacı, koordinatörlerin Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı konusundaki görüş ve tutumlarını öğrenmek ve ilgili kanunun ilerleyişi konusunda kamu kurumlarındaki mevcut durumu vurgulamaktır. Toplanan veriler, bilgi edinme hakkı yasasının mevcut durumunu vurgulamaya yardımcı olmayı ve kanun yaptırımını iyileştirmek için öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Koordinatörlerin anonimliği ve kişisel bilgileri, anket süreci ve tez çalışması boyunca korunacaktır ve bu çalışma dışında kullanılmayacaktır.

Tarafınızdan sağlanan görüş ve bilgiler, konuyla ilgili mevcut durumu yansıtmaya ve sorunları tespit edip bunlara çözüm önerileri getirmeye yardımcı olduğu için bu çalışmaya büyük katkı sağlamaktadır.

Anket ve çalışmadaki kullanımı ile ilgili sorularınız için shalaselma@gmail.com ya da selma.shala@hacettepe.edu.tr e-posta adreslerinden bu çalışmanın araştırmacısı Selma Shala ile iletişime geçebilirsiniz.

Bu anketi tamamlamaya ayırdığınız zaman ve katkınız için teşekkür ederiz.

* Required

I. Bölüm – Demografik Bilgiler

1. Yaşınız: *

Mark only one oval.

18-30

31-40

41-50

51-60

61-65

2. Cinsiyetiniz:

Mark only one oval.

Kadın

Erkek

3. Eğitim Düzeyiniz *

Mark only one oval.

Ortaokul (9 yıllık)

Lise

Yüksekokul/Profesyonel Eğitim

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Other: _____

4. Kurum göreviniz nedir? * (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.) *

Check all that apply.

Yönetici

Memur

Koordinatör

Koordinatör ve başka bir görev daha (lütfen açıklama yapınız):

Teknik Personel

Destek Personel

Other: _____

5. Koordinatör olarak çalışma süreniz: (Koordinatör rolü ilk kez 2014 119 sayılı yasında yer almıştır.) *

Mark only one oval.

1-2

3-4

5-6

7

6. Koordinatör görevini nasıl aldınız?

Mark only one oval.

Başvuru (Kendiniz)

Atanma (Kurumdan)

7. Koordinatörlük statüsünü aldığınızdan beri kaç tane bilgi talebini değerlendirdiniz?
Lütfen en yaklaşık sayıyı seçin.

Mark only one oval.

0-10

20-50

50-100

100+

8. Aşağıdaki konularda cevabınızı en düşük 1 (çok az/çok az sıklıkla) ve en yüksek 5 (çok fazla/çok fazla sıklıkla) üzerinden değerlendiriniz: *

Mark only one oval per row.

	1	2	3	4	5
Bilgi Koordinatörü olarak rolüme ilişkin becerilerime ve bilgilerime güveniyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Halkla iletişim becerilerim iyidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Kriz durumunda (örn. pandemi) bilgi edinme hakkıyla ilgili durumu yönetmeye hazırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilgi edinme hakkı ile ilgili ülkedeki tarihsel gelişim hakkında bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilgi edinme hakkı ile ilgili uluslararası mevzuat hakkında bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
119/2014 sayılı "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" ile ilgili bilginizi ne düzeyde değerlendiriyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
Kanunen ne tür bilgilerin vatandaşlarla paylaşılmasını biliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Vatandaş için mümkün olan en düşük maliyetli hizmeti sağlamak için bilgi için ödeme konuyu nasıl yöneteceğimi biliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Tarafımdan haksız yere bilgi vermeyi reddetmem halinde uygulanacak cezaları ve prosedürleri anlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilgi taleplerinin kaydını sık sık güncellerim.	☐	☐	☐	☐	☐
Gizli bilgiler için durumun yeniden değerlendirilmesi durumunda yapılan kanunla sağlanan toplantılar için kamu ve üst düzey yetkililere kolayca erişebiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

Gelen talepler hakkında meşlektaşlarıma/yöneticilere danışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilgi Edinme Hakkı Komiseri ile işbirliği içindeyim.	☐	☐	☐	☐	☐
6 aylık ve/veya yıllık düzeyde şeffaflık durumu hakkında kurum başkanına raporluyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Kanunun uygulanmasında koordinatör rolüne yeterince yer verdiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Koordinatörlük rolünün benim için doğru profil olmadığını düşünüyorum. ¹⁵	☐	☐	☐	☐	☐
Koordinatör rolü için motive misiniz? Motivasyon dereceniz nedir?	☐	☐	☐	☐	☐
Bir koordinatör olarak maddi ve manevi açıdan yeterince değerli olduğumu hissediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

9. Haksız olarak bilgi vermeyi reddetme durumunda disiplin/para cezalarının farkındayım: *

Mark only one oval.

Evet

Hayır

10. Haksız olarak bilgi vermeyi reddetme durumunda koordinatörlere verilen parasal değer cezasının adil olduğunu düşünüyor musunuz? *

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır
 Kısmen

11. Vatandaşlardan gelen bilgi taleplerini incelemeyi hangi yönde zor buluyorsunuz?

Mark only one oval.

- Yasanın anlaşılması
 Yasada belirtilen sınırlamaları anlamada
 Sınıflandırılmış bilgileri ayırt etmek
 Kurumda belge/bilgi eskikleri
 Diğer çalışanlarla koordinasyon sorunları
 Zorluk çekmiyorum
 Other: _____

12. Bilgi edinme hakkını ve ilgili kanunu ilk olarak nasıl öğrendiniz? *

Mark only one oval.

- Kurumda
 Okulda
 İnternet
 Medya
 Mesleki eğitim
 İş arkadaşı
 Other: _____

13. Bilgi edinme hakkı konusunda eğitim düzeyinizi ne derecede değerlendirirsiniz? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Çok yetersiz	☐	☐	☐	☐	☐	Çok yeterli

14. BEH eğitimi kimden aldınız? *

Mark only one oval.

- Kamu hizmet içi eğitim
- Özel kurum
- Konferans/Seminer/Webinar vb.
- Özel imkanlarla eğitim
- Sivil toplum kuruluşu tarafından yürütülen programa katılım
- İnternet
- Medya
- Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Komiseri
- Almadım

15. Bilgi edinme hakkı yasasının uygulanması ile ilgili olarak aldığınız eğitim hangi yönlerde odaklanmıştır? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.) *

Check all that apply.

- Bilgi istekleri ve yanıtları yönetme
 Ulusal / uluslararası normatif yasal çerçeve
 Şeffaflık ve hesap verebilirlik programları
 Vatandaşların Şikayeti
 Bilgi edinme hakkı ve kişisel verilerin korunmasında komiserin rolü
 Vatandaşın talebi dışında yayınlanan bilgi ve belgeler
 Vaka Analizi

Other: _____

16. Eğitimi hangi şekilde aldınız? *

Mark only one oval.

- Yüz yüze
 Çevrimiçi
 Sınıf
 Toplantı
 Almadım

17. Eğitimin süresi hangi şekildeydi? *

Mark only one oval.

- Saatlik
 Haftalık
 Aylık
 Yıllık
 Almadım

18. Eğitimi tamamladıktan sonra özgüveninizde ve motivasyonunuzda bir artış hissettiniz mi? (Eğitim almış olmanız durumunda)

Mark only one oval.

Evet

Hayır

19. BEH ile ilgili daha fazla eğitime ihtiyacım var. *

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

Çok az Çok fazla

20. Bilgi edinme hakkı ve koordinatör rolü ile ilgili mevcut eğitimlerden haberdar mısınız?

Mark only one oval.

Evet

Hayır

21. Bilgi talebi sağlamak için departmanlarda, birimlerde veya şubelerde kilit kişilerin irtibat listesini oluşturdum. *

Mark only one oval.

Evet

Hayır

II.
Bölüm

Kurum açıdan:
Anketin ikinci bölümünde, çalıştığınız kurumda bilgi edinme hakkının gelişimi ile ilgili sorular yöneltilmektedir. Kurum adının zorunlu olmadığını ve toplanan verilerin çalışmada grup halinde kullanılacağını, bu sayede koordinatör ve kurumun mahremiyetinin korunacağını belirtmek önemlidir.

22. Çalıştığınız kurumun türü nedir? *

Mark only one oval.

- Yerel yönetim
 Merkezi hükümet
 Genel müdürlükler
 Devlet hizmeti olan özel kurumlar

23. Bilgi Edinme Hakkı'nın ülkedeki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? *

Mark only one oval.

- 1 2 3 4 5
 Çok kötü Çok iyi

24. Bilgi Edinme Hakkı'nın çalıştığınız kurumdaki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? *

Mark only one oval.

- 1 2 3 4 5
 Çok kötü Çok iyi

25. 2020-2021 yılları arasında kurumunuz vatandaşlardan yaklaşık kaç bilgi talebi aldı? *

Mark only one oval.

- 0-50
 50-100
 100-200
 300-400
 500+

26. Kurumunuzda önceki yıllara göre bilgi taleplerinde artış/düşüş var mı? *

Mark only one oval.

- Artış
 Düşüş

27. 2020-2021 yılları arasında kurumunuzdan gelen bilgi taleplerinin toplam sayı üzerinden % kaç olumlu yanıtlandı? *

Mark only one oval.

- % 50'nin altında
 % 50'nin üzerinde

28. 2020-2021 yılları arasında kurumunuzdan gelen bilgi taleplerinin toplam sayı üzerinden % kaç olumsuz cevaplandı? *

Mark only one oval.

- % 50'nin altında
 % 50'nin üzerinde

29. Bilgi taleplerini reddetme sebep(ler)i nelerdir (reddedilen talep varsa): *

Check all that apply.

- Sınıflandırılmış bilgi
 Belge/Bilgi bulunamadı
 Özel/Kişisel bilgi
 Patent
 Telif hakları
 Kurumun üst yönetiminden izin/imza sağlanamadı
 Hukuksal engel (soruşturma, inceleme vs.)

Other: _____

30. Reddedilen / kısıtlanmış bir talebin incelenmesi için bir komisyon toplamaya ihtiyaç duyulan talep vakalarınız oldu mu?

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır

31. Bilgi talepleri size hangi yollarla ulaştı? *

Mark only one oval.

- Posta
 E-posta
 Elden

32. Kurumunuz yabancı uyruklulardan/kuruluşlardan bilgi talebi aldı mı?

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır

33. Kurumun resmi internet sitesinde vatandaşın talebi olmadan resmi bilgileri yayınlıyor musunuz? *

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır
 Bazen

34. Kurumun resmi internet sitesinde vatandaşların talebi olmadan ne tür resmi bilgiler yayınlanmaktadır? *

Mark only one oval.

- Onay Kararı
 Varlık beyan etme yükümlülüğü bulunan görevlilerin eğitim, nitelik ve maaşlarına ilişkin veriler.
 Yıllık raporlar
 Talep formları
 Şikayet formatı
 İlgili bilgi ve şikayet talebinde bulunmak için izlenecek adımlar
 Koordinatör bilgileri
 Denetim raporları
 Bir sonraki mali yıl ve önceki yıllar için bütçe ve harcama planına ilişkin veriler.
 Makbuz
 İstek ve yanıtların kaydı
 Sıkça istenen bilgi ve belgeler.
 Diğer faydalı bilgiler.
 Paylaşılmıyor

35. Şeffaflık ve bilgi edinme hakkı programı kurumun resmi internet sitesinde yayınlanmış mı? *

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır

36. Kurumun web sitesinde resmi bilgilerin yayınlanması ile kaç kişi ilgileniyor? *

Mark only one oval.

- 0
 1-2
 3-4
 Daha fazla

37. Bilgi talep ve şikayet kayıtlarını kurumların resmi adreslerinde yayınlanmış mı? *

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır
 Kayıt defteri (çevrimiçi) bulunmamaktadır

38. Şeffaflık programı ve bilgi edinme hakkının yayımlanmamasının nedeni nedir? (yayınlanmış ise sadece Var yazın) *

39. Kurumun resmi belgeleri dijitalleştirilmektedir mi? *

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır
 Bazen

40. Vatandaşların ne tür bilgiler istediğini veya talep edilen hangi bilgilerin çoğunlukla reddedildiğini daha iyi anlamak için vatandaşların taleplerini analiz ediyor musunuz? *

Mark only one oval.

- Evet
 Hayır
 Bazen

41. Kurumunuz bilgi edinme hakkının doğru uygulanması konusunda ne tür iyileştirici tedbirler almaktadır? *

42. Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı uygulamasında iyileştirme olarak ne önerirsiniz? *

Check all that apply.

- Eğitim
 Daha fazla personel
 BEH Komiseri ile daha yakın bir iletişim ve işbirliği
 Bilgi talepleri ve şikayet yönetimi için daha geliştirilmiş bir sistem
 Hiç bir şey
 Kanunda düzenlemeler

Other: _____

43. Arnavutluk'ta bilgi edinme hakkı konusunda daha detaylı ve farklı önerileriniz varsa burada paylaşabilirsiniz.

44. Anket ile ilgili önermek veya söylemek istediğiniz bir şey.

EK-2: ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-35853172-300-00001926750
Konu : Selma SHALA (Etik Komisyon İzni)

20.12.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 17.11.2021 tarihli ve E-12908312-300-00001871856 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Selma SHALA'nın Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ danışmanlığında hazırladığı "Arnavutluk'ta Bilgi Edinme Hakkı Uygulamalara Dönük İnceleme ve Sistem Önerisi" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 14 Aralık 2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 2BE5807E-693F-417E-935A-4F5DA1B413F3

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tni-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Sevdâ TOPAL

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992

Telefon: 03123051008

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK-3: ORJİNALLİK RAPORU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih:10/02/2023</p> <p>Tez Başlığı : ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE ARNAVUTLUK'TA BİLGİ EDİNME HAKKI UYGULAMALARINA DÖNÜK KOŞULLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 146 sayfalık kısmına ilişkin, 10/02/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5 'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☐ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Tarih ve İmza</p> <p>Adı Soyadı: Selma Shala _____</p> <p>Öğrenci No: N18226913 _____</p> <p>Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi _____</p> <p>Program: Bilgi ve Belge Yönetimi _____</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p>UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;">Prof. Dr. Özgür Külcü _____ (Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>

EK 4 - ANKETËN UYGULANDIĞI KURUM LİSTESİ

Agjencia E Auditit Të Programeve Të Asistences Së Akredituar Nga Be

Agjencia E Blerjeve Të Përqendruara

Agjencia E Menaxhimit Të Burimeve Ujore

Agjencia E Ofrimit Të Shërbimeve Publike Të Integruara - Adisa

Agjencia E Prokurimit Publik

Agjencia E Trajtimit Të Koncesioneve (Atrako)

Agjencia E Trajtimit Te Kredive-Agjencia E Trajtimit Të Pronës

Agjencia E Zhvillimit Të Territorit

Agjencia Kombëtare Berthamore

Agjencia Kombëtare E Arsimit, Formimit Profesional Dhe Kualifikimeve

Agjencia Kombëtare E Barnave Dhe Pajisjeve Mjekësore

Agjencia Kombëtare E Bregdetit

Agjencia Kombëtare E Planifikimit Të Territorit Akpt

Agjencia Kombëtare E Punësimit Dhe Aftësive

Agjencia Kombetare E Shoqërisë Së Informacionit

Agjencia Kombëtare E Turizmit

Agjencia Kombëtare E Ujësjiellës Kanalizimeve Dhe Infrastruktures Se Mbetjeve

Agjencia Kombetare E Zonave Te Mbrojtura

Agjencia Kombetare Per Rinine

Agjencia Për Dialog Dhe Bashkëqeverisje

Agjencia Per Eficiencën E Energjisë

Agjencia Per Mbështetjen E Shoqërise Civile - Agjencia Për Mbështetjen E Vetëqeverisjes
Vendore

Agjencia Për Zhvillim Bujqësor Dhe Rural

Agjencia Shqiptare E Zhvillimit Të Investimeve Aıda

Agjencia Shtetërore E Kadastrës

Agjencia E Administrimit Te Pasurive Te Sekuestruara Dhe Te Konfiskuara

Autoriteti Portual Durrës

Avokati I Popullit
Avokatura E Përgjithshme E Shtetit
Banka E Shqipërisë (Bsh)
Bashkia Belsh
Bashkia Berat
Bashkia Bulqizë
Bashkia Cërrik
Bashkia Delvinë
Bashkia Devoll
Bashkia Dibër
Bashkia Dimal
Bashkia Divjakë
Bashkia Dropull
Bashkia Durrës
Bashkia Elbasan
Bashkia Fier
Bashkia Finiq
Bashkia Fushë-Arrëz
Bashkia Gjirokastrë
Bashkia Gramsh
Bashkia Has
Bashkia Himarë
Bashkia Kamëz
Bashkia Kavaje
Bashkia Këlcyrë
Bashkia Klos
Bashkia Kolonjë
Bashkia Konispol
Bashkia Korçë
Bashkia Krujë

Bashkia Kuçovë
Bashkia Kukës
Bashkia Kurbin
Bashkia Lezhë
Bashkia Libohovë
Bashkia Librazhd
Bashkia Lushnje
Bashkia Malësi E Madhe
Bashkia Maliq
Bashkia Mallakastër
Bashkia Mat
Bashkia Memaliaj
Bashkia Mirditë
Bashkia Patos
Bashkia Peqin
Bashkia Përmet
Bashkia Poliçan
Bashkia Prrenjas
Bashkia Pukë
Bashkia Pustec
Bashkia Roskovec
Bashkia Rrogozhine
Bashkia Sarandë
Bashkia Selenice
Bashkia Shijak
Bashkia Shkodër
Bashkia Skrapar(Çorovodë)
Bashkia Tepelenë
Bashkia Tirane
Bashkia Tiranë

Bashkia Vau I Dejës
 Bashkia Vlorë
 Bashkia Vorë
 Drejtoria E Inspektimit Hekurudhor
 Drejtoria E Ndhmës Juridike Falas
 Drejtoria E Përgjithshme Detare
 Drejtoria E Përgjithshme E Akreditimit
 Drejtoria E Përgjithshme E Arkivave
 Drejtoria E Përgjithshme E Arsimit Parauniversitar
 Drejtoria E Përgjithshme E Doganave
 Drejtoria E Përgjithshme E Metrologjisë
 Drejtoria E Përgjithshme E Parandalimit Dhe Pastrimit Te Parave
 Drejtoria E Përgjithshme E Policisë Së Shtetit
 Drejtoria E Përgjithshme E Pronësive Industriale
 Drejtoria E Përgjithshme E Rezervave Materiale Të Shtetit
 Drejtoria E Përgjithshme E Shërbimeve Të Transportit Rrugor
 Drejtoria E Përgjithshme E Shërbimit Përmbarimor Gjyqësor
 Drejtoria E Pergjithshme E Sherbimit Te Proves
 Drejtoria E Pergjithshme E Standartizimit
 Drejtoria E Përgjithshme E Taksës Së Pasurisë
 Drejtoria E Pergjithshme E Tatimeve
 Drejtoria E Pergjithshme E Burgjeve
 Drejtoria E Shërbimeve Qeveritare
 Drejtoria E Shërbimit Të Trupit Diplomatik
 Drejtoria E Sigurimit Të Informacionit Të Klasifikuar (Dsik)
 Gjykata Administrative E Apelit
 Gjykata Administrative E Shkallës Së Parë Se Qyteteve
 Gjykata E Apelit E Krimeve Te Renda
 Gjykata Kushtetuese
 Gjykatat E Apelit Te Rretheve

Gjykatat E Rretheve
 Inspektorati Shtetëror Teknik Dhe Industrial
 Keshilli I Ministrave
 Komisioneri Për Mbrojtjen Nga Diskriminimi
 Komisioneri Per Te Drejten E Informimit Dhe Mbrojtjen E Te Dhenave Personale
 Kuvendi I Shqiperise
 Ministria E Arsimit
 Ministria E Brendshme
 Ministria E Bujqesise
 Ministria E Drejtesise
 Ministria E Finances
 Ministria E Infrastruktures
 Ministria E Kultures
 Ministria E Mbrojtjes
 Ministria E Shendetesise
 Ministria E Turizmit
 Ministria Per Evropën Dhe Punet E Jashtme
 Prefektet E Qarqeve Kukës- Lezhë- Shkodër- Tiranë- Vlorë
 Presidenti I Republikës Së Shqipërisë
 Qendra E Botimeve Zyrtare
 Sekretariati I Nismës Për Transparencë Në Industrinë Nxjerrëse
 Shërbimi Informativ Shtetëror (Shish)
 Shërbimi Social Shtetëror
 Universiteti “Aleksandër Moisiu”
 Universiteti “Aleksandër Xhuvani”
 Universiteti “Eqerem Çabej”
 Universiteti “Fan S. Noli”
 Universiteti “Ismail Qemali”
 Universiteti “Luigj Gurakuqi”
 Universiteti Bujqësor I Tiranës

Universiteti I Arteve
Universiteti I Mjekësisë, Tiranë
Universiteti I Sporteve Të Tiranës
Universiteti I Tiranës
Universiteti Politeknik I Tiranës
Urdhri I Farmacistëve
Urdhri I Infermierit
Urdhri I Mjekut
Urdhri I Psikologut
Urdhri I Stomatologut